

Kóka Rozália

Mátyás király rózsát nyitó ostornyele

Mesék, mondák, anekdoták

TARTALOM

Mátyás királyá koronázása	
A táltosgalamb	
Mátyás király rózsát nyitó ostornyele	
Hogyan került a holló Mátyás király címerébe?	
Ifjú Mátyás király s a talányfejtő leány	
Mátyás király meg az eszes lány	
Mátyás király és a szép molnárlány	
Mátyás király és a beteg kisbéres	
Mátyás király lopni járt	
Mátyás király igazmondó juhásza	
Az okos lány	
Mátyás király okos felesége	
Mátyás király meg az okos paraszt	
A király három kérdése	
Az időjós számár és a számár időjós	
Mátyás király és az öreg szántóvető	
Gergő juhász kanala	
A cinkotai nagyicce története	
Az elégedett ember	
Mátyás király lusta húga	
Hogy vigasztalta meg Mátyás király az öregeket, s hogyan szomorította meg a fiatalokat?	
Mátyás király és a drótosok	
Mátyás király meg a rátótiak	
Mátyás király és az öregek	
Mátyás király és a szegény favágó	
A tök és az ökör	
Mátyás király és a sikárfűárus	
Mátyás király és a három rest	
Mátyás király és a kolozsvári bíró	
Mátyás király meg a fiatal bíró	
Mátyás király Szegeden	
Egyszer volt Budán kutyavásár	
Mátyás király és a bacsó	
Mátyás király és a mutatványos	
Mátyás király és a szószaporító	
Mátyás király Gömörben	
Mi ér a legtöbbet?	
Mátyás király meg a cinkotai kántor	
Mióta csizmadia a csizmadia?	
Hogyan kapta a nevét Solymár?	
Hogyan kapta a nevét Vörösmart?	
Mátyás király Bécsben	
Mátyás király meg a kerék	
Mátyás király és a kamarás	

Kell-e a nádznak az eső?
Mátyás király meg a köleseszsák
Mátyás király napszámba dolgozott
Mátyás király és a gyomorbajos püspök
Mióta kell az üres szekérnek kitérni a terhes elől?
Mátyás király meg a csóri csuka mája
Mátyás király hintószege
Mátyás király meg a csókai földesúr
Mióta örökölhetik a lányok az apjuk vagyonát?
Király Mátyás és Mátyás király
Mátyás király és a fát ültető öregember
Mátyás király koldusnak öltözött
Mátyás király megköszönte a szállást
Mátyás király és a szegény tanító
Mátyás király meg a kapzsi szakács
Hogy lett meg Mátyás király lova, a Fakó?
Mátyás király kenyere
Mátyás király és a siratóasszony
Mátyás király a szegény ember temetésén
Mátyás király és az álnok gyászoló
Mátyás király és a börtönőr
Mátyás király és az ártatlanok
Mátyás király és a tisztesség
Mátyás király a piacon kaszáltat
Mátyás király várnagya meg a franciák
Mátyás király és a cseh vitéz
Mátyás király és a török basa
Mióta nem választanak cserzővargát főbírónak?
Mátyás király hazajárt

Utószó az első kiadáshoz
„Mátyáskám”
Utószó a második kiadáshoz
Idegen szavak, tájszavak, kifejezések jegyzéke
Felhasznált irodalom

Mátyás királlyá koronázása

Egyszer, régen, a magyarok kifogytak a királyukból. Újat kellett hát választani. Összehívták Budára az összes urakat, hogy maguk közül válasszanak királyt. Hát, össze is gyűltek az urak, de hamarosan nagy veszekedés tört ki, hatalmas lárma. Mindegyik úr nagyobb akart lenni a másinál. Semmiképpen nem tudtak megegyezni. Akkor, hogy, hogy nem, üzenet érkezett az égből. Királyuk lesz Isten akaratából. Az lesz a magyarok királya, aki szeptember nyolcadikán vasasztalról eszik.

Na, lett dolguk a kovácsoknak! Az urak mind vasasztalokat rendeltek, hogy a megjelölt időben a vasasztalnál ebédelhessenek.

Szeptember nyolcadikán az urak mind kitelepedtek a szabadba, dúsán megterítették a vasasztalokat, s reggeltől estig ott falatoztak, várták, hogy hozzák az égből a koronát.

Mátyás szegény béresgyerek volt. Ezen a napon igen korán felébredt, mert különös álmot látott. Álmában megjelent neki egy angyal, s azt mondta, Mátyás lesz a magyarok királya.

Mátyás nem szólt senkinek az álomról, jó korán felkelt, felöltözött, aztán kiment a mezőre a gazdája ökreivel, s szántani kezdett.

Délben egy szolga ételt hozott neki, hát kifogta az eke elől az ökröket, megfordította az ekét, s az eke vasára tette a fazekat, úgy kezdte kanalizgatni a kását.

Egyszer csak az égen nagy fényesség támadt. A fényesség közepén repült két angyal, hozták a koronát, hogy Mátyás fejére tegyék. Mikor már egészen közel voltak, szegény Mátyás megijedt, felkapta az eketisztító vasat, olyant sújtott a koronára, hogy a korona tetején a kereszt mindjárt elferdült. Akárhogy hadonászott Mátyás, az angyalok mégiscsak a fejébe tették a koronát. Mátyás Magyarország királya lett, Isten akaratából. Nem is volt több olyan igazságos királya e hazának, se azelőtt, se azután.

A táltosgalamb

Valamikor, réges-régen, amikor a magyarok királyt akartak választani, összehívták a népeket. Szegényt, gazdagot, minden rendűt egyaránt. Amikor összegyűltek, elengedték a táltosgalambot. Akinek a vállára szállt a galamb, az lett a király.

Élt egyszer egy szegényember, volt annak egy jóra való, suttyó fia. Ezt a legénykét úgy hívták, hogy Mátyás. Egy nap ez a Matykó gyerek megunta a nagy szegénységet, s azt mondta az édesapjának:

- Édesapám, nem ülök én itthon ebben a nagy szegénységben, elmegyek szerencsét próbálni.

- Eredj fiam, hátha megsegít a Jóisten!

Na, a legényke feltarisznyálódott, elindult szerencsét próbálni. Járt ide, járt oda, kereste, hogy mihez fogjon. Egyszer csak beérkezett egy nagyvárosba. Tolongott a nép, egyik percről a másikra egy nagy sokadalomban találta magát. Nem tudta elképzelni, miért tülekednek úgy az emberek, megszólított hát egy bácsit.

- Bácsikám, mi van itt? Mit csinál itt az a sok ember? Mért lármáznak, mért tülekednek?

- Hát, mi vóna, fiam? Hát, királyválasztás van!

Mátyás nézelődött, tekergette a nyakát, hátha meglátná ő is a királyt, de nem látta sehol. Akkor kapta magát, s felmászott egy kerítésre.

Egyszer csak elült a nagy lárma, nagy csendesség támadt. Kihozták a kalickát, s eleresztették a táltosgalambot.

A galamb vigyázkodott, erre-arra fordult, ide-oda repdesett, hirtelen aztán felreppent a Mátyás gyerek vállára. Mátyás úgy megijedt, hogy el akarta kergetni a galambot, de az nem akart leszállni a válláról semmiképp.

A népek kiáltozni kezdtek:

- Éljen az új király, éljen az új király!

Az urak megharagudtak, ordítoztak összevissza:

- Tévedett a galamb! Az nem lehet, hogy egy ilyen rongyos kölyök legyen a mi királyunk!

Mátyást elzavarták, a galambot megfogták, s újra beletették a kalitkába. Mátyás eloldalgott, elhúzódott a tömeg mellől egy fa alá. A galambot újra elengedték, hát az másodszor is csak megkereste. Szépen ráült Mátyás vállára. Az urak csak nem nyugodtak bele a dologba. Amikor aztán harmadszor is a Mátyás gyerek vállára szállt a galamb, a nép zúgni kezdett:

- Ez Isten akarata! Éljen Mátyás király, éljen az új király!

Mátyást megkoronázták, dicső, nagy király lett belőle, jó világ jött a szegényekre. Mióta meghalt, sokszor mondják: „Meghalt Mátyás király, oda az igazság!”

Mátyás király rózsát nyitó ostornyele

Valamikor, régen, úgy választották a királyokat, hogy a koronát felröpítették jó magosra, akinek a fejibe szállt, az lett a király. Igen ám, de a magyar koronának varázsereje vót, nem szállt akármilyen hitvány ember fejibe. Mindig annak a fejibe szállt, aki abban az időben a legjobban megérdemelte. Na, történt egyszer, hogy a magyarok kifogytak a királyukból, újat kellett választani.

Meghúzták Budán a harangokat, hogy jöjjenek a népek, mert röpítik a koronát. Na, vót ott tülekedés! Hercegek, grófok, válogatott cigánylegények lépték le egymás sarkát, siettek mind Budára, hogy ott legyenek, amikor röpítik a koronát.

Mindenki abba bizakodott, hogy a korona hátha éppen az ő fejébe száll.

Mátyás szegény szolgagyerek volt. Már kora hajnalba' kiment szántani a gazdájával a tétényi határba. Hat ökrrel szántottak, s egyszer egy kicsi szolgálólány kihozta nekik az ételt. Azt mondja a gazda Mátyásnak:

- Matyi fiam, fogd ki az eke elől ezeket a szegény barmokat, hadd pihenjenek egy kicsit, s gyere, mi meg együk meg a reggelit!

Mátyás kifogta az eke elől az ökröket, megfordította az ekét, s az eke vasára tette a fazekat, onnan kezdte eszegetni a paszulyt. Ahogy falatoztak, beszélgettek, egyszer csak azt mondja a gazda Mátyásnak:

- Te, Matyi fiam, nagy nap van ma! Ma Budán királyválasztás van. Vajon ki lesz a király?

Megszólalt csendesen Mátyás:

- Abból se lesz semmi, ha én ott nem leszek!

- Na, mér', hát ki lesz a király? Talán valamit megszimantoltál, avval a hosszú orroddal? - gúnyolódott a szolgálólány.

- Az lesz a király, aki ma vasasztalról eszik.

A gazda odapillantott az eke vasára, amin a Mátyás gyerek fazeka állt, s úgy elkezdett kacagni, hogy szinte kiesett a gatyájából.

- Ne bolondozz, gyerek! Tán csak nem te leszel?! Édes fiam, akkor leszel te király, amikor az ostorod nyele rózsát nyit!

Mátyás felállt, az ostrom nyelét leszúrta a frissen szántott barázda oldalába, nagy léptekkel elindult Budára. Hát, mire odaérkezett, már javába röpítgették a koronát. A korona kerengett a Duna felett, kerengett, de senki fejére le nem szállt. Mikor Mátyás odaérkezett, a korona körül nagy fényesség támadt, halk muzsika kezdett szólani, s a korona szép csendesen leereszkedett. Már csak egy karnyújtásnyira volt a Mátyás gyerek fejétől, szegény Matyi megijedt, elkezdett hadonászni, a keze fejével félreütötte a keresztet a korona tetején. Hát, az úgy elferdült, hogy azóta se tudták kiegyenesíteni, de akárhogy hadonászott Mátyás, a korona mégiscsak a fejibe szállt. Akkor aztán a nép s a katonák ujjongni kezdtek:

- Éljen Mátyás király! Éljen Mátyás király!

Az urak felhördültek:

- Mi, hogy? Hogy ez a retkes lábú, vászongatyás parasztkölyök legyen a mi királyunk?! Ezt nem hagyjuk annyiba'!

Na, addig lármáztak, hogy Mátyás fejéről levették a koronát, újra próbát tettek, aztán harmadszor is felröpítették a koronát, s a korona harmadszor is a Mátyás fejibe szállt.

Akkor aztán nem vót micsinálni. Az urak is meghódoltak előtte. Mátyást nagy diadallal Budára kísérték, aranyos ruhába öltöztették, aranyos trónra ültették.

A gazda meg tovább szántott a tétényi határba'. Egyszer, ahogy megfordítja az ökröket, látja ám, hogy a Mátyás gyerek ostornyelének végén két kis levelecske bújt elő. Mereszti a szemeit, megy közelebb, hát az ostornyel végén már két kis ágacska hajladozott, s mire odaérkezett, az ostornyel végén egy szép szál rózsza ingadozott. Akkor, aztán, a gazda hagyott csapot, papot, szántást, ökröket, s ahogy a lába vitte, sietett ő is Budára. Hát, mire odaérkezett, már az ő szolgagyereke ült a trónon. A gazda Mátyás lábai elé vetette magát, hason csúszva esedezett, úgy kérte a bocsánatot:

- Bocsásson meg, felség, hogy reggel én úgy kikacagtam! - Mátyás nagyot nevetett, s azt mondta:

- Nincs semmi baj, gazduram, keljen fel! Csak azt árulja el nekem, honnan tudta meg, ilyen hamar, hogy én lettem a király?

- Onnan tudtam meg, felség, hogy az ostornyel, amit reggel leszúrt a barázda oldalába, rózsát nyitott.

Hogyan került a holló Mátyás király címerébe?

Mátyás ifjú korától igen nagy vitéz volt. Sokat csatázott mindenféle ellenséggel. Egyszer, hogy, hogy nem a poroszok fogságába került. A porosz vezér úgy gyűlölte, annyira haragudott rá, hogy megparancsolta a katonáinak:

- Mátyást mindennap fogjátok eke elé! Hadd szántsa a hegyoldalakat, bánja meg azt is, hogy a világra jött!

Így szenvedett Mátyás, nehéz rabságban, porosz földön. Egyszer az édesanyja, Szilágyi Erzsébet, meghallotta, hogy az ő egyetlen fia micsoda nyomorúságban sínylődik. Előhívatta az egész háza népét, szolgálkat s katonákat. Megkérdezte tőlük:

- Melyiktek vinné el hamarabb ezt a levelet a fiamnak?

- Én viszem, én viszem! - versengtek a szolgálk.

Akkor csak lereppt egy nagy, fekete holló, s kikapta a levelet Szilágyi Erzsébet kezéből, s elszállt.

Mátyás még azon az estén megkapta az édesanyja levelét, s választ is küldött a hollóval.

Megírta, hol szenved, hogy szenved, s hogy eke elé fogják mindennap.

Mikor Szilágyi Erzsébet ezt elolvasta, a szíve szinte meghasadt a gyermekéért. Nagy szándékot tett fel magában, s üzenetet küldött Mátyásnak:

- Apád helyett apád leszek!

Ebből Mátyás megtudta, hogy hamarosan kiszabadul.

Szilágyi Erzsébet akkora csapatot gyűjtött, hogy Mátyást ki tudták szabadítani a rabságból. Az asszony is ott harcolt a katonákkal, mint egykor Mátyás apja, Hunyadi János.

Amikor Mátyást királlyá választották, a címerébe hollót tetetett, mert a holló vitt neki hírt a nehéz rabságba.

Ifjú Mátyás király s a talányfejtő leány

Ifjú Mátyás király olyan álmot látott:
Üvegablak alatt nagy, hosszú almafa,
Nagy, hosszú almának tizenkét szép ága
Háromszáz levele, hatvanhat virágja.

Ifjú Mátyás király fennszóval kiáltá:
„Ha ezt fel nem fejtéd, neked fejed veszem.”
Ő is elfordula, sírogatni foga.
„Mért sírsz, mért keseregsz, lelkem, édes lányom?”

„Hogyne keseregjek?” Hogyne sírjak, hogyne!

Ifjú Mátyás király olyan álmot látott:
„Üvegablak alatt nagy, hosszú almafa,
Nagy, hosszú almának tizenkét szép ága,

Háromszáz levele, hatvanhat virágja,
Ha ezt fel nem fejtem, fejemet leveszi.”
„Ne sírj, ne keseregj, lelkem, édes lányom,
Lelkem, édes lányom, menj el, mondd meg neki:

Nagy, hosszú almafa, nagy, hosszú esztendő,
Tizenkét szép ága, tizenkét szép hónap,
Háromszáz levele, háromszáz művesnap,
Hatvanhat virágja, hatvanhat ünnepnap.”

Ifjú Mátyás király fennszóval kiáltá:
„Szőj te, lányom, nekem három kenderfejből,
Három kenderfejből egy kendező-kendőt,
Egy sátorborítót, ebédelő ruhát.”

Ő még elfordula, sírogatni foga,
„Mért sírsz magad, mért sírsz, lelkem, édes lányom?”
„Hogyne sírjak, hogyne, hogyne keseregjek?
Ne, mit mondott nekem ifjú Mátyás király:

Ifjú Mátyás király azt a törvényt tette,
Hogy szőjek én neki, három kenderfejből,
Három kenderfejből, egy kendező-kendőt,
Egy sátorborítót s ebédelő ruhát.”

„Semmi ez, semmi ez, lelkem, édes lányom,
Menj el magad hozzá, mondd meg te nekije,
Csináljon ő neked két hólyagforgácsból,
Két hólyagforgácsból szövőszéket s vetőt,

Egy szóval megmondva, mi a szövéshez kell.
Menj el, lányom, menj el, menj el, mondd meg neki!”
Ifjú Mátyás király nem volt mit feleljen,
Ifjú Mátyás király fennszóval kiáltá,

Ifjú Mátyás király fennszóval kiáltá:
„Nem kell nekem, nem kell a kendező-kendő,
A kendező-kendő, sem sátorborító,
Sem ebédlő ruha, csak te kellesz nekem!”

Mátyás király meg az eszes lány

Egyszer Mátyás király Visegrád alatt vadászgatott. Az erdőben találkozott egy takaros leánnyal, aki kosarat vitt a fején.

- Hogy hívják? Hová megy? Mi van a kosárban? - kérdezte Mátyás. A leány nagyot kacagott, s a három kérdésre egy szóval válaszolt:

- Esztergomba!

A királynak tetszett az okos felelet. Megértette, hogy a lány neve Eszter. Esztergomba igyekszik, s a kosárban gombát visz. Na, gondolta, még egy próbát tesz a leánnyal, azt vajon hogy teljesíti? Adott a leánynak egy vasgyűrűt, s azt mondta:

- Gyere fel Budára, hozd magaddal ezt a gyűrűt, s én gazdagon megajándékozlak. De se szekéren, se gyalog, se lóháton ne gyere! Öltözz is fel meg ne is, hozz is ajándékot meg ne is!

A leány halászhálóból varrt magának ruhát. Fel is volt öltözve, meg nem is. Felült egy vén bakkecske hátára, s azon ment Budára. Nem ment hát se szekéren, se lóháton, se gyalog. Egy szitába tett egy galambot, s egy másikkal befedte. Amikor a király elé ért, az egyik szitát leemelte a másikról, a galamb menten elrepült. Vitt is ajándékot meg nem is.

A király az eszes lányt gazdagon megajándékozta, s úgy bocsátotta haza, Esztergomba.

Mátyás király és a szép molnárlány

Valamikor, réges-régen, éldégélt a vén Duna partján egy öreg vízi molnár. Szegény ember vót, nem vót semmije, csak az ütött-kopott malma, s nem vót senkije, csak egy gyönyörűség szép leánya. De az a leány olyan szépséges szép volt, mint egy harmatos vadrózsa. Hát, legyeskedtek is körülötte a legények, hízelegtek neki mézes-mázos szavakkal, de bizony a szépleány meg se hallotta.

A szíve már régen másé volt. Dolgozott a malomban egy daliás molnárlegény, azt szerette a szép leány.

Az öreg molnár hallani se akart arról, hogy a fiatalok egybekeljenek. Valami gazdag, módos, rangos embert szánt a leányának. Történt egyszer, hogy Mátyás király a társaival a Duna partján vadászott. Mentek erre-arra, valahogy a király elkeveredett a társaitól. Megszomjazott, meglátta a vízimalmot, s gondolta, bemegy oda, s kér egy ital vizet. Beköszönt a malomba:

- Jó napot, adjon Isten, bátyám! Kaphatnék-e egy ital vizet?

Mikor az öreg molnár meglátta a jó öltözetű ifjút, felcsillant a szeme, s azt mondta:

- Hogyne, hogyne, jöjjön ifiúr, majd a lányom megkínálja! Menjen be a malomházba.

Mátyás király belépett a malomházba, hát, amit ott látott, attól még a szeme is felakadt. Látott már ő életében mindenféle, incom-fincom kisasszonyokat, de ilyen szépet, mint a molnár lánya, még soha.

- Szép hugám! Adnál-e egy ital vizet? - mondta nyájasan a király.

- Adok én, szívesen! - S már hozta is a leány a csanakot. Míg a király ivott, a szemét addig se tudta levenni a leányról. A lány állta a pillantását, a király szíve meg, abban a helyben tüzet fogott. A király megitta a vizet, s azt mondja a szép leánynak:

- Szép hugám, vadrózsa, eljönnél-e az én kertembe virítani?

- A vadrózának a mezőn a lakása - mondta a leány.

- Na, talán már másnak adtad a szíved? Ki az a szerencsés?

A szép leány az ablak felé intett a fejével. Éppen akkor ott haladt el a molnárlegény, széles vállán két zsák búzát cipelt egyszerre.

- Ő lenne az?

A leány intett ismét, s az arcán kövér könnycseppek hullottak alá.

- Hát, mi a baj? Talán a legény nem szeret?

Végre megszólalt a szép molnárlány:

- De szeret, csak édesapám nem ad hozzá, mert nincs semmije.

- Csak ez a baj? - mondta a király. Összeütötte parancsoláshoz szokott tenyerét, hívatta a molnárt s a legényt, s aztán megkérdezte a legénytől:

- Fiam, szereted te ezt a leányt?

A molnárlegény bátran a király szemébe nézett, s azt mondta:

- Szeretem!

Akkor a király leoldott az övéről egy zacskó aranyat, s azt mondta neki:

- Tessék, fiam, itt van, vegyetek magatoknak malmot, s éljetez boldogan!

Az öreg molnár meglepetésiben csak tátogatni bírt. A fiatalok egymás nyakába ugrottak, összevissza csókolták egymást örömben. A király kifordult a malomházból. Gyors léptekkel elindult, hogy megkeresse a társait.

Amikor már vagy száz lépésre lehetett, visszafordult, s akkor látta, hogy a szép molnárlány hálásan integet utána szép, fehér zsebkendőjével.

Mátyás király és a beteg kislány

Mátyás diák korában is sokat járta az országot, ismerkedett a nép életével.

Egy alkalommal, ahogy vándorolt, meglátott egy jómódú gazdát, aki egyedül szántogatott. Kérdezte Mátyás:

- Ugyan bizony gazduram, mi az oka, hogy kegyelmed egyedül szánt? Hogyhogy nincs segítsége?

- Ne is kérdezze, diák uram! Nem szántanék én egyedül, ha a kislányom oly nagy beteg nem volna. Harmad napja hideg rázza szegény gyereket. Nem állna be helyette segíteni? Megfizetném tisztességesen.

Mátyás nem kérte sokáig magát, beállt a kislány helyett dolgozni. Estig segített a gazdának. Megvacsoráztak, a gazda kifizette a bérét. Akkor fogta Mátyás a pénzt, s odaadta a beteg kislánynak.

- Tedd el, neked nagyobb szükséged van rá, mint nekem.

A beteg gyerek megköszönte a diák jóságát. Mátyás a következőket írta a szoba falára: „Én vagyok Hunyadnak gyermeke, a kard lesz nékem az, ami néked az eke.” Éjszaka titokban eltávozott.

Mátyás király lopni járt

Egyszer Mátyás király áruhában kinn ténfergett a nép között. Hogy, hogy nem bekeveredett egy vén cigányasszony putrijába. Az öregasszony épp a kártyáit rendezgette. Mátyás illendően köszöntötte:

- Jó napot, adjon isten, öreganyám!

- Jó napot neked is, szép úrficskám! Mi járatba' vagy?

- Kedves öreganyám, szegény diák vagyok, vándorolok a világban. Azt hallottam, hogy kendnek nagy tudománya van. Jól tud jövendölni. Szeretném tudni, hogy szerencsés leszek-e az életemben? Vagy valami balsors fenyeget?

A cigányasszony jól végignézte az ifjút, vajon mennyi pénzt remélhet a jövendőmondásért?

- Szép úrficskám, adjon egy jó nagy darab pénzt, ha lehet, ezüstöt!

Mátyás belenyúlt a zsebébe, kivett egy ezüst tallért, letette az öregasszony asztalára. Akkor az öregasszony kirakta a kártyáit, elkezdte mondani:

- Ókusz, pókusz, imperátusz, aki vak, az nem lát, okos embernek van esze.

Gyorsan megkeverte a kártyákat, lecsapta, aztán még egyszer megkeverte, lecsapta, de amikor harmadszor is, utoljára a tők disznó jött ki, úgy felszökött, mint akinek az ülepét darázs csípte meg.

- Jaj, szép úrficskám! Adjon gyorsan még egy pénzt!

Mátyás belenyúlt a zsebébe, és adott még egy ezüstöt az öregasszonynak. Akkor az öregasszony azt mondta:

- Na, mutassa a kezeit!

Mátyás mind a két kezét az öregasszony kezébe tette. Az öreg cigányné nézegette a tenyereit, nézegette, csóválta a fejét, egyszer aztán azt mondja:

- Szép úrficskám! Magából nagyon nagyúr lesz! Még az is lehet, hogy a királyságig is felviszi, de ha lopni nem megy, meghal az első nevenapján.

Mátyás nagyot nevetett a cigányasszony jövendőmondásán, odavetett neki még egy ezüstöt, aztán kifordult a putriból, s elment a dolga után.

Ez a jövendölés egy nyári vásárkor történt. Mátyás, akárhogy is akarta, soha nem tudta elfelejteni, hogy mit mondott neki a cigányasszony:

„Ha lopni nem megy, meghal az első nevenapján.”

Esziben volt a királynak még februárban is, amikor Mátyás napja közeledett.

Hitte is, nem is, amit a cigányasszony mondott, de bizony Mátyás-nap előtti éjszakán hiába próbált aludni, nem jött álom a szemére. Gondolt egy nagyot, elővett a szekrényből egy kopott bakaruhát, felöltözött, s kiszökött a palotából. Bolyongni kezdett a sötétségben, járkált utcáról utcára. Benézegetett a kerítéseken, hátha tudna lopni valamit. Hogy lopjon? Mit lopjon? Még soha életében nem lopott semmit. Addig-addig bolyongott, hogy végül bebotorkált egy sötét, lebujs kocsmába. A kocsmá üres volt, csak a sarokban iddógált egy búslakodó katona. A másik sarokban meg a kocsmáros szundikált.

Alighogy Mátyás belépett a kocsmába, a kocsmáros már töltötte is neki a savanyú bort. Mátyás letelepedett a bora mellé, s akkor hozzászólt a baka:

- Hát te német, hol jársz ilyen későn? (Azért hitte a baka németnek Mátyást, mert hosszú orra volt, s a bajusza is le volt borotválva.)

- Innék egy meszely bort, mert kimenőn vagyok, s igen megszomjaztam - válaszolta Mátyás király. A baka megitta a borát, az asztalra vetett négy krajcárt, s menni készült.

- Ne menj még pajtás, igyál még egy meszely bort! Ha már kimenőm van, egy kicsit mulatni szeretnék.

- Nekem is kimenőm van, de pénzem az már nincs. Meg egy kicsi dolgom is volna - mondta a baka. - Egy kicsit pótolni akarom a zsoldomat.

- Hát, aztán, hogy lehet pótolni a zsoldot? Mondd meg nekem is, én is nagyon keveset kapok, hogy a fene enné meg!

- Ha eljössz velem, német és segítesz, akkor megmondom.

- Megyek én szívesen, mert az én erszényemet is megütötte a guta - mondta Mátyás. Készségeskedett nagyon. Ki is fizette a bor árát, s avval útnak indultak. Mentek utcáról utcára, egyszer csak odaértek egy nagy kőkerítéshez. Azt mondta a baka:

- Na, német, itt vagyunk!

Mátyás a szívéhez kapott:

- Mit akarsz itt? Ez a főminiszter kertjének a kerítése. Hogy mászol fel a falra? Odalent strázsa áll. Innen akarsz te lopni? - Mert, hogy szavamat egybe ne öltsem, Mátyás mindjárt gondolta, hogy a baka, bizony lopással akarja pótolni a zsoldját. - Ha megfognak, holnap vége az életünknek! - ijedezett Mátyás.

- Csináld, amit mondok! Ne ijedezz!

Átmentek az utca másik oldalára, s hát ott volt egy lajtorja, eldugva a fűben. Megfogták a két végét, odatámasztották a falhoz, s fölmásztak. Mátyás király úgy reszketett félelmében, mint a miskolci kocsonya. Mikor már fönn voltak a falon, akkor a létrát leeresztették a másik oldalon, s bemásztak a kertbe.

Azt mondta a baka Mátyásnak:

- Na, német, látod azt az ablakot, amelyik nyitva van?

- Látom - mondta Mátyás, de a foga úgy kocogott, hogy szinte hallani lehetett.

- Na, gyere, támasszuk oda azt a lajtorját! Én bemegyek, megrakodok ezüstkanállal, villával, késsel, aztán ne félj, lesz pénzünk elég, holtig ihatunk!

- Jaj, mi lesz, hogyha felébred a főminiszter? - aggodalmaskodott Mátyás.

- Dehogyan ébred, nincs is itthon, bálban van a feleségével, tudom a szakácsnétól!

Akkor Mátyás elbújt egy bokorban, a baka meg bemászott az ablakon. Jól telerakta az asztalterítőt ezüstkanállal, villával, ezüsttálakkal. S hát, akkor lépéseket hallott. Híj, az irgalmát! Már nem bírt kijutni az ablakon, ijedtében bebújt az ágy alá. A főminiszter meg a felesége hazaérkeztek. Bezárták az ajtót, s ott az ebédlőben vetkőzni kezdtek. Vetkőzés közben a főminiszter megkérdezte a feleségét:

- Asszony, elkészítetted az arany kávésfindzsát őfelségének?

- El, ám! - mondta az asszony.

- No, jól van.

Mátyás királynak az volt a szokása, hogy minden Mátyás-napon a főminiszteréknél reggelizett, így hát erre készülődött a házaspár. Azt mondja a főminiszter:

- Na, asszony, mi a királlyal reggelizni kezdünk, te beleteszed a findzsába a mérget, és ráöntöd a jó erős kávé, aztán, ha megreggeliztünk, akkor behozod.

- Jaj, ezt nem tehetjük! Hiszen Ófelsége mindig nagyon jó volt hozzánk, én ezt semmiképp nem teszem meg - sopánkodott a miniszterné.

- Te azt teszed, amit én parancsolok! - dühösködött a miniszter. - Nem leszek tovább szolgál, ha király is lehetek!

Átmentek a hálósobába, de még ott is sokáig veszekedtek. A baka kimenekült az ablakon, lemászott a lajtorján. Pisszentett Mátyásnak, s aztán ügyesen kimentek a kertből, úgy, ahogy bejöttek. A lajtorját eldugták a fűbe, a sok ezüstneművel elindultak hazafelé. Amikor kijött a baka az ebédlőszobából, nagyon megcsendesedett. Hallgatott, mint böjtben a nagybögő. El nem tudta képzelni Mátyás, hogy mi lelhetett a bakát, mért vérzik úgy az orra, hiszen az ezüstneműt úgy megdézsmálta, hogy ketten is alig bírták. Egy idő múlva Mátyás nem állhatta szó nélkül.

- Mit búslakodsz, cimbora? Tán csak nem kevesled a zsákmányt?

- Dehogy, német, hoztam én annyi ezüstöt, hogy egész életünkben elegendő lesz! Feltéve, ha te, huncut áruló nem leszel.

- Ugyan, minek hiszel te engem? - bántódott meg Mátyás. Egy darabig megint hallgattak, majd Mátyás újra megszólalt:

- Ki veszi meg tőlünk ezt a sok ezüstöt? Minden darabon rajta van a miniszter neve, nem mondhatjuk, hogy a miénk! Akkor meg elkapnak, s aztán fellógnak!

- A nyavalyát! Miért vagy úgy begyulladva? Hát mire való a kocsmáros? Megveszi az, ne félj, ha az apjád volt is, csak hogy nyerhessen rajta. Ezen pedig többet nyer, mint amennyit nekünk ad érte, nyugodj meg. Most elrejtjük jól az ezüstöt, s holnap, amikor a többi katona a vakparádén lesz, Mátyás király nevenapján, én eladom, s aztán te, délután megkapod a magadét. Ne félj, iszunk egy nagyot!

Elásták az ezüstneműt, aztán hazaindultak. A baka csak sóhajtozott újra. Amint mentek, belebotlottak egy csárdába.

- Igyunk még egy meszely bort! Nekem még van néhány krajcárom - mondta Mátyás.

- Igyunk - hagyta rá a baka csüggedten, nem volt semmi kedve. Amint iszogattak, azt kérdezte Mátyás:

- Hát aztán, hogy talállak én meg téged ebben a nagy városban? Még a nevedet se tudom.

- Kovács János a nevem, az Alexander huszároknál szolgállok. A tizenötödik kompánia, harmadik szakaszban.

- S hát, téged hogy hívnak?

- Engem Mátyásnak hívnak.

Na, megitták a borukat, aztán a baka megint sóhajtozni kezdett. Mátyás már nem bírta tovább, megkérdezte egyenesen a bakát:

- Hallod-e, pajtás! Neked valami nyomja a lelkedet. Amióta kihoztad a kanalakat, villákat, azóta egyet sóhajtozol. Tán csak nem tettél kárt emberéletben?

- Bolond vagy német, ha ilyesmire gondolsz.

- Hát akkor meg mi a bajod, mondd már meg! - követelte Mátyás.

- Hej német, amit én most mondok, az nem a te eszedhez való. Neked a magyarok királya se inged, se gatyád, de, jaj, uram, istenem, nekünk magyaroknak! Mennyit mondta szegény édesapám, ilyen jó királyt, mint a mi Mátyás királyunk, az Isten is csak egyet tudott teremteni. Most ennek a drága embernek el kell vesznie. Jaj, ez az áldott király mindig csak az igazságot nézte. Egyforma becsülete volt előtte úrnak, szegénynek. Mégis el kell veszítenünk a drága, jó királyunkat!

- Hát, hogy kéne elveszítenünk? Ma láttam éppen, igen jó erőben volt a király - mondta Mátyás, de nagyot dobbant a szíve. Eszébe jutott megint a cigányasszony jövődöleése.

- Azért mondtam, német, hogy ez nem a te eszedhez való dolog! Hát nem gondolod, hogy aki ma egészségesen sétál, azt még holnap el lehet veszejteni? Meg lehet mérgezni?

- Na, de a mi jó királyunkat csak nem akarja valaki megölni, vagy esetleg megmérgezni? - kérdezte Mátyás.

- Dehogynem, német! Pont ez az, ami engem így rág!

- Honnan tudsz te erről, baka? Ki mondta neked ezeket?

- Ki mondta, ki mondta? Hát hallottam, amikor az ágy alatt voltam, hogy mit mondott a főminiszter a feleségének. Azt mondta, hogy holnap reggel, Mátyás király hozzájuk jön reggelizni. A miniszter a feleségével egy arany findzsát készíttetett, abba teszik a mérget, s a kávéval felszolgálják neki. Szegény miniszterné asszony tiltakozott, de az a gonosz főminiszter ráparancsolt, hogy úgy kell lennie a dolognak. Látod német, ez fáj nekem! Tudom, hogy el akarják pusztítani a drága jó királyunkat, és nem tudom megakadályozni. Ma semmiképp sem mehetnék kihallgatásra, mert a király alszik, másnak meg nem mondhatom el, mert úgyse hinnének nekem. Jaj, el kell veszítenünk a drága királyunkat! Minek is mentem lopni? - jajongott a katona. - Mit tegyek? Megöl a bánat. Látod német, az se jó, ha szegény az ember, de az se jó, ha nagyúr, mint a mi jó királyunk. Ezer irigy tör az életére. - Így töprenkedett a baka, míg be nem értek a kaszárnya elé. Akkor azt mondta a baka Mátyásnak:

- Na, német, te is eredj haza! Aztán el ne járjon a szád, mert, ha elárulsz, ott öllek meg, ahol először találkozunk.

- Jól van pajtás. Jó éjszakát! - mondta Mátyás, sietve ment az első strázsáig. Ott aztán a mellén szétgombolta a bakaköpenyt, s megmutatta a királyi öltözékét.

Bement a hálószobájába, lefeküdt. Egész éjjel egy szemhunyasnyit sem tudott aludni, reggelig azt hánytá-vetette, hogy s miként legyen?

Egyszer csak megvirradt. A király inasa behozta Mátyásnak az ünnepi öltözékét. A király felöltözött, felkötötte a kardját és megparancsolta, hogy mire visszajön a főminisztertől, állítsák elő Kovács Jánost, az Alexander huszároktól, aztán elment a főminiszteréhez, reggelizni.

Amint a király belépett, feltűnt neki, hogy a főminiszterné se élő, se holt nem volt. A főminiszternek a szeme se rebbent, átkozott, megrögzött gonosztevő volt.

A király elé állt álnok pofával. Olyan szép köszöntőt pöndörített Mátyás nevenapjára, amilyent a király még soha nem hallott. Amikor a köszöntőnek vége lett, azt mondta a főminiszter:

- Fölséges uram, a feleségemtől meg fogadja el ezt az aranyfindzsát, melyet fölséged nevenapjára csináltatott, örök emlékül! Adja Isten, hogy még számos esztendeig jó egészséggel fogyassza belőle fölséged a kávé!

A miniszterné úgy reszketett, mint a nyárfalevél őszelel, meg se tudott mukkanni, csak tartotta a findzsát, tele kávéval.

Mátyás királynak a szeme se rebbent. Megköszönte a jókívánságokat, kezébe vette a remekmívű findzsát, s azt mondta:

- Ez bizony nagyon szép! Lám, még a címerem is rá van metszve! Ez a holló olyan mintha élne! Tudja mit? Mivel ma van a nevem napja, hát cseréljünk findzsát! Igyon miniszter uram az én findzsámból, az én egészségemre! Én majd iszom a miniszter úr findzsájából a miniszter úr egészségére.

- Azt nem lehet, fölséges uram, az nem lehet, hogy én igyam fölséged újdonaúj findzsájából az első kávé! Én, szolga létemre, hogy jöhetek ahhoz? - szabadkozott a főminiszter.

- De hát, ha én kérem?! - vonta össze szemöldökét Mátyás. - A király nevenapján mindenki köteles az összes kívánságát teljesíteni. Hát, kegyelmed se vonakodjék meginni ezt a kávé. Tudja, hogy én máskor se szoktam elállni a kívánságomtól nem hogy most, a nevem napján. Parancsolom! - állt fel Mátyás. Kirántotta a kardját, s azt mondta a főminiszternek:

- Menten kettéhasítom, ha meg nem issza!

- Kegyelmezzem uram! - vetette magát a király lábai elé a miniszterné.

- Keljen fel, asszonyom! Tudom, hogy ön nem akarta, hogy a férje megmérgezzen, de neki vesznie kell!

A főminiszter látta, hogy neki már harangoztak. Felhajtotta a mérgezett kávé, s menten vége is lett. Mátyás bosszúsan hazatért.

Mialatt Mátyás király a főminiszternél járt, az Alexander kaszárnyából elhozták Kovács János bakát, s jelentették, hogy őfelsége parancsára előállították. Mátyás király teljes pompában ült a trónján, s maga elé szólította a katonát:

- Kovács János, kend az éjszaka lopott.

- Jelentem alásan, fölséges királyom, igenis loptam. Nem tagadom, úgyis tudom, hogy elárult az az átkozott, nagyorrú német. Csak egyszer kerüljön a kezem közé, tudom Isten, hogy megfojtom - fenekedett a baka.

- Honnan lopott kend, mit lopott kend? - tettette haragost a király.

- Jelentem alásan, fölséges királyom, ezüstneműt loptam a főminiszter úrtól - hebegett a baka.

- Ki volt kenddel lopni? - kérdezte a király.

- Jelentem alásan, egy nagyorrú német.

- Hogy hívták? - mordult rá Mátyás a reszkető bakára.

- Jelentem alásan felséges királyom, azt mondta, hogy úgy hívják, hogy Mátyás. Valamicsoda Mátyás.

- Megismerné-e kend azt a németet?

- Meg én, jelentem alássan. Megismerném ezer közül is, mert akkora orra van, hogy nincs akkora egy egész szakasznak.

Erre Mátyás kilépett a szomszéd szobába, s magára kapta a kopott bakaruhát. S magát is bekísértette négy katonával. Amint belépett, a baka meglátta, menten rá akart rohanni, de a fegyveresek lefogták, csak kiabálni bírt:

- Te, huncut német! Ugye megmondtam, hogy elárulsz? Ugye jól sejtettem én, hogy te egy kém vagy, szegény bakák után leselkedsz? Na megállj, megöllek, ha addig élek is! - egyre csak neki akart rontani Mátyásnak.

A katonák nevték a komédiát, de a fegyvert keresztül tették az átkozódó baka előtt. Mátyás végre megelégette a dolgot. Kigombolta a bakaruhát. Mikor Kovács János meglátta a fényes királyi öltözéket, menten térdre esett.

- Bocsásson meg, felség!

Mátyás odament hozzá, s azt mondta neki:

- Keljen fel fiam! Kend megmentette az életemet. Meggyőződhettem saját fülemmel, mennyire hűséges szeretettel van irántam. A tolvajságért azért megbüntetem. El kell vennie a szegény főminiszternét feleségül! Ma reggel megözvegyült! Kendet előbb kinevezem generálisnak, hogy ne hibázzék semmi a boldogságból. Elfogadja-e?

- Elfogadom, jelentem alássan! - mondta Kovács János.

- Na, öltöztessétek generális ruhába! - parancsolta Mátyás király a katonáinak. - Aztán hívjatok papot, s hozzátok ide a főminiszternét.

A bakát mindjárt bevitték az udvari szolgák a fürdőházba, jól megmosták, felöltöztették, megfésülték. Újdonatúj generális ruhájában úgy feszített, mint egy bazsarózsa.

Bevezették a király elé Kovács Jánost, de akkor már ott volt a miniszterné is legszebb ruhájában.

Azt mondja Mátyás király:

- Asszonyom! Bemutatom önnek Kovács János generális urat. A generális úr megmentett engem a haláltól, önt pedig a méregkeverő urától. Tőle tudtam meg, hogy ön ártatlan, nem tört az életemre. Fogadja tőlem nevem napja alkalmából, örök emlékül, férjül ezt az ifjú generálist. Éljenek boldogan!

A miniszterné irult-pirult, azt se tudta, mit csináljon, hát odanyújtotta a kezét Kovács János generálisnak.

- Generális úr, aztán bánjon jól az asszonnyal! - mondta Mátyás nevetve. - Énvelem meg ne cipeltesse többet azt a lajtorját! Ezentúl nem kell a zsoldját pótolni holmi ezüstkanalakkal.

Nem bizony, még a bakákét se kellett, mert Mátyás azonnal elrendelte, hogy ezentúl minden baka háromszoros zsoldot kapjon!

Előkerült a pap is, összeadta az ifjú párt, s a király akkora lakodalmat csapott nekik, mintha az édes gyermekeit házasította volna. Adott nekik olyan jószágot, hogy hercegi módon is megélhettek belőle.

Mátyás-nap elmúltával, a király felvette kopottas diákruháját, felkereste az öreg cigány-asszonyt. Az anyó most is a kuckójában ült, s a kártyáit rakosgatta. Mátyás illendően köszöntötte:

- Jó napot, adjon isten, szüle!

- Fogadj Isten, szép úrficskám! Hát kegyelmed mi járatban van?

Mátyás király akkor egy erszény aranyat tett a cigányasszony asztalára, s azt mondta neki:

- Köszönöm öreganyám, hogy megmentette az életemet! Tegye el ezt a pénzt, hogy soha többé ne kelljen szükölködni!

- Áldjon meg az Isten, szép fiatal úrfi, áldjon meg mind a két kezével! Ragyogtassa fel a csillagodat oly magasra, amilyenre csak emberét lehet!

Meg is hallgatta a fennvaló a cigányasszony kívánságát. Mátyásnak dicsőséges, nagy hatalmat adott, olyant, amilyent senki más, emberfia el nem érhetett.

Mátyás király igazmondó juhásza

Mátyás király nagy király volt. Egyik Óperenciától a másik Óperenciáig ért a birodalma. Országában se szeri, se száma nem volt a méneseknek, gulyáknak, juhnyájaknak.

Volt Mátyásnak egy különösen kedves juhásza. Ez a juhász arról volt nevezetes, hogy a világéletében soha nem hazudott. Szerette is a király rettenetesen ezt a hűséges emberét. Rábízta egyetlenegy, aranyszőrű báránkját, aminek nem volt párja az egész világon.

Mátyás királynál mindig nagy volt a vendégjárás. Jöttek, mentek a királyok, császárok. Az urak mulatoztak, tanácskoztak. Egy ilyen alkalommal a Burkus király is ott tanyázott Mátyásnál, leányostól. Hogy, hogy nem, egyszer, amint beszélgettek, előhozódott, hogy Mátyás királynak van egy aranyszőrű báránkjája. A Burkus király lánya mindjárt elkezdett nyafogni, hogy ő szeretné megnézni azt a bárányt. Hát, kikocsiztak a pusztába, a leány megnézte a bárányt. Attól kezdve egyre nyaggatta az apját, hogy vegye meg neki azt az aranyszőrű bárányt, s vegye meg.

Azt kérdezi Burkus király Mátyástól:

- Pajtás, hogy adod azt az aranyszőrű bárányt? A lányomnak igen megfájdult érte a szíve.
- Ez a bárány nem eladó - válaszolta Mátyás király.
- Akkor én ellopatom, s úgyis megszerzem - felelte félig tréfásan, félig komolyan Burkus.
- Azt ugyan nem hiszem! Az én juhászom a legjobb pásztor a világon, s nem hagyja.
- Hát akkor, kinccsel, arannyal, megveszem a te embered éberségét - okoskodott Burkus király.
- Nem hiszem, hogy az én juhászom megcsalna engem.
- Azt hazudná, hogy kárba ment a bárány, s hogy elveszett - erősködött Burkus.
- Azt immár végképp nem hiszem, végképp nem hiszem, hogy az én juhászom valaha is hazugságra vetemedne! - csattant fel Mátyás király.
- Fogadjunk, hogy hazudni fog! Fele királyságomat s a leányomat ajánlom fel, hogy hazudni fog a juhászod! Állod a fogadást?
- Állom! - mondta Mátyás király. - S fél országomat rá, hogy nem fog hazudni!

A két király kezét fogott, egy harmadik meg elvágta, úgy, ahogy ezt fogadáskor kell.

Burkus király másnap mindjárt kihajtatott a pusztára. Megkereste a juhászt, aztán ígért neki aranyat, gyémántot, amit csak el lehet gondolni.

Egyszer aztán azt mondja neki a juhász:

- Felséges király úr! Ad nekem Mátyás király elég szép megélhetést. Nem kell nekem semmi más. Mellette király vagyok magam is.

Megszégyenült Burkus. Hazament, elpanaszolta a leányának, hogy micsoda szégyent vallott ő, Mátyás király juhászával. Azt mondja Burkusnak a leánya:

- Ne búsuljon édesapám! Majd én eligazítom a dolgot! Én majd megszerzem azt a bárányt, s megnyerjük a fogadást!

Másnap reggel a királylány jól feltarisznyálta magát. Tett a tarisznyába bort, pecsenyét, kalácsot, feltette egy hintó derekába, s kihajtatott ő is a pusztára. Amikor kiért, az ételeket, italokat kivette a hintóból, s a kocsist elküldte.

A juhász ott feküdt egy fa alatt, a subáján.

- Jó napot, juhász!

- Jó napot a kisasszonynak is!

- Leülhetek-e?

- Van itt elég hely - felelte a juhász, s arrébb húzódott a subán. A kisasszony elővette az ételeket, italokat, falatoztak, beszélgettek. A királylány kezdte nyaggatni a juhászt, adja el neki azt az aranyszőrű bárányt.

- Amennyi pénzt csak kér, mind megadom.

- Azt nem lehet. Mátyás király menten elcsapna, tálán fel is húzatna erre a fára. Nem, nem! A bárány nem eladó.

Még sokáig alkudoztak, de akármit ígért a királylány, a juhász így se, úgy se állt kötélnek. Már késő este lett, a csillagok is feljöttek az égre. A bortól meg a széplánytól a juhász kezdett megtüzesedni.

Egyszer csak megszólalt:

- Kisasszony, odaadom én az aranyszőrű bárányt, ha háromszor megcsókol!

Hát, a királylánynak már akkor annyira tetszett a daliás juhászlegény, hogy egy cseppet se gondolkodott. Megcsókolta a juhászt először egyszer, aztán kétszer, aztán háromszor, aztán sokszor. Ezután a suba alá bújtak, s reggelig játszadoztak alatta.

Reggel a juhász összekötözte a báránynak az első lábait s a hátsókat, s úgy tette fel a kisasszony nyakába. A királylány így érkezett meg Mátyás udvarába.

Örvendezett Burkus király, hogy na, mégiscsak megcsalták a királyt, s megnyerik a fogadást.

Ahogy a királylány eltűnt a juhász szeme elől, mindjárt eszébe jutott a kenyéradó gazdája. Mit is fog most csinálni? Hogy kerül ura szeme elé? Mit mondjon, hova tette az aranyszőrű bárányt?

A juhász előszedte a szép, rézzel kivert kampósbotját, s leszúrta egy friss vakondtúrásba. Kalapot tett rá, s ráakasztotta a subáját, mintha magával a királlyal beszélne. Eléje járult:

- Adjon isten, felséges királyom!

Válaszolt is a király helyett.

- Adjon isten, kedves juhászsom! Mi hír vagyon a pusztában?

- Nagy hír vagyon, felséges királyom, nagy hír vagyon! Annyi hír van, hogy ellopták az éjjel az aranyszőrű bárányt.

- Hazudsz, hitvány! Nem lopták el! - válaszolta megint a király helyett.

- Nem jó, nem jó, ezt nem mondhatom - tusakodott a juhász. Vette a botját, továbbindult nagy bánattal a szívében. Mit tudjon mondani? Megint meglátott egy friss vakondtúrást. Megint leszúrta a botját, s ismét nekiveselkedett:

- Jó napot, adjon isten, felséges királyom!

- Hozott isten, fiam! Mi hír vagyon a nyáj körül? - kérdezte a király nevében.
- Az történt, hogy a víz tegnap elsodorta az aranyszőrű báránykát.
- Hazudsz, zsvivány! Akkor a többit is elsodorta volna! - kiáltott dühösen Mátyás helyett.
- Nem jó, nem jó! Ezt nem mondhatom - kullogott megverten a juhász a palota felé. Mardosta a szégyen, a bánat.
- Majd azt mondom, hogy farkasok támadtak az éjjel az akolra, s azok ragadták el az aranyszőrű bárányt - töprenkedett tovább, de már hallotta is a választ:
- Hazudsz, gyalázatos! Akkor a többit is megmarcangolták volna!
- Ej, nem az én kenyerem a hazudozás! Egész életemben tisztességesen éltem, ezután is úgy akarok élni! Nem bánom, csapjon agyon a király, ha akar, de én akkor is megmondom az igazat. Na, amikor ezt a juhász eltökélte, mintha ólomsúlyoktól szabadult volna meg. Olyan jó kedve kerekedett, mintha lakodalomba menne. Előkapta a furulyáját, s fújta, egészen a palota kapujáig.

A palotában már együtt ültek az urak. Burkus király úgy feszített az asztalnál, mint egy gusás galamb. Szentül hitte, hogy már meg is nyerte a fogadást. Mellette a leánya gubbasztott. Őt már egyáltalán nem érdekelt a fogadás meg az aranyszőrű bárány. Csak attól rettegett, hogy Mátyás most biztosan felkötteti a juhászt.

Mátyás király már tudta, hogy a juhász odaadta az aranyszőrű báránykát Burkus király leányának. Már csak arra volt kíváncsi, hogy vajon hogy vágja ki magát a juhász?

Egyszer csak, furulyaszóra lettek figyelmesek a palotában. Olyan szépen, tisztán szólt a kis hangszer, a juhász olyan igaz szívéből fújta a nótát, ahogy csak az igaz emberek tudnak muzsikálni. Mátyás király mindjárt megkönnyebbült. Az örök bevezették a juhászt, s a juhász alázatosan köszönt:

- Adjon isten, felséges királyom!

- Hozott isten, kedves juhászom. Mi hír vagyon a nyáj körül?

Burkus király vigyorgott, a királylány meg rémülten pislogott.

- Felséges királyom! Nagy hír vagyon. Elcseréltem az aranyszőrű bárányt egy fekete szőrű bárányra.

- Hol az a fekete szőrű bárány? - vonta össze a szemöldökét Mátyás király.

- Ihol, ni! - mutatott Burkus király leányára, akinek szép fekete haja volt. Hej, de megörült Mátyás király! Mintha egy mázsás kő hullt volna le a szívéről. Nem is a fél országát búsulta volna annyira, hanem azt, hogy csalatkoznia kellett egy igaz emberében.

- Derék ember vagy juhászom! Nem hazudtál. Amit nyertem a fogadáson, azt most neked adom. Legyen a tiéd Burkus király fél országa s a leánya.

Na, nagyot dobbant a királylány szíve. Neki is már csak ez volt az egyetlen vágya, hogy a juhász felesége lehessen.

Így már semmi nem maradt hátra, minthogy megüljék a lakodalmat. Mátyás király állta a lakodalmi költségeket. Miután kimulatták magukat, a juhász lett Burkusország királya. Királynak is olyan tisztességes, igaz ember maradt, amilyen juhász volt. Ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

Az okos lány

Mátyás király sokat járt-kelt az országban. Hol fényes hintón, hol rossz szekéren, hol gyalog. Egyszer, mikor éppen fényes kíséretével hajtattott át egy falun, a piac mellett ráhajtott egy nagy, félrevetett malomkőre. A hintaja kereke abban a minutumban összetörött. Bosszankodott Mátyás, kiszállt a hintóból. Meglátta, hogy a piactéren nagy sokadalom tülekedik. Odakiáltott nekik nagy mérgesen:

- Hol van a kendtek bírója?

- Én volnék az, kérem alássan - állt elő a megszeppent bíró.

- Micsoda gondatlanok kendtek? Az ember nekihajt az eldobált malomkőnek, s odavan a kereke! Hallja-e? Mire visszajövök, nekem hengeríttesse el onnan azt a követ, de meg is nyúzássa, mert ha nem, a fejével fizet! - mondta haragosan a király, s egy másik hintóval továbbhajtattott.

Nagy bánatba esett a bíró. Hát jól van, elhengeríteni csak elhengerítették az útból azt a malomkövet, de hogy a mennykőbe gondolta a király, hogy még meg is nyúzássa? Főtt a feje éktelenül, éjjel-nappal. Utoljára már enni se tudott.

- Édesapám, mi lelte kendet, hogy olyan nagyon töprenkedik? - kérdezte a bíró leánya.

- Ajjaj! Hagyd el leányom, nem fehérnépnek való az olyan gond, ami most az én fejemet búsítja - háritotta el a lányát a bíró. A leány csak nem nyugodott, addig-addig kérlelte az apját, hogy végül a bíró csak kibökte, mi baja.

- Erre járt a minapában Mátyás király. Egy eldobált malomkőre ráhajtott, összetört a hintója kereke. Megparancsolta, hogy a követ takarítsuk el az útból, de még nyúzássam is meg, mert ha nem, hát a fejemet veszi - nyögte ki a bíró.

- Ugyan édesapám, emiatt kend egy cseppet se búslakodjon! Mikor jön a király? Majd én megfelelek neki.

- Holnap délre várjuk, jaj! Jaj, jaj, mi lesz? - sopánkodott a bíró. Nem nagyon bízott a lánya segítségében. Másnap délben megérkezett a király.

- Hol a bíró? - kérdezte kemény hangon. - Elhengerítettette-e azt az átkozott malomkövet? Megnyúzatta-e, ahogy parancsoltam?

- Én jöttem el apám helyett - állt elő takarosán a bíró lánya. - A követ elhengerítettük, de megnyúzni meg nem nyúzathattuk. Előbb felséged vegye a malomkőnek a vérét! Ki látott már olyant, hogy előbb nyúzzanak meg valamit, s aztán vegyék a vérét!

A király erre nem tudott mit válaszolni. Otthagyta a falusiakat, de a lány éles elméje igen megtetszett neki.

Egy nap üzent a lánynak, hogy keresse fel a várában. A bíró lánya felkereste. Így szólt hozzá Mátyás király:

- Te leány, van énnekem százéves kenderkócom, fonjál nekem abból aranyfonalat!

Feleli a leány:

- Van az én apámnak ezerszáz esztendő sөvénye, abból csináltasson nekem öfelsége aranyorsót, s akkor én megfonom az aranyfonalat!

Látta a király, hogy nem bír kifogni a leány eszén, de azért még egyszer megpróbálta:

- Hallod-e leányom! Van énnekem a padláson egy százesztendős, lyukas korsóm. Nem bírom használni, mert kifolyik belőle minden. Foltozd be nekem azt a korsót!

- Én szívesen, csak arra kérem felségedet, hogy fordíttassa ki a százesztendős korsaját! Ki látott már olyant, hogy valamit a színéről megfoltozzanak - felelte a leány.

Gondolta magában a király:

- Sokat jöttem-mentem az országban, de ennek a lánynak párját sehol nem találtam. Egy királynak éppen ilyen okos feleség való, el is veszem feleségül.

A Mátyás király nem sokat teketóriázott, megkérte a bírótól a lánya kezét. Boldogan éltek, míg meg nem haltak.

Mátyás király okos felesége

Mátyás királynak igen okos felesége volt. Okosabb volt, mint maga a király. Volt az asszonynak egy igen rossz szokása. Mikor az ura törvénykezett, mindig ott kotnyeleskedett, s sokszor beleszólt a király dolgába. Haragudott Mátyás ezért a feleségére. Egyszer úgy kifogyott a béketűrésből, hogy azt mondta:

- Na, szívem szép szerelme, ha te még egyszer beleszólsz az én dolgomba, akkor neked fel is út, le is út. Visszaviszlek anyádhoz!

Megszeppent a királyné s egy jó darabig meg is állta, hogy ne akarjon igazságot tenni Mátyás király helyett, de mi történt?

Egy nap Mátyás király nem volt otthon. Két koldusforma ember jött, hogy a király tegyen köztük igazságot. A királyné azt mondta:

- Az uram nincs itthon. Én nem tehetek igazságot, menjenek Isten hírével!

A két koldus himelt-hámolt, hogy ők messziről jöttek, nagy a bajuk, hát most mi lesz? Addig-addig, hogy a királyné megkérdezte, milyen dologban is háborgatnák a királyt?

- Az úgy vót, hogy nekem van egy lovacsám, a társamnak meg van egy szekere. Az éjszaka megszálltunk az útszélien. Megellett a lovam. Valahogy az árva kiscsikó a szekér alá hengeredett. A társam azt állítja, hogy a csikó az övé, az ő szekere ellette.

Nagyot kacagott a királyné. Elküldte a perlekedőket, hogy jöjjenek vissza később, amikor hazajön a király. Ő meg feltett a tűzre egy fazék krumplit, s megfőzte. Mikor a krumpli kihült, a kötőjébe szedte, fogott egy kapát, s kiment a kertbe, ahol a két ember várakozott. Az asszony úgy tett, mintha krumplit ültetne. Vágott egy lyukat a kapával, beledobott egy krumplit, egyet meg megevett. Nézik az emberek, hogy mit művel a királyné. Megszólalt a szekeres:

- Már megbocsásson nagyságos asszony, tán csak nem főtt krumplit ültet a földbe? Még ilyent ki hallott?

- Hát, ha olyan megeshetett, hogy a szekérnek kiscsikója szülessen, az is megeshet, hogy a főtt krumpli kikeljen!

- Látod-e, koma? Az enyém a kiscsikó! - mondta a ló gazdája. A két ember csak nem egyezett meg. Hazajött a király, mennek elébe, hogy tegyen igazat. Mátyás király azt mondta, hogy a csikó a szekeresé.

A királyné bosszankodott, hogy a király ilyen ítéletet hozott. Kitanította a ló gazdáját, hogy kerítsen egy hálót, s húzgálja az ablakuk alatt, mintha halászna. Ők majd kikönyökölnek a királlyal az ablakon, s megkérdezik, mit csinál? Ő csak felelje azt, hogy halászik. A többit majd eligazítja.

Úgy is lett. Az ember kerített egy nagy hálót, s húzgálta a porban. A királyné kikönyököl az ablakon, s felkiáltott:

- Na, nézzen oda felség! Mit csinál ott az az ember?

A király is kinézett az ablakon, s leszólt:

- Ugyan bizony, miért húzigálja kend azt a hálót a porban?

- Nem egyébért - válaszolta az ember -, csak halászok.

- Nahát! Ki hallott még ilyent, hogy valaki a porban halat akarjon fogni? - morfondírozott a király.

- Miért ne? Hát olyant ki hallott, hogy egy szekér csikót fialjon? - csattant fel a királyné.

A király mindjárt tudta, honnan fúj a szél. Nagy méregbe gurult.

- Nem megmondtam feleség, hogy ne szólj bele az én dolgomba? Most azonnal szedd a sátorfádat, s eredj haza anyádhoz! Ami neked a palotában a legkedvesebb, elviheted, de többé itt nem maradhatsz!

- Elmegyek, ha már felséged annyira nem szenvedhet, csak még egy vacsorát költsünk el együtt - könyörgött a királyné.

A király beleegyezett. Na, csak ez kellett a királynénak! Álomport kevert a király borába. A király úgy elaludt, hogy azt se tudta, él-e vagy hal-e?

A királyné befogatott egy hintót, s az alvó királyt lepedőstől, dunyhástól beletette. A király még akkor se ébredt fel, amikor odaértek a kicsi házacskához, ahol a királyné anyja lakott. A két asszony lefektette a tisztaszobába. A királyné mellébújt, aludtak reggelig. Reggel felébredt a király.

- Hol vagyok? Hol vagyok? - kérdezte álmosan.

- Itt vagyunk édesanyámnál, szívem szép szerelme - mondta a királyné. - Azt mondtad, hogy takarodjam el a palotából. Csak azt hoztam magammal, ami nekem a legkedvesebb. Nekem a világon nincs náladnál kedvesebb, ezért téged hoztalak magammal.

- Hát a kocsis hol van? - kérdezte megenyhülve Mátyás király.

- Kinn van az istállóban - mondta a királyné.

- Fogass be feleség, s menjünk haza! Látom, nincs náladnál igazabb emberem a világon. Még azt se bánom, ha néha-néha te viseled a kalapot - nevetett a király, s megcsókolta okos feleségét.

Hazatértek, s boldogan éltek, míg meg nem haltak.

Mátyás király meg az okos paraszt

Egyszer meghallotta Mátyás, hogy valahol, egy kis faluban él egy igen-igen okos paraszt. Azt gondolta: - Majd próbára teszem én azt a parasztot. Lássam, valóban olyan okos-e, amint az hírlík!

Megüzente neki, hogy jövő pünkösdkor jelenjen meg előtte, Budán, a palotájában! Úgy jöjjön, hogy hozza magával a leghűségesebb barátját, no meg a legnagyobb ellenségét!

A paraszt megkapta az üzenetet. Gondolkodott, vajon ki is az ő leghűségesebb barátja, és ki a leggonoszabb ellensége? Rövid gondolkodás után tudta már, hogy mit kell tennie.

Pünkösöd előtt való nap így szólt a feleségéhez:

- Asszony! Holnap a király elé kell mennünk, készülj fel az útra! Én még járok egyet a határban.

Az ember nem ment a határba, hanem elbújt a szénapadláson. Estefelé egy báránynak elmetsette a nyakát, s a vérével jól összekente a ruháját, a kezét, az arcát.

Amikor a felesége meglátta, a szívéhez kapott:

- Jaj, szerelmes istenem! Mit művelt kend? Tán csak nem ölt meg valakit?

- Hallgass asszony! Hozz vizet, hogy megmosakodjam! Összetalálkoztam a király ékszerészével a határban. Eltettem láb alól, az ékszereket meg mind elvettem tőle. Annyi ékszered lesz, mint magának a királynénak. Csak el ne árulj senkinek!

Megmosakodott a paraszt, szépen felöltöztek, s indultak is Budára, a királyhoz. Amint kiléptek a házból, a paraszt füttyentett egyet a kutyájának, őt is magával vitte. Sokáig gyalogoltak, míg a királyi palota elé értek. Ott mindjárt keresztbe tették előttük a lándzsát az örök.

- Hé, paraszt! Hová akarsz menni? Ide nem mehet be mindenféle jöttment. Kiváltképp a kutyáknak tilos a bemenet!

Akkor a paraszt elővette a kalapja béléséből a király levelét. Az állt az írásban, hogy a paraszt pünkösöd napján harmadmagával jelenjen meg a király előtt.

Na, beengedték őket. A király a trónján ült.

- Adjon isten, király öfelsége! - köszönt illendően a paraszt.

- Adjon isten, jó napot! - fogadta a király. - Látom, megjelentél úgy, ahogy kívántam, harmadmagaddal. Már csak azt nem tudom, kettőjük közül melyik a barátod, s melyik az ellenséged?

Erre a paraszt akkorát rúgott a kutyájába, hogy az becsúszott a trónus alá. Fájdalmában vinnyogott szegény jószág. Ezután egyet pisszentett neki a gazdája, a térdére csapott, s úgy hívogatta:

- Pucok! Gyere ide! Gyere ide kiskutyám, nem bántalak.

A kutya előkúszott a trón alól, csóválta a farkát, s megnyaldosta a gazdája kezét.

A király elmosolyodott:

- Látom már, hogy ki a barátod.

A paraszt rábólintott, úgy van. A kutya a leghűségesebb barátja. Most a paraszt a feleségéhez fordult, szidalmazni kezdte:

- Te hűtlen perszóna! Láttam, amit láttam, észrevettem, hogy a hátam mögött összekacsintottál a nagydarab katonával! Hát erre esküdtél nekem a templomban?

Az asszony nagyszájú fehérnép volt. Csípőre rakta a kezét, s úgy ripakodott rá az urára:

- Még kend beszél?! Kend útonálló, kend zshivány, kend rablógyilkos! Felséges királyom! Az uram megölte felséged ékszerészét, az ékszereit elrabolta.

- Mit beszélsz te, asszony? Hogy is van ez? - kérdezte a király.

- Egy szó sem igaz az egészből, felség! - szólt a paraszt, s elbeszélte, hogy, s mint tett a báránnyal, hogy kiugrassa a nyulat a bokorból. Meg akarta tudni, mennyire állna mellette az asszony, ha ő bajba kerülne.

- Most már értem - szólt a király -, már tudom, hogy ki a leggonoszabb ellenséged. Nem hiába van jó híre az eszednek!

Mátyás király ekkor egy tarisznyát megtöltetett pénzzel, s így szólt hozzájuk:

- Eredjete, s béküljete meg egymással! A nagy ész csak akkor ér valamit, ha becsülettel is párosul. Vigyázz, jóember a becsületre! Éljete boldogan!

A király három kérdése

Gondolt egyet Mátyás király, s ellovagolt Erdélybe. Ahogy ment a hegyek között, egy szép nagy faluban megállt. Meglátta, hogy egy házra ki van írva:

- Aki itt lakik, annak semmi gondja!

Méregbe gurult Mátyás király:

- Hát itt meg, ki a fene lakik, hogy nincsen neki semmi gondja? Én király vagyok, s mégis esznek meg a gondok.

Mindjárt beküldött egy szolgát a házba, hogy hívassa ki a gazdát. A házban egy gazdag csobán lakott a háza népével. Kijött a gazda, megkérdezte tőle a király:

- Hogy merted kiírni a házadra, hogy neked semmi gondod?!

Térdre vetette magát a csobán a király előtt:

- Felséges királyom! Nekem mindennem megvan a világon, s azért nincsen semmi bánatom.

- Na, hogy legyen, mire visszajövök, fejtsd meg nekem a következő három kérdést: Miből van a legtöbb, áprilisban? Miből van a legtöbb, májusban? Miből van a legtöbb, júniusban? Ha meg nem fejted nekem ezt a három kérdést, akkor karóba kerül a fejed.

Lett gondja a csobánnak! Azt se tudta, mit csináljon? Főtt a feje éjjel, nappal.

Volt neki egy ügyes, szép leánya. A számadó bojtárnak fájt érte a szíve erősen, de még reménye se lehetett rá, hogy a gazdag csobán hozzá adja.

Eljött a nap, hogy a király visszatérjen. A csobán szinte az eszit vesztette bújában. Kérdezte tőle a bojtár:

- Mi öli kendet gazduram?

Mondja a csobán, hogy mi a baj.

- Ezért egyet se búsuljon kend, csak adja ide a gúnyját! Én majd megfelelek Mátyás királynak, de ígérje meg, hogy nekem adja feleségül a leányát.

Megígérte a csobán, hogyne ígérte volna! Majd meghalt félelmében. A bojtár aztán előállt a király szólítására. Kérdezte a király, aki azt gondolta, hogy a csobán áll előtte:

- Na, te gondtalan csobán! Miből van a legtöbb áprilisban?

- Rügy, királyuram.

- Hát májusban?

- Akkor meg virág - felelte a bojtár.

- Miből van a legtöbb júniusban?

- Fűszál, felséges királyom.

- Látom, jól meg tudsz felelni mindenre. Azért azt ajánlom, hogy azt a felírást takarítsd le a házadról. A baj mindig megérkezhet. Senki sem mondhatja el magáról, hogy semmi gondja. Még a király se!

Mátyás király ezzel otthagyta a bojtárt, s ellovagolt a kíséretével. A csobán belátta, hogy nagyon ostoba volt, a bojtárja okosabb ember nálánál. Hozzá is adta a leányát, s minden vagyonát a fiatalokra hagyta. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Az időjós számár és a számár időjós

Egyszer Mátyás király vadászatra készült. Szerette volna tudni, hogy milyen időre számíthat. Megkérdezte hát az időjóst:

- Lesz-e eső?

Az időjós mindenféle tudós könyvekben lapozott. Belekukucskált a csillagvizsgálójába, hogy kifürkésze a csillagok állását, végül jelentette:

- Uram, legalább két hétig nem lesz eső. Mehet felséged bátran vadászni.

Felkészült a király a vadászatra. El is indult másnap a kíséretével. Magával vitte az időjóst is.

Amint egy legelésző nyáj közelébe értek, a juhász számára éktelen iázásba fogott, aztán vadul hengerőzni kezdett a földön.

Mátyás király megkérdezte a juhászt:

- Ugyan, mi baja annak a szárnak, hogy olyan fertelmesen iázik s hempereg?

- Nincs annak semmi baja uram, csak vihart érez - mondta a juhász. - Meglátják, fél óra se múlik el, s itt a nagy jégeső s a vihar.

Mondja ezt Mátyás király az időjósnek, de az váltig állította, hogy jó idő lesz. Menegettek tovább. Hát, fél óra múltán olyan vihar kerekedett, akkora felhőszakadás lett, hogy a vadászok bőrig áztak. Mátyás király akkor odasúgta az időjósnek:

- A számár lett az időjós, s az időjós lett a számár!

Mátyás király és az öreg szántóvető

Egyszer Mátyás király az erdőben vadászgatott néhány úr kíséretében. Az erdő mellett egy öreg szántogatott két, kajla szarvú ökröcskével. Az öreg szép szál ember volt, tiszta, fehér vászonruhát viselt.

Amint Mátyás király megpillantotta, mindjárt megismerte, egy régi katonája volt. Valamikor a fekete seregben szolgált. Arra is emlékezett a király, hogy nem csak vitéz katona volt, hanem nagy tréfacsináló is, szerették a társai. Odahajtatott hozzá Mátyás, s köszöntötte:

- Adjon isten, jó napot öreg!
- Adjon isten az uraknak is! - fogadta az öregember.
- Na, öreg, hogy szolgál az egészséged? - kérdezte a király.
- Köszönöm az asszonynak!
- Hát aztán, messzi-e még a messzi?
- Az már csak az ökröm szarváig.
- Hány még a harminckettő? - tudakolta a király.
- Alig fityeg tizenkettő - felelte az öreg.
- Hát aztán, meg tudna-e fejni három vén bakkecskét?
- Meg én, ha valaki felhajtaná őket az esztenámra - válaszolta az öreg.

Az urak csak néztek. Egy szót se értettek a király meg a szántóvető beszélgetéséből. Bosszankodtak is nagyon, hogy a király bizonyára csúfot üz belőlük. A király s az urak elköszöntek, de Mátyás király még visszaszólt:

- Aztán öreg, el ne mondja senkinek, hogy mit beszélünk, míg a képemet nem látja!
- Abban nyugodt lehet felséged! - válaszolt a szántóvető, s újra szántani kezdett.

Mátyás király s az urak ellovagoltak. Kicsi idő múlva kérdezte a király:

- Na, uraim, aki megfejt, hogy mit beszélgettem az öreg szántóvetővel, annak adok egy birtokot várkastélyostul!

Hej, törte a nyavalya az urakat a vagyonért. Mindenképpen meg akarták szerezni. Akárhogy törték a fejüket, nem jutott eszükbe a megoldás. Gondolták, visszamennek az öreghez, s egy kis pénzzel kiszedik belőle a titkot. Úgyse meri beárulni őket a királynál.

- Jó napot, öreg! - köszöntötték az öregembert nyájasan.
- Jó napot az uraknak is - köszönt vissza az öreg.
- Megmondaná-e nekünk, hogy ma délelőtt mit beszélt a királlyal? - kérdezték az urak.
- Meg én, ha jól megfizetnék! - felelte vén a szántóvető.
- Mit jelent az, hogy: „Hogy szolgál az egészsége?” Kend azt felelte: „Köszönöm az asszonynak”.
- Száz aranyért megmondom - felelte az öreg.

Az urak lepengették az aranyakat, az öreg megfejtette a beszéd értelmét.

- Azért válaszoltam azt a királynak, hogy az egészségemet köszönöm az asszonynak, mert az asszonyom főz, mos rám. Ő viseli gondomat. Neki köszönöm az egészségemet.

Mérgelődtek az urak. Ilyen egyszerű dolog, hát ezt ők is kitalálhatták volna.

- Hát, az mit jelentett, hogy messzi-e még a messzi?

- Száz forintért megmondom - mondta az öreg.

Az urak ismét kénytelenek voltak a zsebükbe nyúlni.

- Azt kérdezte a király, hogy most is olyan jó-e a szemem, mint hajdanában, amikor nála szolgáltam. Én azt feleltem, hogy sajnos, már csak az ökröm szarváig látok.

- Ej, hát ez is borzasztóan egyszerű volt. Hogy nem jöttünk rá magunktól?!

- Mit tesz az, hogy hány még a harminckettő?

- Száz forintért megtudhatják az urak - felelte a paraszt. Az urakat már majdnem megütötte a guta, hogy az öreg ennyi pénzt kicsikart tőlük, de nagyon fáj a foguk arra a birtokra, amit a király kilátásba helyezett. Megint csak leszámolták a pénzt az öreg markába.

- Azt kérdezte a király, hogy hány fogam maradt a harminckettőből? Azt feleltem neki, hogy alig fityeg tizenkettő, mert már csak tizenkét fogam van. Azok is mind mozognak!

Hát, ez megint nagyon egyszerű lett volna, ha tudták volna. Már csak egy dolgot kell megtudniuk, s akkor, az övék lehet a birtok.

- Mit értett a király azon, hogy meg tudna-e fejni még három vén bakkecskét? S kend mért mondta neki, hogy igen, ha valaki behajtaná őket az esztenámba? Hát hogyan lehet megfejni három bakkecskét?

- Ezt is megmondom jó szívvel, ha megfizetik - válaszolta az öreg. Az urak fogcsikorgatva, de még egyszer belenyúltak a zsebükbe.

- Hogy fejnék meg három bakkecskét? - kacagott az öreg. - Hát éppen úgy, ahogy kegyelmeteket megfejtem. S ki hajtotta be az esztenámba? Nem más, mint maga a király!

Elszégyellették magukat az urak. Nem tudták, hogy álljanak bosszút a szántóvetőn.

- No, megbánja még ezt öreg! - kiáltotta az egyik. - Megmondjuk a királynak, hogy nem is látta a képét, mégis elárulta nekünk, hogy mi volt a beszédjüknek az értelme.

- Én nem láttam? - kérdezte az öreg. Megfordított egy aranypénzt, s azt mondta:

- Itt a király képe!

Rájöttek az urak, hogy a király rászedte őket. Nem is szóltak többet, hanem mérgesen otthagyták az öreg szántóvetőt. Szégyenletükben soha nem emlegették a királynak, hogy ők megfejtették a király és a szántóvető beszédét.

Gergő juhász kanala

Egyszer Mátyás királynak a Hortobágyon át vitt az útja. Este volt már. Látta a király, hogy egy tűz mellett juhászok tesznek-vesznek. Éppen a vacsorát készítették egy nagy bográcsban. Lebbenslevest főztek. Pergelték a szalonnát, a hagymát, megpaprikázták, felöntötték, majd száraztésztát tettek bele. Jó szaga volt az ételnek, Mátyás éhes is volt. Fel s alá járt a nyeldek-lője. Gondolta, meghívhatja magát vacsorára. Közelebb lépett hát:

- Adjon isten, jó estét!

- Adjon isten, neked is, atyámfia! Mi járatban vagy? - kérdezte a juhos gazda.

- Mátyás deák vagyok, szolgálat után járok. Igen megéheztem, adnának-e valami ennivalót? Megfizetném tisztességgel.

- Szívesen látunk a bográcsunknál. A fizetéssel meg ne gondolj semmit, deák úr! Jut is, marad is.

Elkészült a lebbencs, szépen eszegetni kezdtek. Fakanállal meregették a finom levest. Egyszer valami megtetszett Mátyásnak a bogrács másik oldalán, éppen Gergő juhász, a juhos gazda felőli oldalon. Mindjárt odakotort a kanálával. Gergő juhász abban a minutumban, jó nagyot koppantott a kezére a fakanálával. Rá is szólt a királyra:

- Magad elől kanalazz, édes fiam, ne máshonnan!

Mátyás király nem szólt semmit. Gondolta, ezt még visszaadja a juhásznak. Elköltötték a vacsorát s nyugovóra tértek. Mátyás királynak is igazítottak egy kis vackot a szárnyék oldalánál. Reggel a király továbbállt egy házzal.

Egy nap Gergő juhász levelet kapott Budáról. Ekkor s ekkor a király vendégséget csinál. Úgy készüljön, hogy azon a napon a király hintót küld érte, s viszik őt is a vendégségbe. Na, töprengett szegény Gergő juhász, hogy mi üthetett őfelségébe.

- Éppen én hiányzom onnan a sok cifra nép közül, amelyik ott Budán lebzsel? De hát ő a király, ő tudja! - gondolta Gergő juhász.

A nevezett napon megállt egy fényes hintó a pusztán, Gergő juhászt keresték.

- Na, ennek fele se tréfa, menni köll! - gondolta a juhász. Magára kapta a cifra szűrét, s felkapaszkodott a hintóba.

Budán már állt a vigasság. Mátyás király mindjárt meglátta a juhászt, de úgy tett, mintha soha nem látta volna. A juhász meg, most, hogy így közlőrl láthatta a királyt, rémületbe esett:

- Akármi legyenek, ha nem ennek sóztam a kezére odahaza!

Eljött az ebéd ideje. Az asztalhoz tessékelték a vendégeket. Azt mondta Mátyás:

- Eb, aki a levesét meg nem eszi!

Az urak kanalazni kezdtek. Gergő juhász akkor vette észre, hogy az ő tányérja mellé nem tettek kanalat. Azt gondolta, az asztali szolga megfélekedezett róla. Nem akarta, hogy valakit miatta megbüntessenek, hát nem szólt senkinek. Persze a dolog úgy volt, hogy Mátyás adta ki parancsba, ne adjanak Gergő juhásznak kanalat. Egy kicsit megtréfálja az öreget, amiért a kezére koppintott ott a Hortobágyon.

Gergő juhász egy darabig tanácstalanul pislogott, mint béka a kocsonyában, aztán a bicskájával lemetszette egy kenyér gyürkéjét, kicsipentette a belét s azzal kanalazta ki a levest:

Amikor a levese elfogyott, ő is felkiáltott:

- Eb, aki a kanalát meg nem eszi! - azzal a jó puhára ázott kenyérhajat megfalatozta.

Jót nevetett Mátyás király Gergő juhász tréfáján. Ebéd után bőségesen megajándékozta, s úgy bocsátotta haza a Hortobágyra.

A cinkotai nagyicce története

A cinkotai plébános püspök szeretett volna lenni. Meg is írta Mátyás királynak, hogy így, meg úgy, ő már eleget plébánoskodott, a király tegye meg püspöknek.

Mátyás király megüzente, hogy püspök lehet, ha megfelel az ő három kérdésére: „Hol kel fel a Nap? Mennyit ér a király? Mit gondol a király?” Ha ezeket a kérdéseket megválaszolja a plébános, akkor püspök lehet, ha nem, kiveti még a plébánosságból is. Búnak ereszkedett a plébános. Mit feleljen ő ezekre a kérdésekre?

Odacseppent a plébánoshoz a kántor, látta, hogy a plébános igen lógatja az orrát, megkérdezte:

- Mi bántja úgy a plébános urat, hogy így búnak adta magát?

A plébános elpanaszolta, hogy járt Mátyás királlyal. Azt mondta a kántor:

- Na, ezért egy cseppet se egye magát a plébános úr! Adja ide a reverendáját, elmegyek én Mátyás királyhoz, s megfelelek neki.

A plébános nagy vonakodva, de csak odaadta a reverendáját a kántornak, s az megjelent a király előtt, mint cinkotai plébános.

Kérdezte Mátyás király:

- No, plébános úr, hol kel fel a Nap?

- Felsőgednek Budán, nekem Cinkotán - válaszolta a kántor.

- Hát aztán, mennyit érek én? - tette fel a király a második kérdést.

A kántor azt felelte:

- Huszonkilenc aranyat!

- Ugyan bizony, mért pont huszonkilencet?

- Mikor Krisztus urunkat Júdás elárulta, harminc aranyat kapott érte. A király nem ér annyit, mint Krisztus urunk, egy arannyal olcsóbb!

- Arra mi a válaszod, hogy mit gondolok én?

- Felsőged azt gondolja, hogy a cinkotai plébánossal beszél, pedig én csak a cinkotai kántor vagyok.

Megtetszett Mátyás királynak az okos beszéd. Azt mondta a kántornak:

- Na, fiam, amiért ilyen okosan feleltél a kérdéseimre, teljesítem egy kívánságodat. Mi legyen az?

- Én azt kérem felségedtől, hogy a cinkotai icce kétszer akkora legyen, mint máshol!

Mátyás király mindjárt elrendelte, hogy tegyék törvénybe a dolgot. Mire a kántor hazaért, Cinkotán már kétszer akkora volt az icce, mint máshol. Csak azt felejtette el hozzátenni, hogy az ára ne legyen kétszer annyi, mint eddig volt.

Az elégedett ember

Egyszer Mátyás király legkedvesebb szolgája nagyon megbetegedett. Hívtak oda tudósokat, doktorokat, vénasszonyokat, de senki nem tudott segíteni rajta. Azt mondta egy vén kuruzsló:

- Felséges királyom, akkor gyógyul meg a szolgája, ha egy elégedett ember ingében megtörölközik.

Nosza, a király szétszalasztotta az országban a szolgálait, hogy keressenek egy elégedett embert, s hozzák ide az ingét.

Nagy keresgélés után végre találtak egy juhászt. Vígán, furulyázva őrizte a juhokat. Kérdezték a szolgálak:

- Elégedett-e az életével?

- Én bizony elégedett vagyok - felelte a juhász -, szép a fű, sokat ellettek a juhok. Szépen híznak a bárányok.

- Na, hála istennek, csakhoggy találtunk egy elégedett embert! - örvendezett az egyik szolga. Mindjárt elmondta a juhásznak, hogy milyen dologban járnak, s adja oda az ingét!

- Nagyon szívesen odaadnám, ha volna - sajnálkozott a juhász, ezzel kigombolta a szűrét, de bizony, az alatt csak a csupasz bőre látszott.

Így azután a király szolgálai dolguk végezetlenül tértek vissza a palotába.

Mátyás király lusta húga

Mátyás király egyszer az Alföldön járt. Ahogy ment a mezőn, látta, hogy egy szegény béreslegény hat ökörrel szántogat. Azt is látta, hogy a két első ökör előtt, a szekér rúdja egy csomó széna van felkötve. Csudálkozott Mátyás, miért van ott az a széna? Meg is kérdezte a legénytől:

- Hát fiam, azt a szénát minek kötötted oda a rúdra, a két első ökör elébe?

- Tudja uram - mondta a legény - ez a két első ökör, már úgy tizenegy óra felé nem akar húzni semmiképp. Eléjük kötöttem azt a csomó szénát, most az után mennek, a többi meg megy utánuk.

Jót kacagott Mátyás király a legény furfangján, s másnap maga elé hívatta. Csudálkozott a béres, hogy ugyan mi dolga van övele Mátyás királynak? Meg is szeppent, hogy nem sült-e ki valami rossz abból, ha őt egy ilyen nagy úr maga elé kéri. Már mindegy, ha menni kell, hát elmegy.

Tisztességgel köszöntötte a királyt, Mátyás fogadta, s azt mondta:

- Fiam! Tegnap láttam, hogy tanítottál meg két oktalan barmot dolgozni. Gondoltam valamit. Van nekem egy édes húgom. Szép lány, de olyan lusta, hogy eddig még emberfia azt rá nem tette dolgozra! Arra kérlek, tanítsd meg a húgomat dolgozni! Ha megtanítod, ne félj, meghálálom! Csak egyet kérek, azt hogy ne verd meg! Megígéred?

- Dehogyan verem! - felelte a béres.

Mátyás felpakoltatta a húgát egy hintóba, s elküldte a legénnyel.

A béreslegény az édesanyjával élt egy kicsi tanyában. Mindig millióm dolog volt a ház körül. Az öregasszony is, a béres is dolgoztak reggeltől estig mindennap.

A király húga első nap felkúporodott a kemencepadkára, s ott üldögélt egész nap. Este hazajött a béres a mezőről, s azt kérdezte az édesanyjától:

- Hányan dolgoztunk édesanyám?

- Ketten, édes fiam - mondta az öregasszony.

- Akkor ketten is eszünk! - mondta a legény. Megvacsoráztak, lefeküdtek. Az öregasszony már hajnalban kikelt az ágyból. Sepregetett, tüzet rakott, kiment fejni, megetette a jószágot. A legény is dolgozott. Mátyás király húga csak aludt jóízűen.

Bejött a béres reggelizni. Kérdezte az édesanyját:

- Hányan dolgoztunk édesanyám?

- Ketten fiam, csak ketten - válaszolta az öregasszony.

- Akkor ketten is reggelizünk - mondta a legény, s elfogyasztották a reggelit az anyjával. A lány csak ült a padkán, meg se mozdult. Bizony így volt ez délben is meg este is.

Másnap reggel felkelnek. Kimegy az öregasszony a konyhába, hát már ég a tűz. Ki van seperve a konyha. Azt mondja a leány:

- Öreganyám, dolog-e, ha kiséprem a konyhát?

- Dolog lányom, nagy dolog! - mondta örvendezve az öregasszony.

- Öreganyám! Dolog-e, ha meggyújtom a tüzet?

- Dolog bizony, nagy dolog!

A lány meglátta, hogy üres lett a vizes veder. Elment, húzott vizet. Kérdi megint az öregasszonyt:

- Öreganyám! Dolog-e a vízfordás?

- Dolog lányom, bizony, nagy dolog.

Aztán a pernyét szedte ki a kemencéből a király húga, majd magát szedte rendbe. Megfésülködött, megmosakodott tisztességesen.

A legény édesanyja reggelihez terített, de most három személyre tette ki az ételt. Behívta a fiát is a házba.

- Édesanyám, hányan dolgoztunk ma? - kérdezte a legény.

- Hárman fiam, hárman - mondta az öregasszony. - Gyere lányom, te is egyél, megdolgoztál érte.

Ettől kezdve nem kellett mondani a lánynak, hogy mit dolgozzon, mindig megtalálta magának a munkát.

Eltelt egy hét, kettő, nem tudom - egyszer Mátyás király áruhát öltött. Afféle szegény vándornak öltözött. Gondolta, elmegy, megnézi, hogy mire ment a béres a húgával. Beköszönt úgy estefelé a tanyába. A húga volt csak benn a házban. Sürgött-forgott a tűzhely körül, főzte a vacsorát. Mátyás szállást kért éjszakára. Mivel áruhában volt, a húga nem ismerte meg. Azt mondta a bátyjának:

- A szállás az Istené, a nyugalom az emberé, nálunk megszállhat. Addig is, míg a gazdaasszony meg a fia megjönnek, menjen ki kend a szérűre, hozzon nekem egy hát szalmát, mert reggel kenyeret akarok sütni!

Örült a szíve Mátyás királynak, hogy ilyen ügyes lány lett a húgából, így kitanulta a becsületet. Hozott be egy nagy hát szalmát, hogyne hozott volna.

Éjszakára arra terítették neki egy lepedőt, hogy azon aludjon. A húga pirkadatkor már befűtötte a kemencét, és finom kenyeret sütött. Még egy cipót is sütött a vándor tarisznyájába.

Amikor a lány Mátyás kezébe adta az illatos cipót, akkor a király felfedte magát.

- Na, húgom, látom, emberséget tanultál. Jössz-e velem haza, Budára?

- Hát - nézett a leány a béresre, mert igen beleszeretett a legénybe.

- Értem - mondta Mátyás. - S te, fiam, mit szólna? Itt maradjon-e a húgom?

Pezsgett már akkor a legény szíve is a leányért.

- Felsőleges királyom, szegény ember vagyok, a két kezem munkája után élek, de becsülettel. Megkérem, hogy adja hozzám feleségül a húgát!

- Megtanítottad dolgozni, megtanítottad a tisztességre, hát legyen a feleséged.

Nagy lakodalmat csaptak, máig is élnek, ha meg nem haltak.

Hogy vigasztalta meg Mátyás király az öregeket, s hogyan szomorította meg a fiatalokat?

Egyszer Mátyás király vándorútján betért egy házba. Két, bánatos öreget talált. Az asszony a kemence mellett gubbasztott, az ura meg a küszöbön üldögélt. Nagyon-nagyon öregek voltak. Megsajnálta őket Mátyás.

A következő házban egy igen-igen fiatal párocska lakott. Huncutok voltak. Játszadoztak egymással, öröm volt rájuk nézni. Gondolta a király, megtréfálja őket.

Éjszaka, amikor mindkét házaspár elaludt, a király ellopta az öregembert, s a fiatalasszony mellé fektette. A fiatalembert meg az öregasszony ágyába csempészte.

Reggel aztán volt nagy csodálkozás! Amikor az öreg felébredt, szép fiatal asszony feküdt mellette. Örvendezett nagyon, hogy megifjodott az ő felesége!

A másik házban is felébredtek. Ott meg az öregasszony örvendezett. Milyen szép fiatal lett az ura az éjszaka!

A fiatalok nagyon megszorodtak. Az öregek szíve megmelegedett.

Mátyás király nagyot nevetett a becsapódáson. Így vigasztalta meg az öregeket, s így szomorította meg a fiatalokat.

Mátyás király és a drótosok

Két derék drótostót járta a várost. Drótozta a törött edényeket. Az egyik éppen bement egy házhoz, a másik a kapuban várta. Arra ment Mátyás király. Kérdezte a drótost:

- Mi a mesterséged jóember?

- Drótos vagyok.

- Az jó - mondta Mátyás.

- És te, ki vagyol?

- Mátyás király.

- Az is jó! - mondta a drótos.

Kijött a házból a másik ember. Mátyás őt is megszólította:

- Te ki vagy?

- Én a drótosok királya vagyok!

- No, az jó.

- Hát te ki vagy? - tudakolta a drótos.

- Én a magyarok királya vagyok.

- Nagyon jó! - lelkesedett a drótos. Elköszöntek, s mindenki ment a maga dolga után.

Mátyás király meg a rátótiak

Egyszer Mátyás király Rátóton utazott keresztül. Éppen a falu közepén eltörött a szekere kereke. Amint ott vesztegelt, a faluban elterjedt a híre, hogy ott van Mátyás király. Megtudta az előljáróság is. Mátyás elé járultak és nagy tisztelettel beinvitálták a község házára, hogy pihenjen, míg a kereket megjavítják.

Míg a király pihent, az előljáróság tanácskozni kezdett, hogy mivel kínálják meg őfelségét.

- Kínáljuk meg dióval - javasolta az egyik atyafi.

- Inkább vendégeljük meg szilvával! - mondta a bíró, mert Rátóton ritka jó szilva terem. Ebben meg is egyeztek.

Szedtek öt kosár szilvát, s szépen felsorakoztak. A bíró meg kitanította őket, hogy mindent úgy tegyenek, ahogy ő tesz.

Amikor a király elé értek, a bíró megbotlott a szőnyegben. A drága, jóféle szilva mind Mátyás király lába elé borult.

No, a többi atyafi se volt rest! Sorra hasra vágták magukat a király előtt, s kiborították a szilvát.

A király majd hanyatt esett a kacagástól. A testőrei méregbe gurultak a sok ostoba előljáró láttán. Felmarkolták a sok, drága jó szilvát, s mind a fejükhöz csapkodták. Futott ki az ajtón az egész előljáróság, a bíróval az élen.

Mikor megállottak, az egyik ember felkiáltott:

- Mégiscsak okos ember a mi bíró urunk! Tudta, hogy szilvát kell vinni a királynak. Képzeljék el kegyelmetek, mi lett volna velünk, ha diót vittünk volna?!

Mátyás király és az öregek

Mátyás király nagyon szerette az Alföldet. Sokszor nekiiramodott a tágas pusztáknak, hogy lássa, hogy élnek az odavaló emberek. Egyszer egy falun ment keresztül, látta, hogy egy kapu előtt öregember sírdogál.

- Adjisten öregapám! Hát kendnek mi baja? - szólította meg Mátyás az apót.

- Megvert édesapám, azért sírok - mondta az öreg. Hát ilyen ki hallott? Kíváncsi lett Mátyás az öregember apjára, bement az udvarra.

Látta ám, hogy egy galambósz aggastyán csutkával tüzel a kemencébe. Azt mondta neki Mátyás:

- Bácsikám, odakinn egy öreg azt mondta, hogy kend megverte. Igaz ez?

- Hogyne lenne igaz?! - válaszolt az aggastyán. - Mondtam neki, hogy vigyen vizet a nagy-apjának, de hiába beszéltem. Azt gondolja uraságod, hogy vitt neki, esziben se volt.

- Hogy, hát még él a kelmed édesapja is?

- Hogyne élne?!

- Hány éves? - kérdezte Mátyás.

- Arra már nem emlékszem, de menjen el a plébániára, ott a pap megmondja, hogy hány éves, mert ő keresztelte.

- No, még a pap is él, aki keresztelte.

- Él bizony! - mondta az öreg.

Elment Mátyás király a plébániára. Megtalálta a papot, s megkérdezte. Ez meg ez az apó hány esztendő?

- Jaj, fiam, én azt már elfelejtettem, de gyere, nézzük meg a matrikulában!

Gondolta Mátyás király, már végére jár a dolognak. Mennének a sekrestyébe, hogy megnézzék a matrikulát. Hát! Nem zárva volt?

- Hijnye a ragyogóját, de sajnálom! - mondta a pap. - Sajnos nem tudom kinyitni az ajtót. Édesanyám reggel, amikor elindult szőlőt kapálni véletlenül magával vitte a kulcsot.

- Ugyan, ne mondja! Még a kelmed édesanyja is él?

- Él bizony! - mondta a pap.

Mátyás király nem várta meg, hogy hazajöjjön a pap édesanyja a kapálásból, Így aztán sohase tudta meg, hogy hány esztendő volt az öregember öregapja.

Mátyás király és a szegény favágó

Egyszer Mátyás király, hogy, hogy nem, eltévedt egy erdőben. Leszakadt a nagy úri társaságtól, akikkel együtt vadászott. Ment erre is, ment arra is, de sehogy nem talált ki a rengetegből. Igen megőrült, amikor rátalált egy rongyos favágóra.

- Segítsen az Isten, te favágó! - köszöntötte a király.

- Hát bizony jól tenné, ha megsegítene, mert igen rám férne egy kis segedelem - mondta a favágó.

- Van-e családod, jóember? - tudakolta a király.

- Van, hála Istennek. Hat fiam, s hat lányom van, uram.

- Szép fészekalja! - mondta elismeréssel a király.

- Sok a száj! - panaszkodott a favágó.

- Te, szegény favágó! Kivezetnél-e engem ebből az erdőből, mert egyedül sehogy nem találok ki?

- Nem érek én rá az urat vezetgetni.

- Jól megfizetem, csak vigy ki innen!

- Hát, az más! - mondta a favágó. Befogta a lovát, felültette Mátyást a szekereére, s elindultak ki az erdőből. Útközben megkérdezte a király:

- Mondd, jóember, valaha életedben jártál-e más vidéken?

- Nem én, uram. Soha, sehol nem jártam.

- Hát a királyt már láttad-e valaha?

- Nem én uram, soha nem láttam, de nagyon szeretném megérni, hogy láthassam.

- Na, most megláthatod! - mondta az öregnek Mátyás. - Most, amikor az erdőből kiérünk, ott rettentő sokan lesznek. Ott lesz a király is. Az emberek, amikor meglátják a királyt, mind lekapták a kalapjukat, egyedül a király lesz kalapban.

Ki is értek erre az erdőből. A tengernyi nép volt ott, amikor meglátták a királyt, mind lekapták a fejrevalójukat. Megszólalt a szegény favágó:

- Nézz oda uram! Mindenki hajadonfővel van, csak mi ketten vagyunk kalapban. Hát most melyikünk a király? Én vagy te?

- Hát egyikünk biztosan az! - felelte Mátyás, s jót nevetett az ember együgyűségén. Egy zacskó aranyat nyomott a markába fizetségül, amiért kihozta a rengetegből.

A tök és az ökör

Mátyás király idejében éledgelt egy szegény ember. Volt két sovány tehénkéje, azokkal dolgozta a földecskáját. Egyszer a szegényember földjén termett egy hatalmas disznótök. Gyönyörű szép sárga héja volt. Súlyra megvolt egymázsás.

Hát, hogy ennyire különösen nagy tök termett a szegény ember földjén, elhatározta, elviszi ajándékba Mátyás királynak.

Mátyás király örült az ajándéknak. Az ajándékozót mindjárt meg is jutalmazta egy marék pénzzel. A szegény ember vett két szép ökröt rajta, s boldogan hazavitte.

Meglátta a gazdag szomszédja, hogy a szegényember két szép ökrrel szánt, s a teheneit otthon pihenteti, mindjárt megkérdezte:

- Mondja szomszéd? Miből vette kend ezt a két szép ökröt?

- Hát, nem a Csák Mátétól loptam az árát! - felelte a szegény ember, s elbeszélte, miként ajándékozta meg Mátyás királyt a tökkel. Tőle kapta az ökrök árát.

Gondolta magában a gazdag ember:

- Hej, ha ez a szegény szomszéd azért az egy tökért ekkora ajándékot kapott, mekkora ajándékot kapok én, ha elviszem neki a két, szép címeres ökrömet?!

Egyszer csak beállított a királyhoz, hogy ő ajándékot hozott, elhozta a legszebb ökreit.

Mátyás király átlátott a szitán, de nem mutatta. Megmustrálta az ökröket, s azt mondta:

- Igen szép állatok. Ilyen szépet még nem is láttam. - Akkor a király megmutatta a gazdagnak az óriás tököt, s azt kérdezte:

- Hát ilyent kend látott-e? Ekkora, csuda disznótököt?

- Nem, soha nem láttam - felelte a gazdag ember.

- No, ha nem látott, akkor legyen a kendé! - mondta Mátyás király, s elbocsájtotta a leforrázott kapzsit.

Mátyás király és a sikárfűárus

Élt egy öregember Mátyás király idejében. Volt egy falatka földje, sikárfüvet termelt rajta, azt árulgatta. Így tartotta el a gyermekeit.

Egy nap, amint a sikárfüvet szedegette, talált egy tojásnyi gyémántkövet. Nem tudta, hogy mi az, de látta, hogy szépen világít, hazavitte, s feltette a gerendára lámpa helyett.

A nagy fényességre, este, átment hozzájuk a szegény öreg gazdag szomszédja. Kérdezte a öregtől:

- Hol vette kend, ezt a hatalmas gyémántot?

- A földemen találtam, amikor a sikárfüvet ásogattam.

- Azt mondom én kendnek, hogy vigye el Mátyás királynak Budára. Ő annyi pénzt ad érte, hogy élete végéig lesz mit tejbe aprítania. Ígérje meg, hogy amit kap a királytól, annak az egy negyedét nekem adja, ha már ilyen jó tanácsot adtam!

Az öreg megígérte. Fogta a gyémántot, belekötötte a zsebkendőjébe, s felment Budára, a királyhoz. A strázsák útját állták, s csak úgy engedték be, ha annak, amit a királytól kap, a negyed részét nekik adja.

A király ajtónállója is egy negyedét kért. Az öreg annak is megígérte. Végre bejutott Mátyás királyhoz. Kérdezte a király:

- Aztán, mit kérsz apó, ezért a szépséges gyémántért?

- Kétszáz botot - felelte az öreg.

- Hogy értsem ezt? - kapta fel a fejét a király.

- Kétszáz botütést kérek. A negyedét az első strázsának ígértem, a másik negyedét a másodikonak, a harmadik negyed, felséged ajtónállóját illeti, a negyedik negyedre a szomszédom tart számot.

Mátyás megértette mindjárt, hogy miről van szó. A saját szolgálinak nyomban kiosztotta a járandóságot. Az öregember szomszédjának se kellett sokáig várakoznia. A király hajdúi neki is megfizették, ami járt. Ezután Mátyás király kifizette a szegény öregnek a gyémánt árát.

Az öreg sikárfűárus élete megkönnyebbedett. Holta napjáig gondtalanul élte napjait.

Mátyás király és a három rest

Mátyás király udvarában éldegélt három rest. Azok bizony olyan lusták voltak, hogy még enni is a lakájok adtak nekik. Egyszer Mátyás király megsokallotta a szörnyű nagy lustaságukat, meggyújtotta felettük a háztetőt. Megszólalt az egyik:

- Ég a ház.

- Majd kivitet belőle a király - mondta a másik. Megszólalt a harmadik:

- Nem röstelltek annyit beszélni?

Így aztán mind a hárman bennégtek a házban.

Mátyás király és a kolozsvári bíró

Hol volt, hol nem volt, Kolozsváron élt egy kegyetlen bíró. Egyszer Mátyás királynak fülébe jutott, hogy ez a bíró mennyire sanyargatja a szegény népet. Mátyás király szerette a szegényeket, pártolta őket. A gazdagokat gyűlölte, sokszor móresre tanította. Most hát, hamarjában Kolozsváron termett, hogy saját szemével győződhessen meg az igazságról. Álruhába öltözött, s rongyos gúnyjában leült a bíró házával szemben, egy hídra.

Egyszer csak jön egy hajdú és ráförmed:

- Mit lopod itt a napot, te nagyorrú? Nem tudod, hogy a bíró úrnál mennyi munka van? - Nagyot húzott botjával Mátyás hátra.

- Mennyi a fizetség? - kérdezte Mátyás.

- Gyere a bíróhoz, az majd megmondja!

A bíró udvarában jobbágyok hordták a fát. Akit a hajdúk elől-hátul találtak, mindenkit odahajtottak fát cipelni. A bíró a tornácon heverészett, onnan szemlélte a munkálkodást.

- Mi a fizetség, bíró úr, a fahordásért? - kérdezte Mátyás.

- Majd mindjárt megtudod, ha huszonötöt vágatok a fardra! - mordult rá a bíró. - Takarodj fát hordani!

Mit tehetett a király? Egész nap hordta a fát. Három hasáb végébe belevéste a nevét: Mátyás! Mátyás! Mátyás!

Este fáradtan, éhesen újra csak a bíró elé állt:

- Bíró uram! Fizesse meg az egész napi fáradságomat!

- Híj, azt a hitvány, agg eb anyádat! Te naplopó, te gazember! Vágjatok rá huszonötöt! - adta ki a parancsot a bíró.

A hajdúk egy minuta alatt lekapták a tíz körméről őfelségét, s huszonöt botütést mértek rá.

Szorította a fogát Mátyás, és erősen megfogadta, hogy ezt még visszaadja a bírónak.

Ahogy a deresről megszabadult, sietve sietett Budára. Hevítette a düh s a szégyen.

Néhány hét elmúltával a király fényes kísérettel ismét Kolozsvárra látogatott.

A bíró alázatosan hajlongott előtte. Így felséges királyom! Meg úgy, felséges királyom!

Mátyás egy darabig tűrte, hogy nyájaskodják, de a szeme villámokat szórt feléje:

- Sok szép fája van, bíró úr! - mondta a király. - Honnan szerezte be kegyelmed?

- Kedves jobbágyaim ajándéka - szerénykedett a bíró.

- S ki hordta be ezt a temérdek tüzelőt? - feszegette tovább a dolgot a király.

A bíró feszengett szorultságában, s azt mondta:

- Az itteni szegények szívességéből behordták.

- Dobáljátok szét a farakásokat! - adta ki a parancsot Mátyás a katonáinak. - Három hasábra ráírtam a nevetem, amikor három hete, én is szívességéből, itt hordtam a fát. Még most is kék a hátam a bíró úr mogyorófa hájától, amivel a hajdúi megkenegettek.

A bíró csak hápogott ijedtében. A fahasábok hamar előkerültek. Mindegyiknek a végén ott állt: Mátyás! Mátyás! Mátyás!

Akkor a bíró térdre esett:

- Grácia fejemnek, felség!

- Nincs kegyelem! Hitvány féreg! Anyámat agg ebnek nevezted, megbotoztattál, mert a fizetésemet kértem. Népemet ingyen dolgoztattad! Akasztófa lenne a méltó jutalmad! Én beérem azzal, hogy mindenedből kifosszanak. Hitvány szolgálóiddal az országból kitakarítsanak.

Híre ment az országban hamar, hogy lakolt meg a kolozsvári bíró gonosz tetteiért. A gonoszok ettől megrémültek, meglapultak, nem merték többet sanyargatni a népet, míg Mátyás király volt az uralkodó. Mióta Mátyás meghalt, oda az igazság.

Mátyás király meg a fiatal bíró

Mikor Mátyás király az országban járt-kelt, elvetődött egy faluba. Amint beért, mindjárt látta, hogy ott valami nincs rendben. Az utcák szemetesek, a kerítések dűledeznek, a templomtorony félredült. Kóbor kutyák grasszálnak fel s alá.

Mátyás világeletében szerette a rendet, ment hát nagy haraggal a bíróhoz.

- Ki itt a bíró? - kérdezte egy odavaló embertől.

- Az öreg bíró fiát választottuk meg - dűnnyögte az orra alól a megszólított.

- Na, ez meg is látszik! Hogy volt kendteknek annyi esze, hogy fiatal bírót válasszanak?

Az atyafi vállat vont, a király meg bement a bíróhoz. A fiatal bíró hetyke legény volt, a királlyal is igen foghegyről beszélt. Méregbe gurult Mátyás király. Gondolta, megleckézteti ő ezt a gőgös hólyagot.

- Mire visszajövök, állítson kend elő nekem harminc farkast, negyven okost, hatvan bolondot, mert ha nem, abban a helyben elcsapom a bíróságból! - förmedt rá Mátyás király a fiatal bíróra.

A bírónak kikerekedett a szeme ijedtében. Egészen megállt az esze a király kívánságától. Nagy búsán hazaereszkedett. Kérdezte tőle az apja, az öreg bíró:

- Mi bajod van fiam, hogy úgy eleredt az orrod vére?

- Ne is kérdezze édesapám! Itt járt az előbb a király. Azt parancsolta, hogy mire visszajön, állítsak harminc farkast, negyven okost s hatvan bolondot. Ha ezeket elő nem állítom, elcsapat a bíróságból - panaszkodott a fiatal bíró.

Az öreg somolygott a bajusza alatt. Tudta ő, hogy mit kell tenni, de nem mondta meg a fiának. Hadd törje a fejét, ha olyan nagyon akart bíró lenni! Azért az öreg összeszedett harminc harmincéves férfit, negyven negyvenévest, s hatvan hatvanévest. Akkor azt mondta a fiának.

- Majd én megfelelek a királynak, ne búsulj!

Visszajött a király. Az emberek, akiket az öreg odarendelt, már mind ott várahoztak a község-házán.

- Minek jött ide ez a sok ember? Tán csak nem azt akarják látni, hogy vet ki engem a király a bíróságból? - ijedezett a fiatal bíró.

- Na, bíró úr! Teljesítette-e kend, amit parancsoltam? - kérdezte Mátyás.

A fiatal bíró csak tátogott. Az öreg bíró meg előállt, s megfelelt a királynak:

- Itt van harminc farkas! - mutatott a harmincévesekre. - Olyan erősek, mint a farkasok. Itt van negyven okos! - mutatott a negyvenévesekre. - Itt meg a hatvan bolond, a hatvan vénember.

A király azt mondta:

- Most kendtek is láthatják, hogy mennyivel több esze van az öregnek, mint a fiatalnak.

A fiatal bírót kidobta a bíróságból, az öreget meg felemelte.

Mátyás király Szegeden

Egyszer Mátyás király, parasztgúnyába öltözve járta az országot. Eljutott Szegedre is.

Amint a város határában bandukolt, az út szélén megpillantott egy várakozó, négylovas hintót. Négy gyönyörű deres kapálta a patájával a földet előtte.

Az út mentén egy szegény paraszt szántogatott nagy kínnal. Beteg, sovány lovacskája mellé fogta magát a hámba, s úgy húzták ketten az ekét. Meglátta ezt Mátyás király. Se szó, se beszéd! Odament a hintóhoz, s a két első derest kifogta a hámból, s odavezette a szegény paraszthoz. Tiltakozott szegény ember, hogy nem kell neki a két ló, nagy baj lesz ebből, de Mátyás nem tágitott. Befogta a lovakat az eke elé.

Egyszer csak előkerült a hintó kocsisa, meglátta, hogy mi a helyzet, hajtattott is be Szegedre, a bíróhoz. Mindjárt előadta nagy lélekszakadva, hogy mi történt:

- Bíró úr! Egy ismeretlen ember kifogta a hintóm elől a két szép derest, s odaadta egy szegény embernek, hogy szántson velük!

Elfutotta a bírót a méreg, mindjárt hívatta a csendőröket:

- Megparancsolom, hogy a szegény embertől vegyétek vissza a lovakat! Azt az ismeretlent fogjátok el tüstént, s hozzátok elém!

A csendőrök hamar kézre kapták Mátyás királyt, s a bíró elé vitték. Na, a bíró nem sokat teketóriázott:

- Vágjatok rá huszonötöt, s vessétek tömlöcbe a gazembert! - adta ki a parancsot.

Mátyás megkapta a deresen a huszonötöt, s bevágták a tömlöcbe. Mi tagadás, a király a nagy igazságtalanság miatt, na meg a veréstől is, igen elkeseredett. Megfogadta, csak innen szabaduljon, megfizet mindenért.

Volt Mátyás király zsebében egy darab papír. Megvágta a kezét, s a vérével írta fel a papírra:

„Itt járt Mátyás király!”

Ezek után, keserves munkával, felemelte a tömlöc padlózatának az egyik követ, s a levelet a kő alá rejtette.

Amikor kiszabadult Mátyás király, még huszonötöt vágtak rá, búcsúzóul, mielőtt útra bocsátották volna.

- Na, ezt megkeserülitek! - sziszegte Mátyás a deresen.

Ahogy hazaért, ledobta a parasztgúnyját, s felöltötte bíborszín palástját, s kíséretével Szegedre hajtattott. Mindjárt beállított a szegedi bíróhoz. Tudakolta, hogy s mint élnek a parasztnak s a többiek?

A bíró majd kiesett a nadrágjából a nagy megtiszteltetéstől. Szinte csúszott-mászott a király előtt. Mátyás utálkozva hallgatta hazug, mézesmázos szavait:

- Felséges királyom, nálunk nagyon jó sora van a parasztnak! Mindenkinek nagyon jó sora van - hebegett a bíró. Mátyás elkiáltotta magát:

- Elég, kutya! Én voltam az a paraszt, akit kétszer megbotoztattál.

Előhozatta a tömlőcből azt a papírt, amelyre saját vérével írta fel: „Itt járt Mátyás király.” Hogy szavainak nagyobb nyomatékot adjon, levetette bíborpalástját. Fehér ingén még szivárgott a vér, a reggeli istenhozzád miatt.

A bíró térdre vetette magát a király előtt. Bocsánatért esedezett, de nem volt bocsánat. A bírót a piactéren botoztatta meg Mátyás a szegény nép szeme láttára, s elcsapta hivatalából.

Egyszer volt Budán kutyavásár

Egyszer Mátyás király a határban meglátott két szántóvetőt. Az egyik ember két szegény, sovány tehénkével kínlódott. A másiknak hat ökör volt az ekéjébe fogva. Hat ökör előtt járt az ostoros gyerek. Mátyás megszólította a kettehenes gazdát:

- Gazduram, mért kínozza úgy ezeket a szegény párákat? Hát ezek olyan soványak, hogy már csak a bőr tartja őket össze!

- Nincs mit tennem, uram! Nekem mindennap három kenyeret kell az asztalra tennem.

- Hát aztán, minek kendnek az a három kenyér?

- Ebből egyet kölcsönadok, egyet adósságba, egyből meg én élek a feleségemmel.

- Hát, ezt meg hogy értsem? - kérdezte a király.

- Kölcsön adok egyet a fiamnak, hogy majd ha megöregszem, s nem tudok dolgozni, akkor ő is tartson el engem. Egy kenyeret a szüleimnek adok, hálából, hogy felneveltek. A harmadik kenyérből meg én élek, a feleségemmel.

Tetszett a beszéd a királynak. Mindjárt meg is kérdezte a gazda nevét, aztán otthagya, továbbállt, s elment a hatökrös gazdához.

- Gazduram, mért nem ad kölcsön két ökröt annak a szegény szomszédjának, amíg azt a kicsi földecskéjét felszántja?

- Elment az úrnak az esze?! Hogy az én drága jószágaimat odaadjam annak a kódnak? Tudja az úr, hogy van a mondás? „Kaparj kurta, neked is jut!” Dolgozzon a szomszéd, majd neki is lesz hat ökre.

Mátyás meghallgatta ezt a gonosz beszédet, aztán otthagya a gazdát. Térült, fordult, s egykettőre Budára érkezett. Nemsokára fullajtárt szalasztott a szegény gazdához: Adja el a teheneit, s minden pénzt, amit kap értük, verje kutyákba! Vasárnap reggel Budán kutyavásár lesz, s a király parancsára vigye fel őket, s adja el!

Nem gondolkodott sokat a szegényember, eladta a két hitvány tehénkét, s ami kis pénzt kapott, kutyákba fektette. Ahány hitvány, bűdös, bolhás ebet talált a környéken, egy szíjra ráfűzte, s szép lassan feleregélt Budára.

Vasárnap hajnalban fel is érkezett a piac sarkába, a király nagy kutyaugatásra, lármára ébredt. Kihajolt az ablakon, s hát látta, hogy megérkezett az ő embere.

Akkor, mindjárt leszalasztott egy szolgát, felhívta magához a szegényembert. Egy másik szolgát is leszalasztott, s annak azt mondta, hogy vigyázzon a drága portékára, amíg ő szót vált ezzel az emberrel!

Akkor azt mondta a király a gazdának:

- Gazduram! Jól tette, hogy hallgatott rám. Na, idefigyeljen! Ma jól megréfáljuk az urakat. Húzódjon csak kend a piac sarkába. Majd én, nemsokára arra megyek, aztán pénzzé tesszük a kutyákat. A legkisebbet száz aranyon alul ne adja, s a nagyobbakért még háromszázat is el kérhet.

Na, visszament az ember a piac sarkába, amennyi árus, vásárló volt a piacon, mind a szegényembert kacagta, de a szegényember nem törődött semmivel. Dél felé megérkezett a király az urakkal. Úgy tett, mintha soha nem látta volna a gazdát. Megszólította fennhangon:

- Jó napot, gazduram: Mi az ára ezeknek a kutyáknak?

- A kisebbeknek az ára száz arany, a nagyobbakat háromszáz alatt nem adom!

Az urak morgolódni kezdtek, hogy ezekért a ronda, nyüves dögökért ennyi pénzt van képe elkérni? De a király azt mondta:

- Nem is sok! Na, ezt a kicsit mindjárt megveszem! Uraim, vegyenek kendtek is a kutyákból, mert holnaptól ez lesz a divat!

Hát, ha ez lesz a divat, akkor az urak is sorra lepengették a pénzeket. A szegényember fertály óra alatt megszabadult a kutyáitól. Aztán fogta a sok szép pénzt, hazament, birtokot vásárolt, nemsokára ő is hat ökörrel szántott.

A szomszédja álmélkodva nézte. Hogy tudott ez a szegény gazda, ilyen rövid idő alatt ekkora birtokra szert tenni. Egyszer nem állhatta tovább, megszólította:

- Szomszéd, mondja meg, hogyan tudott kend ekkora vagyronra szert tenni.

- Nem titok az! Eladtam a két hitvány tehénkémet, a pénzt kutyákba fektettem s felhajtottam Budára, a kutyavásárba. Budán most az a divat, hogy az urak nagy pénzen kutyákat vesznek.

Na, a gazda nem szántott még egy barázdát se többet! Mind a hat ökrét pénzzé tette, s a környéken, amennyi bűdös, agg ebet kapott, mind felvásárolta, szíjra fűzte őket, s egy vasárnap reggel ő is felcsörtetett Budára. Felverte az egész piacot. Nagy lárma, ribillió, felébredt Mátyás király, kitekintett az ablakon. Magában kacagott, na itt az én emberem! Mindjárt leküldte a szolgálait, hogy azt a kutyás embert takarítsák el a piacról. Mondják meg neki, hogy menjen el innen kutyástól, amíg jó dolga van!

A gazda erősködött, hogy ő azt hallotta, hogy Budán az a divat, hogy gazdag emberek, nagy pénzen kutyákat vesznek.

- Azt hallottam, hogy itt ma kutyavásár lesz!

Azt mondták a szolgálak:

- Csak volt, csak egyszer volt Budán kutyavásár!

Mátyás király és a bacsó

Egyszer Mátyás király felöltözött vándordiáknak. Elindult, hogy széjjel nézzen a pusztában, lássa, hogy élnek a pásztornépek. Egy tanya közelében ráesteledett. Nagyon elfáradt a járkálásban, cudarul meg is éhezett. Gondolta, bekopogtat a tanyába, szállást kér éjszakára. Erősen remélte, hogy valami ennivalóval is megkínálják.

A tanyában egy juhos gazda, egy bacsó élt a feleségével meg két bojtárjával. Éppen vacsorához készülődtek. Mátyás illendően köszönt:

- Jó estét, bacsó gazda! Rám sötétedett, el is fáradtam, meg is éheztem. Adnál-e szállást éjszakára, meg valami ennivalót?

- Hozott isten, öcsém! Gyere, ülj az asztal mellé! Szereted a birkahúst?

- Szeretem, szeretem, nagyon is szeretem! - örvendezett Mátyás, és az asztal mellé telepedett.

A bacsóné, egy nagy tálban, az asztalra tette a jó birkapaprikást.

- Vegyél fiam - biztatta a bacsó -, te vagy a vendég!

Mátyás elfelejtette, hogy nem odahaza van. Meglátott egy szép nagy darab húst a gazda előtt, átnyúlt a villájával a tál felett, s kiemelte. A bacsó az ólomnyelű villájával akkorát sózott a kezére, hogy a királynak szikrát hányt a szeme.

- Magad elől vegyél komám, nem tudod mi a becsület? Mindenki maga elől vegyen a tálból!

Mátyás nem szólt semmit, de igen rosszul esett neki a dolog. Megvacsoráztak, aztán sokáig beszélgettek. Tudakolta a király, hogy s mint megy errefelé az élet. Aztán helyet igazítottak neki az egyik sarokban, hogy aludja ki magát.

Mátyás sokáig nem tudott elaludni, gondolkodott azon, amit hallott, látott. Csudára tetszett neki, hogy a bacsó hogy tart rendet a maga portáján. Eszébe jutott, hogy Budán a nagyurak, hogy vájkálnak egymás előtt a tálban. Elkelve azoknak is egy kis eligazítás.

Reggelre Mátyás jól kipihente magát, megreggeliztek, de Mátyás már nem nyúlkaált más elé az ételben.

Mikor indulni akart, elővette a pénzét.

- Mennyivel tartozom gazdurnak? - kérdezte a bacsótól.

- Tedd csak el fiam azt a pénzt! Jobban kell az egy deáknak, mint nekem. Isten áldjon, járj szerencsével!

Harmadnapra pecsétetes levelet hozott egy futár, hogy a bacsó ekkor s ekkor jelenjen meg a király előtt. Megijedt a bacsó, nem tudta elképzelni, mi dolga lehet vele a királynak. Mit volt mit tenni? A parancs, az parancs. Összeszedelőzködött nagy búsan, s felment Budára.

Amikor bevezették a palotába, s meglátta a királyt, mindjárt megismerte: Ez volt a nagyorrú diák, akinek a kezére ütött. Lekapta a kucsmáját, s térdre borult Mátyás előtt:

- Felséges királyom, irgalom fejmemnek! - esedezett.

- Kelj fel bacsó, s ne félj semmitől! Te nekem szállást adtál, megvendégtél, s tisztességre tanítottál. Nem fogadtál el semmit ezek fejében. Meg akarlak jutalmazni, de előbb, adj egy leckét az uraknak is a becsületből. Tégy úgy, ahogy otthon tettél velem!

Mátyás király levágatott három, szép, kövér birkát, s a bacsó jó paprikásan megkészítette. Leültek egy nagy asztalhoz ebédelni. Középen Mátyás, mellette a bacsó, és körben az urak.

Mikor a szolgák behozták a tálakat, s letették az asztalra, az urak összevissza nyúláltak egymás előtt az ételbe.

Amikor az egyik úr a bacsó elől kiemelt egy jókora darab húst, az nem sokat teketóriázott, nagyot vágott az úr kezére az ólmos nyelvű villájával.

Az úr lélegzete elállt:

Nahát, még ilyet! Hogy egy bacsó rávág az ő kezére? Kikapta a kardját a hüvelyéből, hogy abban a helyben miszklíkbe vagdálja a bacsót.

- Állj! Nem addig van az! - kiáltott Mátyás király. - Engem is ez a derék ember tanított meg az emberségre. Illő, hogy ti is megtanuljátok: ha közös tálból esztek valakivel, mindenki csak maga elől vegyen az ételből!

Bosszankodtak az urak, hogy egy semmi bacsó így megszegyenítette őket.

Mátyás király bőségesen megjutalmazta a juhos gazdát, aranyos hintón ment haza a pusztára, társzekér vitte utána az aranyat.

Mátyás király és a mutatványos

Mátyás király udvarában sokféle ingyenélő próbált szerencsét. Egyszer egy mutatványos vetődött oda. Addig-addig kerülgette a királyt, hogy az kötélnek állt, s megnézte a mutatványát.

A mutatványos egy szakajtó borsót úgy áthajigált egy kulcslyukon, hogy egy szem se esett le a földre. Ami még nagyobb, hogy a borsószemek a kulcslyuk falát se érintették.

Amikor a mutatványos befejezte mutatványát, földig hajolt király előtt. Gondolta, hogy most hatalmas ajándékot kap a tudományáért. Mátyás azt kérdezte:

- Ugye sok borsóra van szüksége ehhez a mutatványhoz?
- Igen, uram! Sokra - felelte a mutatványos. A király a szolgálaihoz fordult:
- Adjatok ennek az embernek tíz zsák borsót, legyen, amit elhajigáljon!

Ezzel kitessékeltette a haszontalan embert az udvarból.

Mátyás király és a szószaporító

Egyszer Mátyás király udvarába vetődött egy idegen. Azzal dicsekedett, hogy ő, bármilyen kis dolgról, hosszasan tud beszélni. Felajánlotta Mátyás királynak a szolgálatát, s azt, hogy az ékesszólás tudományára szívesen megtanítja. Mátyás király a kíséretéhez fordult, s így szólt magyarul, mely nyelven az idegen nem értett:

- Még csizmadiában se szerettem, ha kis lábra nagy csizmát varr!

Ezzel kiadta az útját a szószátyár idegennek.

Mátyás király Gömörben

Egyszer Mátyás király Gömörben vendégeskedett. A helybéli nemesekkel mulatozott, vacsorázott. Itták a jó gömöri borokat. Emelgették az ékes-fényes aranykupákat. Eltették a királyt, ittak az ország boldogulására, ittak egymás egészségére. Áldották a hegyet, amelyik ilyen felséges levet eresztett. Csak egyről feledkeztek meg, a szegény emberről, aki a jó bort megtermelte.

Megszólalt Mátyás király:

- Jó uraim, valakiről nem feledkeztünk meg a nagy áldomásban?

Törték a fejüket az urak, de semmi nem jutott eszükbe, amit, vagy akit éltetniük kellene.

- Hát a szegény szőlőmunkást nem áldjuk, akinek a jó bort köszönhetjük? - kérdezte a király. - Arra nem gondolunk, aki a szőlőt megkapálta?

Összenéztek az urak. Az egyik megszólalt:

- Semmi az! Ahhoz nem kell ész.

- No, ha semmi, akkor holnap reggel kimegyünk valamennyien a hegyre kapálni! - mondta a király kemény hangon. Az urak nem mertek ellenkezni.

Másnap reggel Mátyás kivitte az urakat a szőlőbe, a hegyre. A parasztok éppen reggeliztek a fák alatt. Vöröshagyma, kenyér és szalonna volt az eledelük.

- Pfuj! De nagy szaggal vannak - fintorgott az egyik úr. Mátyás király úgy tett, mintha nem hallotta volna, de nem eresztette el a füle mellett.

Az urak elvették a munkások kapáit, s felkaptattak a meredek hegyoldalban. Mátyás úgy rendelkezett, hogy felülről lefelé kapáljanak. Természetesen ő is beállt a sorba.

A nagypotrohos urak majd orra buktak a meredek lejtőkön, csorgott róluk a verejték. Kiguvadt a szemük a nagy igrkezetben. A király nem irgalmazott, délig hajtotta őket megállás nélkül.

Délben végre letelepedhettek ők is egy kicsit az árnyékba.

Meg is éheztek, meg is szomjaztak rettenetesen. Ki-ki elővette a tarisznyáját, amibe otthon a szolgálak isten tudja miféle finomságokat csomagoltak. Mátyás király nem hagyta, hogy az urak a hazai sültekből, főttékből falatozzanak. Hagymát, kenyeret, szalonnát adott nekik. Amilyen éhesek voltak, még az is nagyon jólesett. Vízet ittak rá, s aztán újra kapálniuk kellett. Úgy érezték, soha nem jön el az este, hogy végre hazamehessenek. Ölte őket a szomjúság is, mert a vöröshagyma meg a szalonna kívánja a vizet.

Na, valahogy csak eljött az este. A fáradt, izzadt urak alig bírtak hazavánszorogni.

- Semmi-e a kapálás? - kérdezte Mátyás király a tegnapi urat.

- Ó, uram, sose gondoltam volna, hogy ennyire nehéz munka ez, de ők bizonyára megszokták.

Mátyás keserűen elmosolyodott. Kuttyából nem lesz szalonna. Az urak soha nem fogják megérteni a szegények életét.

Azok pedig fogadkoztak, hogy ezután gondolni fognak a föld népére is. Addig legalábbis gondoltak, míg Mátyás volt a király, de aztán hamarosan elfelejtették a gömöri leckét.

Mi ér a legtöbbet?

Volt Mátyás királynak egy kedves juhásza. Egyszer a király meghívta ezt a juhászt egy lakomára. Amikor már ettek, ittak, azt mondta a király:

- No, gyere fiam! Most olyant mutatok neked, amilyent még soha nem láttál!

Mátyás vállon fogta a juhászt, s bementek a kincseskamrába. Hát, hogy ott mi minden volt, reggelig se lehetne elbeszélni. Aranyak, gyémántok, igazgyöngyök teknő számra.

A juhász mindent alaposan megmustrálgatott. A király végül megkérdezte tőle:

- Mondd fiam, szerinted mennyit érhet ez a sok kincs?

- Felséges király uram! Bizony sokat ér, amit itt láttam. De azért egy jó májusi eső mégiscsak többet ér.

- Hogyhogy, fiam?

- Úgy, felséges király uram, hogyha májusban esik az eső, akkor az egész országban jó termés lesz. Ha jó a termés, akkor van kenyere a népnek, s a felséged kamaráiba is jut bőségesen. Ha eső nincsen, nem lesz gabona. Akkor az egész kincstár egy fittyfenét se ér - mondta a juhász.

- Igazat beszélsz fiam - mondta a király, s gazdagon megjutalmazta a juhászt.

Mátyás király meg a cinkotai kántor

Jártában-keltében, egyszer, Mátyás király bevetődött a cinkotai kántorhoz. A kántornak nem volt otthon semmi ennivalója, csak három tojása. Abból készített hát vacsorát az idegennek. Vacsora után megkérdezte a kopott ruhás vándort:

- Egy kis bor jó volna?

- Ha volna, jó volna, de ha nincs, az se baj! - felelte Mátyás. A kántor nem nyugodott, szeretne volna megtisztelni a vendéget. Nézelődött, mit is adhatna zálogba a kocsmárosnak, hogy kapjon egy üveg bort. Fogta a bibliáját, s azt vitte el egy kis itóka fejében, zálogba. Borozgatás közben a kántor megkérdezte:

- Kit tisztelhetek az úrban?

- Sándor Mátyás a nevem. Vándor deák vagyok. Egyébként Budán van a lakásom.

Másnap reggel elkészönt „Sándor Mátyás”. A kántor semmit nem kért a szállás s a vacsora fejében.

Amint Mátyás király hazaérkezett, mindjárt levelet íratott a kántornak: Ezen s ezen a napon keresse fel Budán Sándor Mátyást, legyen a vendége!

Felcihelődött a kántor a megadott napon, s felment Budára. A címen, amit Sándor Mátyás megadott, a királyi palota állt.

- Ejnye, tán csak nem tréfált meg engem az a Sándor Mátyás? - morfondírozott magában a kántor. Amint a palota körül csellengett, megszólította egy katona:

- Mi járatban van, atyafi?

- Meghívott ide engem egy Sándor Mátyás nevű deák, aki megszállt nálam minapában egy éjszakára, s megevett három tojást - mondta a megszeppent kántor. A katona mindjárt tudta, hogy hány a kettő, a király elé vezette az embert.

A királynál óriási vendégség volt. Ott parádézott az összes nagyúr, fényes gúnyájában, mert a király kiadta, hogy mindenki a legdrágább öltözetében jelenjen meg.

Amikor Mátyás király meglátta a kántort, megölelte, az első helyre, a jobbjára felül ültette. Csak meresztgették a szemüket az uraságok:

- Ki lehet az az egyszerű ember, hogy a király így meguralja?

Mátyás király csendet parancsolt, s elbeszélte, hogy vendégelte meg őt a cinkotai kántor, amikor álruhában szállást kért nála. Mindjárt megparancsolta az uraknak, hogy mindenki vesse le a felső ruháját, s adja a kántor hátára. Az urak úgy tettek, ahogy királyuk parancsolta. Szegény cinkotai kántor már rogyadozott a sok drága gúnya alatt.

Akkor Mátyás király így szólt:

- Most mindenki váltsa ki a gúnyáját! Tegyetek annyi aranyat az asztalra, amennyit a ruhátok megér!

Az urak sorra lepengették az aranyakat az asztalra, s sorra kiváltották a gúnyájukat. Mátyás király akkor kigombolta a saját, prêmes palástját, s a cinkotai kántor vállára borította. Így szólt hozzá végezetül:

- Legyen a tiéd ez a palást! Vidd az aranyakat is, élj boldogul! Azonban első dolgod legyen, hogy a bibliát, amit a kocsmárosnál hagytál, váltsd ki a zálogból!

Ezzel a király kegyesen elbocsájtotta a kántort.

Mióta csizmadia a csizmadia?

Mátyás király idejében a csizmadiát nem csizmadiának hívták, hanem csizmamesternek.

Egyszer egy csizmamester meghallotta, hogy aki ajándékot visz a királynak, azt a király busásan megjutalmazza. Gondolta a kapzsi ember, hogy ő is szerencsét próbál. Fogott egy pár csizmát, s elvitte ajándékba a királynak. Előre örvendezett a várható jutalomnak.

Mátyás király átlátott a szitán. Tudta, hogy mi lakik az ajándékozó szívében, s mi jár a fejében. Megparancsolta a szolgáinak, hogy töltsék meg a csizmát szeméttel, s adják vissza a csizmamesternek azzal, hogy: „Ez a csizma díja!”

A szolgák jót nevettek Mátyás király tréfáján. A csizmamester megszégyenülve takarodott ki a palotából.

- Csizma díja? Csizma díja! Csizmadia! - kiáltoztak utána.

Így maradt a csizmamesteren a név, hogy csizmadia.

Hogyan kapta a nevét Solymár?

Egyszer Mátyás király egy vadászaton összeszólalkozott a feleségével. Az asszony úgy megharagította a királyt, hogy az mérgében egész nap nem szólt hozzá.

Amikor vége lett a vadászatnak, letelepedtek egy szép erdei tisztáson. A szolgák tüzet raktak, finom pecsenyét s borokat szolgáltak fel az uraknak. Mátyás királynak jókedve kerekedett. Láttá ezt a felesége, odament hozzá, hogy kiengesztelje. A királyné a cseh király leánya volt, törte a magyar szót, így szólt az urához:

- Mátyáskám! Soj már! - és megsimogatta a királyt.

- No, jól van. Béküljünk meg! - enyhült meg Mátyás. Megbékültek szépen. A király örömeiben meghagyta, hogy azontúl azt a helyet nevezzék Solymárnak. Így is lett. Később épült oda egy falu, s annak a neve máig is Solymár.

Hogyan kapta a nevét Vörösmart?

Egyszer Mátyás király Baranyában járt. Mikor már mindent látott, hallott, amit akart, azt gondolta, átkel a Dunán, átmegy Bácskába. Egy kicsit ott is körülnéz. No, persze álruhában, hogy ne tudják, ő a király, mert a királyok ritkán láthatják meg az igazságot. Most éppen jobb módú parasztleánynek öltözött. Odaért Mátyás király a révhez, s át akart menni. A révész azt mondta:

- Egy arany vagy háromnapi kapálás az ára annak, hogy átvigyelek!

Mátyás királynak leesett az álla. Tudta, hogy annak az átkelőhelynek a dúsgazdag özvegy, Vörös Márta a gazdája.

Volt ugyan pénze a királynak, de kíváncsi volt, hogy hogy megy az a kapálás a fuvarért. Hát, bizony megszenvedett alaposan. Vele együtt sok szegény ember is, akinek dolga akadt a túloldalon. Vörös Márta szőlőjében, kenyéren és vízen dolgoztak hosszú napokon át. Harmadnap Mátyás király gondolta magában, hogy ő bizony már nem kapál tovább. Leült a szőlő végében.

Egyszer csak odaérkezett Vörös Márta. Éppen azért jött, hogy megvizitálja, hogy dolgoznak az ingyermunkásai. Mikor meglátta az üldögélő Mátyást, a szeme szikrát hányt haragjában.

- Hé, te naplopó! Miért nem kapálsz a többiekkel. Mindjárt megbotoztatlak az ispánommal.

- Én ugyan többet nem kapálok, egy kapavágást sem, így is túl sokat dolgoztam azért, hogy átvigyenek!

Ez kellett csak a gonosz özvegynek, hogy valaki ellenkezni merjen vele! Abban a helyben keresztbe állt benne az ördög. Lovaglópálcájával úgy végigvágott Mátyás királyon, hogy annak az arcán kiserkent a vér.

Mikor Mátyás király végre hazajutott Budára, levelet íratott Vörös Mártának, hogy jelenjen meg nála kihallgatáson. Adjon számot a révvel való sáfarkodásáról. Vörös Márta megijedt, hogy a király fülébe is eljutott, miként vámolja ő az utasokat. Nem jelent meg a király előtt. Akkor Mátyás poroszlókat küldött érte, hogy fogják el az asszonyt. Vörös Márta hintóba ült, s menekülni próbált, de a hintója a Dunába fordult, az asszony a vízbe vészett. A révnél fogták ki a halászok.

Azt a helyet, ahol Vörös Márta megbotozta Mátyás királyt, Batinának nevezték el a helybeli sokácok, mert ez a szó botot jelent. Ahol az asszonyt kifogták a Dunából, az a hely a Vörösmart nevet kapta, hogy az emberek, míg a világ világ, emlékezzenek a gonoszságára.

Mátyás király Bécsben

Mátyás király Bécset ostromolta. Szerette volna tudni, hogy az osztrákoknak mennyi az élelme, hány katonájuk van? Ki akarta fürkészni, meddig bírják még az ostromot. Törte a fejét, hogy tudna észrevétlenül bejutni Bécsbe.

Az udvari bolondja azt javasolta, üssék ki két kocsikeréknek a küllőit. Kössenek maguk elé surcot, melles kötenyt, amilyen az osztrák parasztoknak van. Gurítsák maguk előtt a kerekeket, mintha bognárhoz vinnék javíttatni. Úgy is tettek, s szerencsésen be is jutottak Bécsbe.

Járkáltak fel-alá, a két rossz kerékkel, estig. Akkorra már nagyon megéheztek. Azt mondja Mátyás király:

- Gyere pajtás, menjünk be egy kocsmába, együnk valamit!

Bementek egy kocsmába, kérdezi a pincér, hogy mit ennének?

- Ennénk hat főtt tojást! - mondta Mátyás király.

- Egész Bécsben nincs hat tojás - mondta a pincér. Mátyás király - vesztére - kivett a zsebéből egy aranytallért, s megmutatta a pincérnek.

- Megkapja, ha hoz nekünk tojást!

A pincér elment, főzött hat tojást, s felszolgált Mátyásnak s a bolondnak. De a pénzről felismerte, hogy ki a vendég! Az aranytallérra Mátyás király ábrázatja volt veretve. Na, míg ezek ettek, a pincér azt üzent a császárnak:

- Vigyázzon fölség, mert Mátyás király itt eszik a kocsmában!

Mindjárt ott termettek az örök, s körülvették a kocsmát.

- Menekülj! - kiáltott Mátyás király a bolondra, mikor neszét vette a dolognak.

A bolond futni kezdett, az örök meg utána vetették magukat. A sötétben azt hitték a katonák, hogy Mátyás királyt kergetik. Mátyás szép nyugodtan kísétált a kocsmából, még a tojásokat se fizette meg.

Éjszaka mindennek alaposan utánanézett. Másnap reggelre megkerült a bolond is. Semmi baja nem lett, csak egy kicsit megfuttatták. Most fogták a kerekeket, kerestek egy bognárt, s megjavíttatták a küllőket.

Elindultak ki a városból. Hajtották maguk előtt a kereket.

- Gut? - kérdezte az ör.

- Ja! - felelte Mátyás király.

Csak akkor mertek nevetni, amikor már jó messze voltak a városkaputól.

Harmadnap Mátyás király elfoglalta Bécset. Mikor az ostromnak vége lett, Mátyás király kapott egy idézést a bíróságtól: Ekkor és ekkor jelenjen meg! Egy bécsi kocsmáros beperelte, hogy megevett nála hat tojást, s nem fizette meg. A hat tojásból lett volna hat csirke. A hat csirkéből lett volna hat tyúk. A hat tyúk isten tudja, mennyi tojást tojt volna. Az elmaradt hasznót Mátyás fizesse meg!

Bosszankodott Mátyás király, mikor megkapta az idézést, mutatta a bolondnak. Azt mondta a bolond:

- Egyet se búsuljon felség! Majd én leszek az ügyvivője. Ne féljen, megnyerjük a pert!

A tárgyalás nyolc órára volt kitűzve. Várják a bolondot, várják. Még nincs ott az ügyvéd, nem is lehet kezdeni a tárgyalást.

Dél is elmúlt már, mire megérkezett az ügyvéd. A bíró mérgesen ráförmedt:

- Hol volt kend ilyen sokáig?

Azt válaszolta a bolond:

- Tudja, bíró úr, nálunk most van a búzavetés ideje. Meg kellett vizsgálnom, hogy a szolgálaim jól megfőzték-e a búzát, mielőtt elvetik.

- Ügyvéd úr, maga megbolondult? A főtt mag nem kel ki! - mondta mérgesen a bíró.

- Nem bizony! - vágott vissza a bolond. - De, uram, mi is főtt tojást ettünk, abból se lett volna csirke!

Így aztán Mátyás király a pert megnyerte.

Mátyás király meg a kerék

Egyszer Mátyás király háborúságba keveredett az osztrák császárral. Nem tudtak dűlőre jutni egy darabig egymással.

Fogta magát Mátyás király, s felöltözött parasztnak. A vállára vett egy zsák árpát, bement az osztrákok táborába, s kezdte árulni az árpát. Közben pedig mindent jól szemügyre vett, hogy utána haditervet készítsen.

Egy katonának gyanús lett az árpaárus, s jelentette a császárnak, hogy alighanem egy kém van a táborukban. Egy nagyorrú.

Az osztrák császár mindjárt sejtette, hogy ki lehet a kém. Mindjárt elfogatta Mátyást, kocsira ültette, s személyesen kísérte a börtönbe. Mátyás király egész úton a fejét lógatta, a kocsi kerekeit nézte. Azt kérdezte a császár:

- Mért nézed annyira azokat a kerekeket?

- Uram, császárom! Azt nézem, hogy a kerék pontosan annyit fordul lefelé, mint fölfelé - válaszolta a fogoly.

A császár megértette Mátyás szavait, és szabadon engedte, de egy szóval se említette, hogy felismerte nemes ellenfelét.

Mátyás király és a kamarás

A szegedi kamarásról sok panaszt hallott Mátyás király. Egyszer elindult, hogy saját szemével lássa, mit művel a hitvány. Éppen valamilyen nagy ünnepet tartott a kamarás, amikor Mátyás áruhában megérkezett. Betért a kocsmároshoz, hogy valamit ebédeljen. A kocsmáros nem akart főtt ételt adni neki, mert a kamarás előző nap megtiltotta, hogy bárki is főzzön azon a napon.

Addig könyörgött Mátyás a kocsmárosnak, hogy az mégis megszánta, s főzött neki hat tojást.

Míg a király jóízűen ette a tojást, az ablakon át meglátta, hogy a kamarás a nép előtt járkal. Szolgák hada veszi körül, s valamit rakogatnak a lába előtt. Felállt Mátyás az asztaltól, s kitekintett, hogy lássa, mi az a parádé? Láttá ám, hogy a kamarás lába elé aranytányérokat raknak a szolgák, azokon lépked fennhéjázva.

Mátyás király tollat, papirost kért a kocsmárostól, s ráírta:

„Itt járt Mátyás király,
megevett hat tojást.
Látta, aranytálakon
járni a kamarást.”

Mátyás király ezután hazafelé vette az útját. Nem akart találkozni a kamarással. Mikor a kocsmáros átadta a kamarásnak a király levelét, az úgy megijedt, hogy menten világgá bujdosott.

Kell-e a nádnak az eső?

Egyszer Mátyás király az embereivel az országot járta. Nagy szárazság volt. Poros úton, szomjasan, éhesen poroszkáltak Buda felé.

Az út mentén nagy nádas volt. A nád között víz csillogott. Megszólalt Mátyás király:

- Milyen szép nád! Ej, de kellene egy jó eső! Ha ez így megy tovább, még a nád is kiszárad.

- Ugyan, uram, minek kellene a nádnak eső, hiszen térdig érő vízben áll! - mondta az egyik úr. A többiek is csak azt állították, hogy a nádnak nem kell eső. Mátyás király nem szólt többet a nádkérdésről, de már tudta, hogy mivel vág vissza az uraknak.

Vége hazaértek Budára. Alig várták, hogy egyenek-igyanak.

Mátyás király megparancsolta az inasoknak, szakácsoknak, hogy jó, sós gulyást adjanak vacsorára. Mindegyik úr lába alá tegyenek egy dézsa vizet. Az asztalra semmi, de semmi italt ne rakjanak.

Na, leültek enni. Azt mondta most az uraknak Mátyás, hogy mindenki tegye bele a lábát a dézsába. Beletették. Ettek jóízűen a gulyásból, mert éhesek voltak, de egyszer csak kezdtek megszomjazni.

- Uram - fakadt ki az egyik úr -, enni adtál, de innivaló egy csepp sincs az asztalon!

- Ugyan, minek nektek az innivaló, a lábatok térdig vízben van!

Az urak megértették Mátyás király tréfáját. Megértették, hogy azért, mert a nád töve vízben van, annak is kell az eső.

Mátyás király meg a köleseszsák

Egyszer Mátyás király mendegélt az országúton. Szegény, kopottas vándornak nézett ki. Amint mendegélt, utolérte két szekér. Mind a kettő kölessel volt megrakva. Az egyik szekeret előreengedte Mátyás. A másik szekéren kiszúrt a késével egy köleseszsákot, aztán tovább lépkedett a szekér mellett. Addig-addig ballagott a szekér mellett, hogy szóba elegyedett a kocsisal. Kérdezte Mátyás király a kocsisból:

- Jóember, nem tudja, hol lehetne valami munkát kapni a környéken?

Azt felelte a kocsis:

- Jöjjön csak abba a faluba, ahová én viszem a kölest, ott majd segít behordani a malomba a köleseszsákokat!

Mátyás feltelepedett az ülésdeszkára a kocsis mellé, mendegélt a szekér. Egyszer megérkeztek a malomhoz. Kezdték behordani a zsákokat. Észrevette a kocsis, hogy az egyik zsákból kifolyt a köles, nagyon megijedt. A kárt neki meg kell fizetni. Na, oda a napszámja!

Mikor a malmos is észrevette, hogy mi történt, leordította, leteremtettézte a szekereset. A zsák kölest háromszoros áron fizettette meg. Mátyás eloldalgott onnan.

Másnap hívták a malmost is, meg a kocsis is, a község házára. Itt aztán Mátyás király megmondta, hogy ő szúrta ki a zsákot. A kocsisnak megfizette a köles háromszoros árát. Még egy zacskó aranyat is adott neki vigasztalásul. A kapzsi malmost megbotoztatta abban a szent helyben, amiért így bánt a szegény emberrel. Háromszorosát követelte rajta a valódi kárának.

Mátyás király napszámba dolgozott

Amint Mátyás király vándorolt, egyszer egy nagy építkezéshez érkezett. Beállt napszámosnak. Amikor a pallér, a fő építőmester felvette, azt mondta neki:

- Te, naplopó! Ha nem dolgozol rendesen, akkor megbotozlak, aztán kergetlek el.

Mátyás nem szólt semmit, munkába állt. A pallér az álláscsinálókhoz tette. Hatalmas fenyőszálakat kellett cipelnie. Szegény Mátyás király, majd megszakadt, úgy igyekezett. A többiek csak keveset dolgoztak. Csak nevettek Mátyáson, hogy az még nem tudja, hogy kell a napot lopni.

Eltelt a hét, kifizették a munkásokat. Kifizették Mátyást is. A pallér gazember volt, kevesebbet fizetett neki, mint amennyi megillette volna, a többi pénzt zsebre vágta. Mátyás szóvá tette a dolgot, de a pallérnál hiába kereste az igazát. A pallér jól leszidta, elkergette:

- Te naplopó, te ingyenélő! Még annyit se érdemelsz, amennyit kaptál. Takarodj a szemem elől, míg jó dolgod van!

Mátyás otthagya az építkezést, de két nap múlva újra megjelent. Most már királyi ruhában állt a pallér elé, elmondta neki, hogy mit tapasztalt. A pallér váltig bizonygatta, hogy ő mindig, mindenkit érdeme szerint fizetett ki. Mátyás király nem teketóriázott sokat. Lepakatta a pallért a tíz körméről, huszonötöt vágatott rá, de megkapták a magukét a dologkerülők is, alaposan.

Mátyás király és a gyomorhajos püspök

Egyszer egy püspök panaszkodott Mátyás királynak, hogy nincs étvágya, nem bír enni, gyomorhajos.

- Segítek én a püspök úr baján, ha akarja - mondta neki Mátyás király -, kigyógyítom a nyavalyájából.

A püspök beleegyezett, hogy Mátyás király meggyógyítsa. Elvitte oda a király, ahol a szegény emberek kubikoltak. Adott neki egy talicskát, lapátot, és azt mondta:

- Na, püspök úr! Csak kubikoljon bátran, a többi emberrel. Ne féljen, mire visszajövök, megjön az étvágya!

Otthagyta Mátyás király a püspököt egy hónapig. Mikor aztán elment hozzá, megkérdezte:

- Hogy van püspök úr? Megjött-e az étvágya?

- Az étvágyam megjött, csak az a baj, hogy nincs mit ennem - panaszkodott a püspök.

Mátyás visszahelyezte a hivatalába. Ezután sohase mondta azt, hogy nincs étvágya.

Mióta kell az üres szekérnek kitérni a terhes elől?

Egyszer Mátyás király találkozott egy szegény jobbággal, aki a karcagi malomba igyekezett őrletni. Tíz zsák búza volt a szekéren. Csak úgy nyekeregtek a kerekek a nagy teher alatt. Mátyás király felkérézkedett a szekérre, s beszélgetni kezdett a jobbággal, hogy s mint megy a sora? Milyen erre az élet. A szegény ember gyanútlanul panaszkodott, nem tudta, hogy a kopott gúnyás vándor maga a király.

Egyszer csak hatlovas hintó robogott felénk a keskeny úton. A szegény ember nagy igyekezettel próbált kitérni előle megrakott szekérével. Mátyás király kikapta a gyeplőt a jobbágy kezéből, s azt mondta neki, hogy ne térjen ki a hintó elől.

Amikor a szekér meg a hintó összetalálkozott, a kocsis az ostorával végig akart vágni a szegény jobbágyon, amiért nem tért ki előlük. Mátyás csak szétnyitotta a zubbonyát. A kocsis, s a hintóban ülő nemes úr mindjárt látta, hogy kivel áll szemben.

Mátyás király kifogatta a hintóból a két első lovat, s a jobbágnak adta őket. Amikor hazament Budára, törvénybe foglaltatta, hogy attól kezdve mindig az üres szekér térjen ki a terhesnek.

Mátyás király meg a csóri csuka mája

Mátyás király egyszer Csóron szállt meg, a fogadóban. Mivel éppen böjtidőben jártak akkor, hát halat rendelt vacsorára. Kihozta a fogadós a vacsorát. Egy jókora csukát szolgált fel a királynak. Mátyás mindjárt észrevette, hogy valami hibádzik.

- Hé, fogadós! Hol van ennek a csukának a mája?

- Uram, ez csóri csuka, ennek nincsen mája - lódította szemrebbenés nélkül az elvetemült ember.

- Nincsen-é? - rikkantott Mátyás király.

Mindjárt megparancsolta a szolgálainak, hogy húzzák a fogadóst piros kesztyűbe. Így mondták, ha valakinek pirosra vesszőzték a kezét. A szolgák nyomban megcselekedték a dolgot. Jól elverték a kezét a kapzsi fogadósnak. Mátyás király csak annyit mondott: Ha a csóri csukának nincsen mája, a palotai pálcának meg nincsen száma.

Mátyás király hintószege

Egy nap Mátyás király fényes kísérettel útnak indult. Egyszer észrevette, hogy egy ember szalad a hintója mellett. Jó idő múlva újra kinézett a hintó ablakán, hát az ember még mindig ott szalad. Nem tudta elgondolni Mátyás, mit akarhat ez az ember, megállította a hintót s kiszállt.

- Miért futsz a hintóm mellett? - kérdezte a király. Az ember nem szólt semmit, csak az ujját mutatta a királynak. Mátyás rögtön megértette, hogy mi történt. A hintó hátsó tengelyéből kiesett a kereket tartó szeg. Hogy a kerék ki ne essen, az ember a saját ujját dugta a helyébe, nehogy a király hintója felboruljon.

Mátyás király azt mondta neki:

- Köszönöm, amit értem tettel. Jutalmul válassz egy lovat a királyi istállómból. Mellé annyi földet adok, amennyit a lóval napfeljöttől napszentülésig körül tudsz lovagolni.

Az ember köszönte az ajándékot, szabadkozott, hogy nem azért tette. Azt mondta Mátyás király:

- Tudom, hogy nem azért tetted. Annál inkább megérdemled, hogy megajándékozzalak.

Mátyás király meg a csókai földesúr

Mátyás király egyszer, egy rossz kordéval meg egy csupa csont gebével menegetett a csókai úton. Rongyos ruhában volt, behúzott nyakkal gubbasztott az ülésen. Egyszer csak utolérte egy cifra, hatlovas hintó. Mátyás mindjárt megismerte a bennülőt. Marcibányi János, a csókai földesúr feszedezett a hintóban.

Mátyás az út szélére húzódott a kordéjával, de Marcibányinak ez sem volt elég. Rákiáltott a kocsisára:

- Vágj a szeme közé annak a kódisnak! Nem látja, hogy nem férek el? Tanulja meg, hogy kell viselkedni, ha urakkal találkozik!

A kocsis a veresbojtos, sallangos ustorával végigvágott Mátyáson úgy, hogy annak a szája szélén kiserkedt a vér. Méregbe jött Mátyás király, szétkapta a mellén ringyes-rongyos köpönyegét, kiviláglott alóla a fényes-aranyos királyi ruha, meg az aranybárány is, a királyok jelvénye. A király nem szólt semmit, csak rászózott a gebéje farára, s otthagyt a holtra vált Marcibányit.

Néhány nap múlva levél jött Budáról. Marcibányi jelenjen meg a király előtt, vagy küldjön egy font húst a farából!

A földesúr úgy megrémült, hogy kiment a kertjébe, s megölte magát. A sírja még ma is ott van a csókai kastély kertjében.

Mióta örökölhettek a lányok az apjuk vagyonát?

Hajdanában a királyok olyan törvényt tettek, hogy az apai háznál csak a fiú gyermekek örökölhettek. Sokan, akiknek csak leányuk volt, szerették volna ezt a törvényt megváltoztatni, de nem lehetett.

Történt egyszer, hogy Mátyás király vándordiáknak öltözve egy tisztos családhoz bekéredzkedett.

- Jó estét, adjon isten, bácsikám! - köszöntötte a gazdát.

- Adjon isten, a diák úrnak is! - felelte a gazda. - Miben lehetek a szolgálatjára? - tudakolta szíves szóval.

- Bácsikám, megesteledtem itt a faluban. Arra kérném, hogy adjanak egy éjjelre szállást! - mondta a diák.

- Adunk szívesen. A szállás az Istené, a nyugalom az emberé! Ezt szokták mondani. Itt nálunk megszállhat, van helyünk, hála Istennek!

- Gyere be, feleség! - hívta a gazda az asszonyát. - Készíts valami jó vacsorát a vendégünknek!

- Mit szeret az úr? Pergelt káposztát? Oldalast tojással? Vagy inkább egy kicsi, jó, túrós puliszkára volna kedve?

Mátyás király csak ámuldozott, hogy micsoda kedves ez a gazda, meg a felesége is. Akkor a gazda így szólt:

- A lányom kinn van az istállóban. Megfeji a teheneket, ő majd ágyat vet kelmednek.

- Nézd csak, lányom! Egy diák urat vezetett hozzánk a jó sorsa. Vess neki ágyat, a tisztaszobában!

- Igen, édesapám, de előbb hamar tüzet tesztek, mert odabenn régen nem tüzeltünk, s még megtalál hűlni a szegény úton járó.

A leány takaros volt, kedves szavú, ügyes kezű. A király jól szemrevételezte.

A vacsora ízletes volt. A király még az ujjait is megnyalta utána. Aztán a leány bort cukrozott, s avval is megkínálták Mátyást. A király jól átmelegedett. Nagy beszélgetésbe keveredtek a gazdával. Az asszonyok tettek-vettek körülöttük.

Azt gondolta Mátyás király:

- Ilyen az igazi boldogság. Itt minden van, ami az embernek kell. Tisztesség, szeretet, s egy kis vagyon is van melléje.

Meg is kérdezte a gazdát:

- Ugyan gazduram, mondja meg nekem, van-e valamilyen bánata? Látom, mindent megadott az Isten, ami csak kell a boldogsághoz.

- Hát diák úr, nem panaszkodhatom. Két kezem munkája után szépen gyarapodunk. Tisztességben élek a családommal, de azért van egy nagy bánatom. Tudja, valamikor azt a törvényt tették, hogy csak a fiúgyermekek örökölhettek az apjuk után. A lányokra nem hagyhatjuk a vagyonkánkat. Nekem nincs fiam, csak ez az áldott leányom. Sokat búsulok, hogy mi lesz

vele, ha mi meghalunk. Ki tudja, milyen emberre akad? Lehet, hogy mindenét elherdálja - panaszkodott az öreg.

- No, gazduram én holnap úgyis a királyhoz megyek, megmondom én neki, hogy változtassa meg a törvényt.

- Meg is áldja a fennvaló Isten, ha ezt megteszi - hálálkodott a gazda.

Mátyás gondolt egyet, így szólt a leányhoz:

- Megmosná-e a lábamat, ha szépen megkérném?

- Szíves örömet! - felelte a leány, s máris egy melence meleg vízzel jött vissza. Megmosta jól szagos szappannal Mátyás király lábát, s egy szép vászonkendővel megtörölte.

Lefeküdtek.

Jókor reggel a gazda felköltötte a diákot, miként kérte. Reggelit készített az asszony, a leány útravalót tett a tarisznyájába, s aztán mindhárman elkészöntek tőle. Mátyás király Buda felé vette az útját.

Nemsokára, mikor a leány bevetette az ágyat, a párna alatt egy írást talált:

- Itt járt Mátyás király. Köszöni a szállást!

A gazda s a családja csak csodálkozott. Három nap múlva futár hozta a levelet. Mátyás király új törvényt tett. Ettől kezdve a leányok is örökölhették az apjuk vagyonát.

Király Mátyás és Mátyás király

Egy budai varga Mátyás-napon fel akarta köszönteni Mátyás királyt. A kapuban az őrök megállították.

- Hé, mit akar? Hová akar menni? - förmedtek rá a katonák.

- Ma Mátyás-nap van. Fel akarom köszönteni a királyt, hosszú, boldog életet akarok kívánni neki. Ugyanis őfelsége meg én druszák vagyunk, mivel engemet is Király Mátyásnak hívnak.

- Király Mátyás és Mátyás király között akkora különbség van, mint egy varga és egy király között - mondta az őr, s kitéssékelte az atyafit a palotából.

Mátyás király és a fát ültető öregember

Mátyás király, ahogy járt-kelt az országban, egyszer meglátott egy fát ültető öregembert. Mellélovagolt, s köztöködve így szólt hozzá:

- Öreg, minek ülteti kend azt a fát? Úgyse eszik már annak a termésiből!

Az öreg megbántódott, s azt mondta:

- Ha a Jóisten megsegít, még én is ehetek belőle, s ha nem, hát jó lesz az unokáimnak.

- Na, szeretném én azt látni! - mondta a király. - Öreg, ha megéri a fája első termését, hozzon nekem is egy kis kóstolót, Budára! - s azzal megsarkantyúzta a lovát, s már el is tűnt az öreg szeme elől.

Az öreg csak akkor eszmélt fel, hogy magával Mátyás királlyal váltott szót. Lekapta a süvegét, de akkor már a király messze járt.

Teltek-múltak az esztendőök, az öreg csemete fája szép kis fává terebélyesedett. Aztán elérkezett az is, hogy a kicsi fa meghozza az első termését. Szép, aranysárga, zamatos körték teremtek. Akkor az öregember kiválasztotta a három legszebbet, beletette a süvegébe, s úgy, ahogy ígérte, kóstolót vitt Mátyás királynak, Budára. Amikor az öregember odaérkezett a palotához, az ajtónálló nem akarta beereszteni. Az öreg erősködött:

- Maga a felséges királyúr parancsolta, ha megérem a fám első termését, hozzak neki egy kis kóstolót. Hát itt van ez a három szép körte, ezt hoztam a királyúrnak.

Az ajtónálló gondolta magában:

- Hát, ezér' a király jól megjutalmazza az öreget - azt mondta neki -, na beeresztem, ha annak, amit a király ad, felét nekem adja.

Az ajtó mögött Mátyás király meghallotta az ajtónálló köztöködését, gondolta magában:

- Na, állj csak meg, majd adok én neked felezést!

Az öreg belépett a király elé, tisztelettel levette a süvegét, és azt mondta:

- Uram, elhoztam neked a fám első termését, amint azt magad parancsoltad.

- Jól van, öreg! Köszönöm. - Mátyás király az öregre kacsintott, aztán az ajtó felé bökött, s adott az öregnek három kis pofont. Az öregember megértette, hogy mit akar a király, kifordult az ajtón, az ajtónállónak adott két akkora pofont, hogy az fényes nappal meglátta a csillagos eget. A király aztán behívta az öreget, adott neki egy zacskó aranyat, s azt mondta neki:

- Sokáig élteszen még az Isten, öreg! Itt a pénz, élj belőle boldogan!

Mátyás király koldusnak öltözött

Egy napon Mátyás király koldusnak öltözött. Faluról falura járt, hogy megismerje az emberek természetét.

Bekopogtatott egy gazdag paraszthoz. Illendően köszöntötte a háziakat. Ruháját látva, azok foghegyről fogadták köszönését, éppen hogy csak vakkantott a gazda.

Látta Mátyás király, hogy a szolgáló nagy lábos krumplit főzött, éppen kitette hűlni, hogy aztán adjon belőle a malacoknak.

- Gazduram, bocsásson meg, már két napja nem ettem, adjon egy kis krumplit! - kérte szépen Mátyás király.

- Még mit nem képzelsz, te senkiházi, nyomorult? Én azt a malacaimnak főzöttem. Hordd el magad, de tüstént, mert rádszabadítom a kutyáimat! - vicsorgott a gazda.

Mátyás kihátrált a házból, s továbbment.

A falun végigjárt. Mindenhol valamivel elutasították. Csak itt-ott vetettek neki egy kis száraz kenyeret. Utoljára egy faluvégi házacskához érkezett. Már sötétedett erősen. A ház gazdája s a felesége egy apró mécses mellett éppen vacsorához ültek.

- Adjatok, adjatok, amit Isten adott!

Két napja nem ettem, szinte éhen halok - kezdte Mátyás király a mondókáját kinn, a kódisálláson. A gazda felállt az asztaltól, s kinyitotta az ajtót:

- Gyere be, te Isten szegénye!

Az asztalon négy sült krumpli volt egy tálon, az volt a vacsora.

- Nyúljon hozzá, jó szívvel adjuk - kínálta a háziasszony. Mátyás király elfogadta a szegényes vacsorát, s köszönte erősen. Ágyat is vetettek neki a kemence oldalánál, hogy melegegdedjék meg jól az éjszaka. Mátyás kipihente magát, s reggel eltávozott.

Egy napon levelet kapott a szegény ember, hogy menjen Budára, a király elejébe. Ekkor s ekkor jelenjen meg. A szegény ember nem tudott olvasni, hát elvitte a levelet a módos gazdához, hogy silabizálja ki, mi áll az írásban.

- Jó pénzért! - mondta a gazdag ember. - Jó pénzért felolvasom az írást. Vagy ha nincs pénzed, hát napszámért.

Megegyeztek, hogy a szegény ember asszonyostul eljön kapálni, két napra a gazdának a levél felolvasásáért.

- Ekkor s ekkor jelenj meg a király előtt! Ez áll az írásban.

- Szerelmes Istenem, mit vétettem én, hogy a király elé kell állanom?

- Ha meg nem jelensz, a király a fejedet véteti - toldotta meg az igazságot a gazdag paraszt.

Lesz, ami lesz, el kell menni. Megjelent a szegény ember a megadott órában, s hát azt hitte, hogy a mennyországba cseppent.

A nagy márványpalota ajtajai megnyíltak előtte. Aranyos, ezüstös libériás katonák kísérték nyájasan a király elejébe. A trónteremben ült a király az aranytrónusán. Mikor meglátta a szegény embert, elébe sietett. Asztalhoz vezették, s számtalan, jobbnál jobb étket szolgáltak fel neki.

- Adjatok, adjatok, amit Isten adott!

Két napja nem ettem, szinte éhen halok - kántálta Mátyás király, s azt mondta az uraknak:

- Amikor koldusként jártam a falvakat, a gazdagok nem adtak semmit, kikergettek házaikból. Ez a szegény ember, a négy sült krumplijából megvendégelt, szállást adott. Adjatok neki annyi aranyat, ezüstöt, amennyit csak elbír.

A szegény ember egyszeriben meggazdagodott.

Otthon, a falujában már várta a nagygazda, hogy megtudja, ugyan mit akarhatott a király, attól a szegényjánostól. Amikor a szegény ember hazatért hatlovas hintón, a gazdag szomszéd ráébredt, hogy ki tisztelte meg a házát, hogy magát Mátyás királyt kergette ki az udvaráról. Menten eret kellett vágni rajta, hogy meg ne üsse a guta. Az is nagyon nyomta a begyét, hogy két krumpliért megcsinálhatta volna a szerencséjét. De az még jobban fájt neki, hogy a szegény ember lett a falu első embere. Még írni is megtanult, s a nép őt választotta meg bírónak.

Mátyás király megköszönte a szállást

Egyszer Mátyás király rongyos ruhában, egy rossz kocsin, egy szegény gebe lóval járt faluról falura. Hogy, hogy nem, egy kátyúban nagyot reccsent a hátsó bal kereke, s összetört. Kivette Mátyás a kereket, felvette a hátára s elindult egy bognárt keresni.

Kiderült, hogy abban a faluban nincs bognár. Mehetett szegény Mátyás a szomszéd faluba. Ott aztán valaki megjavította a törött kerekét. Jó is lett, indulhatott vissza a másik faluba.

Este lett, mire visszaérkezett. Mit csináljon, valahol meg kell szállnia. Elindult szállást keresni.

Bekopogtatott egy házhoz. Elmondta, mi járatban van, hogy s mint járt. Adjanak szállást egy éjszakára!

- Dehogyan adok én kendnek szállást. Mit tudom én, hogy kend miféle csavargó. Táguljon kend az én portámról! - adta ki az útját a gazda.

Mátyás keserűen nézett vissza a tágas portára. Csűrök, istállók, kazlak. Erősen remélte, hogy itt meghúzódhat éjszakára. Nagy bánatosan továbbment.

Ahogy az utcán bódorgott, odaért egy kicsi viskó elé. Félve szólt be, hogy kaphatna-e éjszakára szállást?

- Kerülj beljebb atyafi! Hadd lássalak, ki vagy? - szólt ki egy hang.

Mátyás belépett a szegényes kis házacskába. Azt mondta neki a gazda:

- Nézd fiam, szegények vagyunk, egy ágyunk van, abban is a beteg feleségem fekszik. Ha jó lesz mellettem, a szalmán, akkor maradj itt.

- Jó lesz, jó lesz! - örvendezett Mátyás király. Lefeküdtek, elaludtak hamar.

Mikor reggel felébredtek, Mátyás király megköszönte a szállást, s elment.

A szegény ember később felölelte a szalmát, hogy kivigye az istállóba - hát, uramfia! - kiesett egy zacskó arany a szalma közül. Megijedt a szegény ember, megfutamodott, hátha még utoléri az éjszakai vendéget.

Mátyás gyenge lovacskája lassan poroszkált az úton, így hát a szegény ember utolérte nagy lihegve.

- Álljon meg, álljon meg az istenért! - kiáltozott a kocsi után. Mátyás megállt, megvárta a szegény embert.

- Mi a baj, mi történt? - kérdezte a rémült embert.

- Uram, vagy mi? Itt felejtette nálam ezt a zacskó aranyat.

- Nem felejtettem ott, szándékosan adtam kelmednek. - Akkor csak szétnyitotta kebelén a rongyos gúnyát, alatta aranyos kelme feszült. - Sose felejtse el, hogy Mátyás király megköszönte a szállást! Erről írást is hagytam a zacskóban, nézze meg!

Mátyás meglegyintette ostorával a lovacskája farát, s tovább hajtattott. A szegény emberből módos gazda lett, s holtig áldotta Mátyás király nevét.

Mátyás király és a szegény tanító

Egyszer Mátyás király egy faluban megesteledett. Kérdezősködött, hogy hol szállhatna meg éjszakára. Innen is, onnan is tovább küldték. A szegény vándorból nem sok hasznot néztek ki a falusiak.

Azt mondja neki a kocsmáros:

- Menjen a tanítóhoz, ő biztos, hogy befogadja.

El is ment Mátyás a tanítóhoz, s a tanító valóban beinvitálta a házába. Nagyon szegény ember volt, de mégis finom vacsorával vendégelte meg az éhes utasembert. Szépen el is beszélgettek a világ folyásáról, s aztán nyugovóra tértek.

Másnap reggel Mátyás visszament a kocsmába, hogy megköszönje a kocsmárosnak a jó tanácsot. Hát, mit lát. A fogason ott lógott a tanító kabátja.

- Hát ez a kabát, hogy került ide - tudakolta Mátyás -, az este még a tanítón láttam?

- Igen, az övé volt. Az ennivaló fejében hagyta itt, amivel kendet megvendégelte - világosította fel a kocsmáros.

Mátyás igen meghatódott a tanító jóságán. Elhatározta, hogy fényesen megjutalmazza. Hazament Budára, s egy nap hívatta a tanítót.

Szegény, nem tudta elgondolni, hogy mi rosszat tehetett, amiért egyenesen a király elé hívatják.

Mátyás fényes ebédet adott a tiszteletére. Búcsúzásul még meg is ajándékozta. Neki adta saját köntösét, aminek a zsebeit jól megrakta pénzzel. Ezt tették a többi urak is. A tanítót hatlovas hintón vitték haza a falujába. Így jutalmazta meg Mátyás király a szíves vendéglátásért.

Mátyás király meg a kapzsi szakács

Mátyás király a bakonyi erdőben vadászgatott. Erre is űzte a vadat, meg arra is. Egyszer aztán már azt se tudta, hogy hol van. Sehogy nem akadt a vadásztársaira. Már beesteledett, de még mindig nem tudott zöldágra verekedni. Igen elszontyolodott. Fáradt is volt, éhes is volt. Egyszer csak megpillantott egy kicsi roskadt házikót. Az ablakából egy cseppnyi fény pislákol. Megörült a király, mégsem kell az Isten szabad ege alatt éjszakáznia. Bekopogtatott a házba. Görnyedt anyóka nyitotta ki az ajtót. - Jó estét, kedves anyókám! - köszönt Mátyás király.

- Jó estét, fiatalúr - köszönt vissza az anyóka.

- Kedves öreganyám, eltévedtem, elmaradtam a társaimtól, megengedné-e, hogy itt éjszakázzam.

- Jöjjön be, fiatalúr! Nincs nálam nagy parádé, de azért megnyugodhat. A kemencesutban vetek magának ágyat, ott jól megmelegedhet.

Mátyás király beljebb került a házba. Gondolkodott az öregasszony, hogy mivel is kínálja meg az idetévedt vendéget. Hamar elmetszette egyetlen tyúkocskájának a nyakát, s jó húslevest főzött Mátyásnak.

Amikor a király elé tette az asszony a tálat, az megszámolta, hogy hány zsírcsepp gyöngyözik a levesben. Mikor jóllakott, azt kérdezte az anyótól:

- Tudja-e, anyókám, ki vagyok én?

- Honnan tudhatnám én azt, hiszen soha nem találkoztam az ifjúrral - felelte az anyóka.

- Én vagyok Mátyás király!

Az anyóka térdre borult királya előtt, kezet akart csókolni őfelségének. A király felemelte az öregasszonyt, s így szólt hozzá:

- Áldjon meg a Jóisten, anyókám! Jó szíved van. Az egyetlen tyúkocskádat is levágtad, hogy az éhes vendéget megvendéghesd. Megszámoltam, hogy hány csepp zsír gyöngyözött a leveseden, annyi aranyat adok az ételért fizetségül.

Mátyás király kiszámolta az aranyakat az asztalra, s aztán nyugovóra tértek.

Másnap reggel a király vadásztársai is ráakadtak a házacskára. Betértek, hogy tudakozódjanak, nem járt-e erre a király. Igen meglepődtek, amikor ott találták Mátyást kipihenten, jóllakottan.

- Ó, uram, nagyon aggódtunk érted! - mondta az egyik vadász.

- Arra pedig nem volt semmi okotok, jó helyre vezérelt a csillagom.

Ezután a király elsorolta, mi minden történt vele tegnap óta, mióta elszakadtak egymástól. Elbeszélte az anyóka levesét is, amelyiken megszámolta a zsírcseppeket. Meghallotta ezt a király szakácsa. Gondolta magában:

- Főzök én a királynak olyan zsíros levest, hogy nem győzi aranytallérral.

Délre mindjárt meg is főzte a húslevest, de annyi zsírt tett bele, hogy a leves teteje tiszta zsírból állt. Amikor a szakács feltálalta a levest a királynak, az mindjárt rákiáltott:

- Te szakács! Ez a leves ehetetlen. Ez csurom zsír.

Tudta a király mindjárt, hogy honnan fúj a szél, mi volt a szándéka a szakácsnak azzal a zsíros levessel. Nem adott neki semmit. A szakács kapzsi volt, sokat akart, s semmit se kapott.

Hogy lett meg Mátyás király lova, a Fakó?

Egyszer Mátyás király nagy vadásztársasággal kiment vadászni a Bakonyba. Vitte a szakácsait, a kuktáit, de még az udvari tudóst is. Szerencsés volt a vadászat. A zsákmányból nagy lakomát csaptak. Sült a zsványpecsenye, na meg akadt finom innivaló is a jó hús mellé. A társaság jól megebédelt, utána iszogattak, s végül mind elálmosodtak, ki erre dőlt, ki arra, s elaludtak.

Míg a vadászok pihentek, a lovakat szabadon engedték, hogy legeljenek. A lovak őrzését az öreg tudósra bízta.

Az öreg lekuporodott az egyik fa tövébe, s tudományos könyvét kezdte tanulmányozni. Hát abba a könyvbe úgy belefeledkezett, hogy mire észbe kapott, a lovak mind szanaszét kószáltak az erdőben.

Mikor kialudta magát a vadásztársaság, mennének haza, hát nincsenek sehol a lovak. Nagy nehezen csak összeszedte ki-ki a magáét, de Mátyás király hátasa, a Fakó sehogyan se akart előkerülni.

Ráripakodott a tudósra:

- Keresse égen, földön, ha nem tudta megörözni! Addig nem megyünk haza, amíg a ló meg nem lesz.

Elindult az öreg tudós az erdőbe. Megmozgatott minden bokrot, de sehol nem akadt a király lovának nyomára. Keresés közben kiért az erdőből, ott szántogatott egy paraszt. Mindjárt kérdezte tőle:

- Bátyám, nem látott erre egy lovat? Mátyás király lovát, a Fakót?

A paraszt csak a fejét rázta, hogy ő nem látta.

- Nézte-e már, mindenütt? - kérdezte a paraszt.

- Mindenütt néztem, de sehol nem találtam - mondta kétségbeesve a tudós.

- Akkor nézze meg a szarkafészekben! - tanácsolta a paraszt.

A tudós el nem tudta képzelni, hogy kell ezt a tanácsot érteni. Visszament a királyhoz, s elmondta, hogy mit mondott a paraszt.

- Helyes! - mondta a király. - Nézze meg a szarkafészekben! A bolond is mond néha okosat. Meg kell nézni a szarkafészekben!

- Felséges királyom, nehéz körmetlen macskának fára mászni. Öreg vagyok és már a fáramászáshoz!

Mátyás király csak nem hagyta annyiban a dolgot. Odaszólitott néhány hajtót, s az öreget feltölték egy szarkafészkes fára. Fel is mászott nagy keservesen a legmagasabb ágra, s belenézett a szarkafészekbe, lekiáltott:

- Uram! Nincs itt egy fia ló se!

Lentről visszakiáltottak, hogy nézzen messzebb is a szarkafészeknél. Akkor aztán az öreg tudós kapcsolt, s szétnézett az erdő felett. Nézett, nézett, hát egyszer csak megpillantotta a Fakót. Nagyot kiáltott örömeiben:

- Felséges királyom, megvan a Fakó!

Valahogy lemászott aztán szegény a fáról, így végre elindulhattak haza.

Mátyás király kenyere

Mátyás király egyszer nagyon megunta, hogy neki folyton-folyvást csirkepaprikást, vadpástétomokat, tortát, válogatott csemegéket kell ennie.

Megparancsolta a szakácsnak, hogy másnapra neki olyan ételt készítsen, amilyent még soha nem evett. Jó is legyen, gusztusos is legyen, laktató is legyen!

A szakács nekifogott az ebédnek. Sütötte-főzte a legjobb ételeket, amilyent valaha is hallott. Hiába volt minden.

Amikor a szolgák feltálalták a sok válogatott finomságot, Mátyás sorra eltolta maga elől a tálakat:

- Ez se kell! Ez se jó! Ebből se akarok enni! Ezt se kívánom!

A szakács szinte kétségbeesett. Mit tudjon csinálni, hogy a királynak kedvét lelje?

Elfogytak a tálak, a király egy falatot se evett. Dühösen ráordított a szakácsra:

- Ha nem hozol olyan ételt, amilyent még nem ettem, leüttetem a fejed!

- Ennek fele se tréfa! - gondolta a szakács.

Semmi okosat nem tudott kitalálni, amit a királynak elkészíthetett volna. Azt gondolta, jobb, ha elbujdosik, mielőtt még nagyobb baj lesz. A hóna alá szorított egy kenyeret, szépen kiosont a konyhából, s elindult világgá.

Másnap délben a király leült az asztal mellé. Éhes volt, várta az ebédet, de az ebédet nem hozták. Nahát ilyent ki hallott? Már elharangozták a delet, s még nem kész az ebéd! A király parancsot adott, hogy vasra verve hozzák elő a szakácsot! Annak ugyan már hült helye volt. Bottal üthették a nyomát. Jelentették a királynak, hogy a szakács megszökött.

A király arca lángba borult mérgében. Dühösen kiáltozott:

- Hát ki vagyok én ebben az országban, hogy dél van, és még ebédet se kapok? Még szakácsom sincsen!

Azonnal nyergeltetett, s egy csapat katona élén a szakács után iramodott. Addig mentek a szakács után, hogy nyomára akadtak egy rengeteg erdő közepében. Aztán a nyomot elvesztették, sokáig bóklásztak, míg újra megtalálták. Akkor aztán a szakácsot is meglelték, egy irdatlan nagy fa tetejében.

- Gyere le, mert menten lelőlek! - kiáltott fel neki a király. A szakács meg se moccant rémületében. Tette is magát, mintha nem volna eleven.

- Rázzátok meg a fát! - parancsolta Mátyás a katonáinak. Hát azok rázták volna szegények, ha bírták volna, de a fa vastag volt, s meg se bírtak moccantani.

- Akkor vágjátok ki! - adta ki az újabb parancsot Mátyás.

A katonák nekiveselkedtek a fának, de nagyon ügyetlenül csapkodták a fa tövét. A király látta, hogy tőlük aztán ítéletnapig ott állhat az a fa. Ő is nekifogott a favágásnak. Teljes erejéből vagdalta a gyökereket, csak úgy repdestek a forgácsdarabok.

A szakács látta, hogy már nem babra megy a játék. Előbb-utóbb, csak kidől az a fa. Az ág is megreccsent alatta. Úgy megijedt a szakács, hogy összefogta a kezeit, s imádkozni kezdett. A hóna alól meg, kipottyant a vekni, leesett, s éppen a király lábánál ért földet.

- Hát ez mi lehet? - csodálkozott a király. - Én még ilyent soha nem láttam.

- Ez kenyér - mondták a katonák. - Ez a szegények eledele, nem királyi gyomorba való.

A király elővette a bicskáját, s kíváncsian leszelte a kenyér csücskét. Beleharapott. Szájában megérezte a jó kenyér ízt, még a nyála is összefutott, olyan jónak találta.

- Nahát! Én még ilyen finom ételt nem ettem, amióta kioldoztak a pólyából! Te gézengúz, soha nem mondtad, hogy ilyen jóízű eledelt is tudsz sütni.

A királynak már minden haragja elszállt. Jóízűen megeszegette a fél kenyeret, aztán felszólt a szakácsnak:

- Gyere le, te himpellér! Megkegyelmezek neked, amiért ilyen jó kenyeret tudsz sütni.

A szakács lemászott a fáról. Még mindig reszketett félelmében. A király lovat adott alá, s hazamentek.

Az udvari népség nem hitt a szemének, amikor meglátta, hogy a király, oldalán a szökött szakáccsal hazalovagolt.

Mátyás király meghagyta a szakácsnak:

- Mától fogva a kenyér soha ne hiányozzék az asztalomról!

A szakács boldogan teljesítette a király parancsát, s minden héten sütött egy nagy kemence kenyeret a király asztalára.

Mátyás király és a siratóasszony

Valamikor, ha meghalt valaki, illet elsiratni. Ilyenkor a rokonok, a barátok sírva, énekelve felsorolták az elhunyt összes jó tulajdonságait, jó cselekedeteit. A rosszról illet megfélekedezni. Azt tartották, hogy halottról jót, vagy semmit! Voltak siratóasszonyok is, akik fizetségért siratták el a jómódú elhunytat.

Egyszer Mátyás király akkor ment végig egy falun, mikor a legmódosabb gazda meghalt. A gazda rokonai megfogadtak egy szegény napszámos asszonyt, hogy sirassa el a halottjukat. Adnak egy véka búzát, csak nagyon szépen sirassa. Sok jót mondjon róla.

Mire Mátyás király odaért a halottasházhoz, már mindent tudott a gazdáról. Elmondták a falubeliek, hogy milyen szegénynyúzó volt egész életében. Hallgatta Mátyás király egy ideig a szegény asszony jajgatását, s azt, hogy hogy dicséri a néhai sanyargatóját. Nem állhatta meg a király, hogy meg ne kérdezze:

- Ugyan jó asszony, mit fizetnek kendnek, hogy így feldicséri a gazduramat?

- Egy véka búzát - felelte a szegény asszony.

- Tetejivel adják! - szólt oda Mátyás király a rokonoknak. Még egy aranyat is nyomott az asszony markába. Na, az úgy megörült, hogy ezután már semmi más nem jutott eszébe, csak az, hogy tetejivel adják, tetejivel adják!

Így siratta el a szegény asszony a nagygazdát.

Mátyás király a szegény ember temetésén

Egyszer Mátyás király kitekintett a palotája ablakán. Amint ott nézelődött, látja, hogy egy gyalulatlan deszkakoporsóban valami szegényt visznek temetni. Nem ment utána gyászoló sereg. Se rokonok, se barátok. Éppen csak négy koporsóvivő, a pap meg a kántor.

- Szegény ember! Még a temetésére se jött el senki - morfondírozott a király. - Még az utolsó útjára se kíséri el senki.

Kapta magát, fejébe csapta a koronáját, magára terítette az ünnepi palástját. Hamar szólt a feleségének is:

- Öltözz gyorsan asszony, s gyere velem!

A királyné is hamar koronát, palástot kapott magára, s sietve a halottvivők után iramodtak. Még utolérték őket, s beálltak a menetbe. Ahogy tovább haladtak az emberek rájuk csodálkoztak:

- Nahát! Valami nagyon nagy embert temetnek. Még a király is elkíséri - mondták, s egyre többen beálltak a menetbe. A temetőig akkora sereglet verődött össze, hogy alig fértek el.

- Így ni! - mondta Mátyás király a királynénak. - Legalább a végtisztességet megadtuk annak a szegény embernek.

Mátyás király és az álnok gyászoló

Egy kapzsi embernek meghaltak a testvérei. Addig pereskedett a gyermekeikkel, hogy végül minden vagyont megszerzett magának. Amikor az örökséget birtokba vette, fekete gyászba öltözött, hosszú szakállt növesztett, úgy járt-kelt a villában, mint akinek mély gyásza van.

Mátyás király ismerte viselt dolgait, álnokságát, amivel kifosztotta rokonait. Egy nap magához hívatta, s megkérdezte tőle:

- Miért vagy ilyen bánatos és gyászos?

A kapzsi ember sírva fakadt, s így válaszolt:

- Elvesztettem a testvéreimet, őket gyászolom.

Azt mondta a király:

- Ugyan mondd meg nekem, későn búsított meg téged ez a halál vagy korán?

- Későn, uram - felelte az álnok gyászoló.

- Én is így gondolom. Jobban szeretted volna, ha előbb magához szólította volna őket az Isten. Akkor előbb birtokolhattad volna a vagyonukat. Most tehát nem őket gyászolod, hanem azt, hogy javaikat oly sokáig nem élvezhetted.

A hitvány tettető megértette a király beszédét. Abbahagyta a sírást, és eltakarodott a király szeme előtt.

Mátyás király és a börtönőr

Egyszer egy szegény parasztot börtönbe akartak vetni. Éppen arra járt Mátyás király álruhában. Megsajnálta a szegény paraszt sok síró kicsinyét, beteg feleségét, maga ment helyette a börtönbe.

Egy idő után megszomjazott Mátyás, s a börtönőrtől vizet kért. Az őr hitvány ember volt, nevetve válaszolt:

- Miért adnék én neked vizet? Nyomorult koldus vagy, nem kapok tőled semmit. Ha gazdag volnál, s egy-két arannyal megfizetnéd a szolgálatomat, úgy nem gondolkodnék egy percig se.

A bírák előtt Mátyás felfedte kilétét. Amikor megszabadult, megmutatta az őrnek, hogy kell különbséget tenni szegény és gazdag között, úgy, hogy sose felejtette el.

Mátyás király és az ártatlanok

Egyszer Mátyás király meglátogatott egy börtönt, ahová a pártütő urakat záratta. A börtönigazgatóval járták a cellákat. Az egyik cellában több ember is raboskodott. Mátyás király mindegyiktől megkérdezte, hogy miért van bezárva. Mindegyik rab azt felelte, hogy ő ártatlan. Nem tudja, hogy miért tartják fogva.

Volt a cellában egy cigány is. Őt is megkérdezte a király:

- Te miért vagy bezárva?

- Felséges királyom! Én is tiszta ártatlanságból vagyok itt a tömlőcben.

- Mit csináltál?

- Tyúkot loptam, felséges királyom!

- Ezt a cigányt ki kell engedni, mert ez a sok ártatlan úr a végén még eltanulja tőle a tyúktolvajlást - mondta a király. Így szabadult ki a cigány a börtönből.

Mátyás király és a tisztesség

Mátyás királynak volt egy furcsa szokása. Mindennap elvitette magát egy kétkerekű kocsin sétálni. Azt a kocsit mindig másik ember húzta. Utoljára, már mindenki megsétáltatta a királyt, a szegény emberre került a sor a sétáltatásban. Jelentkezett a királynál:

- Adjon isten, felséges királyom!

- Fogadj isten, fiam. Na, eljöttél te is megsétáltatni engem?

- Én igen! - mondta a szegény ember. Befogódzott a kocsi hámjába, s már indultak is végig a városon. Ahogy mentek, a szegény ember folyton-folyvást hátranézegetett.

Egyszer Mátyás király megsokallotta a dolgot, megkérdezte.

- Ugyan, fiam, mit nézegetsz te örökké hátrafelé?

- Nézem a kerekeket - válaszolta a szegény ember.

- S hát azokat mi a fekete fenéért nézed olyan erősen? - tudakolta a király.

- Azt nézem, hogy milyen érdekes dolog ez a kerék. Megyen eléfelé, s a küllők benne egyszer fenn, s egyszer lenn. Egyszer fenn, s egyszer lenn. Olyan ez, mint az ember élete.

- Hát ezt miért mondtad?

- Azért - magyarázta a szegény ember -, mert így van a szerencsével is. Egyszer fenn, s egyszer lenn. Most felséged ül fenn a kocsin, s nekem kell húznom. Ez bizony nem valami nagy tisztesség a számomra.

- Hát mi lenne a tisztesség, te szegény ember?

- Hát, az lenne most a tisztesség, ha visszafelé én ülnék a kocsikában, s felséged húzná - felelte a szegény ember.

Nagyot kacagott a király. Erősen tetszett neki a szegény ember bölcsessége. Azt mondta neki:

- Na, te szegény ember! Legyen meg a tisztességed! Ül fel a kocsira, most én húzlak hazáig.

A szegény ember nagy büszkén felkondorodott a kocsira. Csudálkoztak a népek, hogy a király húzza a kocsit, s a szegény ember ül fenn az ülésen.

Otthon Mátyás jól megajándékozta a szegény embert, mert semmit se szeretett jobban, mint az okos embereket.

Mátyás király a piacon kaszáltat

Egyszer Mátyás király a bajmoki piacon lovagolt keresztül a kíséretével. Meglátta, hogy aratás időben, fényes reggel egy csapat, jó erőben lévő férfi ácsorog, kaszákkal felszerelve.

- Kire várnak, emberek? - kérdezte Mátyás király.

- Arra várunk, hogy valaki elhívjon aratni. Családosok vagyunk, oszt nincs munkánk. Nem lesz télire kenyerünk - panaszkodtak az emberek.

- Hányan vannak? - kérdezte a király.

- Mindjárt megolvasom - ajánlkozott az egyik kaszás.

- Harmincketten vagyunk - jelentette a királynak.

- No, jól van, én felfogadom magukat. Maga legyen a munkavezető! - mondta annak, aki megolvasta őket. - Álljanak sorba, itt fognak kaszálni a piacon. Estére erre jövök, s megfizetem a napszámjukat.

Az emberek nagyon csudálkoztak, hogy miért kaszáltat velük a király a csupasz piacon, hiszen ott még egy szál fű se termett.

- Hogy kaszáljuk itt a semmit, fölség?

Mátyás király leszállt a lováról, kivette a kaszát az egyik napszámos kezéből és megmutatta.

- Így kaszáljanak! - belekaszált a levegőbe.

- Na, ha így, hát így.

Mátyás elment a dolgára. Az emberek meg estig vágták a rendet a piacon.

Estére visszatért a király, s a sok szegény napszámmost jól megfizette az egész napi kaszálásért.

Mátyás király várnagya meg a franciák

Egyszer, az összes királyok meg fejedelmek Visegrádon gyűléseztek. Mátyás király nem győzte dicsérni az ő magyar népét.

Azt mondta a francia király.

- Úgy szeretnék már látni egy igazi magyart!

Mátyás mindjárt üzent a várnagynak, hogy öltözzön fel magyarosan, úgy ahogy szokás, s aztán jöjjön a szalonba.

A várnagy felöltözött. Bógatyát, borjúsájú inget, csizmát, pörge kalapot öltött. A kalapja mellé még árvalányhaját is tett, s az övére kostök zacskóban dohányt. Megjelent az urak előtt.

Azt mondta Mátyás:

- No, hát itt van egy igazi magyar!

A franciák királya csak nézte, csak nézte, hogy mit csinál a magyar. A várnagy feszengett, elővette a pipáját, kiverte belőle a mocskot, megtömte dohánnyal. Rágyújtott, szipákolt, s aztán nagyot köpött a szalon közepére.

- Pfuj! Disznó - mondta a francia király franciául.

- Disznó az apád! - vágott vissza a várnagy, ugyancsak franciául.

Na, erre már a francia király menten kardot rántott.

Mátyás azt javasolta, hogy vívjanak meg lóhátról. Na, legyen úgy!

Kiálltak egymással szembe. A várnagy fegyverhordozója akkora kardot hozott, hogy alig bírta feladni. Ahogy a francia meglátta, mindjárt pardont kiáltott.

- Nincs pardon! - kiáltotta a várnagy, s a kardjával úgy odavágott, hogy páncélostól kettőbe szelte a francia királyt.

Mikor ennek a híre elment Franciaországba, a franciák mindjárt üzentek Mátyás királynak, hogy küldje el azt a várnagyot kardjával együtt, hogy ők is megcsodálhassák.

- A kardot elküldhetem - üzenté Mátyás király -, de a várnagy nem ér rá. Más dolga van!

- Hát akkor legalább a kardot küldje el, hogy legalább azt láthassuk! - mondták a franciák.

Mátyás hát elküldte a kardot, legyen meg a kívánságuk. A franciák meg se bírták forgatni. Üzentek Mátyásnak:

- Ez nem lehet az a kard!

Mátyás király visszaüzent:

- A kard az a kard, csak a kar nem az a kar!

Mátyás király és a cseh vitéz

Mátyás király idejében élt egy nagy, otromba cseh vitéz. Arról volt híres, hogy senki se bírta legyőzni. Végül már egy ember se akadt az országban, aki meg mert volna vele vívni.

Mátyás király kihirdette, hogy jelentkezzen, aki ki mer állni a cseh vitéz ellen. A győztesnek nagy jutalmat ígért, de bizony a felhívásra senki nem jelentkezett.

Mit tegyen a király? Már nem bírta nézni, hogy a nagy cseh Buda várában pöffeszkedik. Gondolt egy merészet, hogy ő áll ki a cseh bajnok ellen. Természetesen álruhában!

Az volt a baj, hogy a párviadal csak úgy volt érvényes, ha a király is jelen volt. Mátyás valahogy kiokoskodta, hogy nélküle is megtarthassák a bajvívást.

Mikor a bajvívás napja érkezett, Mátyás király páncélruhába öltözött. Fejére páncélsisakot, a kezére páncélkesztyűt húzott, és megjelent a küzdőtéren. Megkezdődött a viadal.

A nagy cseh olyanokat bődült, mint egy oroszlán, s vadul rontott ellenfelére, de Mátyás se hagyta magát. A tömeg közben lelkesen biztatta az ismeretlen magyar vitézt:

- Üsd, vágd! Nem apád! Hajrá, magyar! Hajrá, magyar! - kiáltoztak, hogy csak úgy zengett tőle Buda vára.

Végül Mátyás legyőzte a cseh vitézt. Volt nagy örömujjongás!

- De hát, ki ez az ismeretlen nemes vitéz, aki legyőzte a cseh óriást?

A nép s a főurak követelték, hogy vegye le a sisakját, mutassa meg az arcát! Mátyás felnyitotta páncélsisakja rostélyát, mindenki elámult. A nép üdvívalgásban tört ki:

- Éljen Mátyás király!

- Éljen-n-n-n! - visszhangozták Budavár falai.

Mátyás király és a török basa

Mikor Mátyás király a törökkel hadakozott, egyszer török ruhába öltözött. A vállára vett egy zsák árpát, s elvegyült az árusok között, akik a várba igyekeztek portékájukkal. Be is jutott a várba, minden baj nélkül.

A basa sátra közelében letette a zsákját, s egész nap ott árult. Közben pedig alaposan kikémlelte a török hadsereg állását.

Amint ott árulgatott, látta, hogy a szolgák viszik az ebédet a basának. Mátyás megszámolta, hány tál ételt hordanak be neki.

Másnap, amikor visszatért Mátyás király a saját táborába, levelet írt a basának:

- Úgy őrzöd a táborodat, mint egy vén eb! Tegnap egész nap ott ültem a sátrad előtt, s árpát árultam. Mindent számba vettem. Hogy szavamban ne kételkedj, íme ennyi s ennyi tál ételt szolgáltak fel neked ebédre.

A török basa erre nagyon megijedt. Volt is miért ijedeznie! Másnap Mátyás király könnyűszerrel elfoglalta a várat.

Mióta nem választanak cserzővargát főbírónak?

Egykor, régen - így beszélnek a brodiak - Mátyás Olmütz felől jött az országba, megfenyíteni Hradiste hűtlen polgárait.

Javában ostromolta a várost, és a klastrom alatt már nagy rést vágott a falakon, amikor váratlanul megjöttek a csehek. Bekerítették az ostromlókat, és hajnalban megtámadták. A meglepett csapatok nem tudtak ellenállni. Rövid harc után megfutamodtak, menekültek Brod felé. Futott maga Mátyás is, mégpedig kíséret nélkül, gyalog. Hogy fel ne ismerjék, rongyos szűrűt akasztott a nyakába. A brodi erdőbe menekült, ott töltötte az éjszakát és a rá következő napot.

Estefelé ráakadt egy favágó, mikor hazafelé igyekezett a Brod külvárosában levő kunyhójába. A király hozzácsatlakozott, és rövid beszélgetés után, éjjeli szállást kért. Simon-Júda felé (október 28.) járt az idő. Korai fagyok jelentkeztek, kint aludni már nem lehetett. Mátyást a favágó eltévedt vándornak nézte, és magával vitte, de nem nagyon szívesen, mert félt az asszonyától.

Valóban, amikor beléptek, az asszony furcsa szemet vetett a hivatlan vendégre. Alig bírta türtöztetni magát, mikor az, egész otthonosan, felült a tűzhelyre és melegedni kezdett.

A vacsora már készen volt, de az asszony nem hívta a kellemetlen idegent a közös tálhoz. A favágó restellte a dolgot, és hogy a vendég ne értse, csehül odaszólt az asszonynak:

- No, még egy kis borsót, jusson a kopasznak is!

A király mintha megértette volna, elmosolyodott, de nem mozdult. A gazda minden nőgátására sem ült az asztalhoz. Nem evett, csak szomorúan nézett a hamvadó tűzbe. Most már az asszony is megsajnálta a különös embert. Nem küldte a padlásra aludni, hanem a szobában vetett neki ágyat. Ő az urával a konyhában maradt. Mikor a tűzhely lángja elaludt, az asszony észrevette, hogy a szobában még világos van. Belesett az ajtóhasadékon, hogy mit csinál a vándor? Látta, hogy az idegen ott ül az asztalnál, égő viaszgyertya mellett, és valami könyvből imádkozik, vagy talán csak olvas. Jobban megnézte, hát látta, hogy a rongyos szűrűt levetette. Fényes a ruhája, drága az öve, a nyakában aranyláncon drágaköves kereszt.

- Szent isten, ez valami nagyúr lehet! - súgta oda az urának. Belesett az ura is, és aggódva csóválta a fejét:

- Biz ez valami mágnás lehet, és te még azt a kis borsót is sajnáltad tőle! - korholta az asszonyt. Aggódva, sokáig virrasztottak:

- Mi lesz majd reggel? Hogyan békítsék ki a nagyurat?

A gyertya még mindig égett. Az asszony újból belesett. A vendég karjára hajtott fejével szunyókált az asztalnál. Előtte a tövig égett gyergya csonkja pislákkolt.

Alig hajnalodott, de az öregek már felriadtak. A favágó azon tűnődött, mivel fogadja az urat? Miként kérje bocsánatát és elnézését?

A vendég kilépett a szobából. Barátságosan jó reggelt kívánt, parolázott és beszélgetni kezdett.

- Tudod-e öregem, hogy a házad, ez éjjel királyi szállás volt? Mátyás vagyok, urad és királyod. Jól pihentem nálatok. Egy kicsit még itt maradok. Menj, siess a főbíróhoz, mondd meg neki, én parancsolom, jöjjön azonnal ide!

A favágó alig tudott szóhoz jutni:

- Ilyen kitüntetést! Az ő vendége a király!

Eszébe jutott megint az asszony tegnapi viselkedése, elkomorodott. A király megérezte az aggodalmát, ezért mosolyogva fordult az asszonyhoz és kedélyesen beszélgetni kezdett vele.

- Tehát nem haragszik - gondolta a gazda. - Az asszony majd valahogy kivágja magát.

Már loholt is a főbíróhoz, a gőgös, gazdag cserzővargához, a király üzenetével.

A főbíró ott találta a műhelyében, a cserzőkádánál. Javában emelgette ki a bőröket a léből. A főbíró ismerte a szegény favágót, alig fogadta a köszönését. Amikor meghallotta a király üzenetét, hangos kacajra fakadt:

- Hogy a király éppen hozzád, egy rongyos favágóhoz szálljon, amikor itt van a gazdag polgárok sora? Felültettek téged, öreg! Valami jöttmentet néztél te királynak. Mondd meg a királyodnak, most nem érek rá, munkában vagyok, de szívesen látom, ha idejön. Eredj!

A szegény öreg bódultan támolygott hazafelé, még nagyobb zavarban volt, mint reggel, a találkozáskor. Miképpen adja át a durva üzenetet? Mi lesz, ha megharagszik a király? Ott ögyelgett a kunyhója előtt, és nem mert belépni. Mátyás észrevette és behívta:

- Miért nem akarsz bejönni? Mit mondott a főbíró? - kérdezte a rémült favágót.

Az öreg elbeszélte, hogy járt a bírónál. Mátyás király éktelen haragra lobbant, de csakhamar erőt vett magán. Újból elküldte az öreget és csak annyit üzent a főbírónak:

- Jöjjön azonnal, mert baj lesz!

Mire a favágó odaért a főbíró házához, már huszárok száguldoztak az utcákon, keresték a királyt. Most már észbe kapott a főbíró is:

- Hátha igaza volt a favágónak?

Mikor meglátta, hogy az öreg ismét belépett a kapuján, úgy megijedt, hogy azon mocskosan, amint dolgozott a bőrökkel, rohanni kezdett a királyhoz. A felesége futtában utólérte, s egy kerek köpenyt akasztott a nyakába. Így lépett a király elé, ott a favágó udvarán. Akkor már fényes magyar urak fogták körül Mátyást. A főbíró hebegett, makogott, bocsánatot akart kérni, de a király leintette. Elrendelte neki, hogy intézkedjék az érkező csapatok élelmezéséről, elszállásolásáról. Ezután az urakhoz fordult, a gőgös főbíró semmibe vette, szóra se méltatta többé.

A városban híre futott, hogy itt van a király. A polgárok, a tanács urai mind igyekeztek elé járulni. A sok, ünneplős polgár ott tolongott a kis kunyhó udvarán.

A főbíró intézkedett a királyi parancs ügyében, s ő is sietett, most már kiöltözve a király elé, hódolni.

A szenátorokat, minden rendű és rangú polgárokat kegyesen fogadta a király, de a főbíró szóra se érdemesítette. Amikor valamennyien együtt voltak, parancsba adta, hogy azonnal válasszanak új főbíró. Így szólt az egybegyűltekhez:

- Örökre meghagyom, hogy büntetésül az engedetlenségért és a királyi tekintélyt sértő, mocskos ruháért, a városban soha többé cserzővargát főbírónak ne válasszanak!

A tanácsos urak a maguk és utódaik nevében erre megesküdtek. A király pecsétetes levelet adott a tilalomról. Ezután az öreg favágóhoz és a feleségéhez fordult:

- Milyen jutalmat kértek a szállásért? Amit kértek, megadom.

Az öregek összenéztek. A favágó megszólalt.

- Mit kérjünk? Gyermekeink nincsenek. Kettecskén már eléldegélünk azzal, amink van.

A felesége azt mondta:

- Felséges királyom, ezt a kis földecskét add nekünk, ami a házunk körül van!

- Meglesz! - mondta a király.

- Uram, ha már nekünk adtad a földet, kérlek, igazítsd úgy, hogy ne kelljen adót fizetnünk érte! - toldotta meg az öreg.

- Jól van öreg, az is teljesül. Most nesze, itt ez a marék pénz, jó lesz az új gazdasághoz - mondta a király. A kis birtokról adománylevelet állított ki, s elbúcsúzott az öregektől.

A városban soha többé nem választottak cserzővargát bírónak.

Mátyás király hazajárt

Száz esztendővel azelőtt halott volt már Mátyás király. A magyar népnek soha többé olyan nagy királyt nem adott az Isten. Rabigát rabiga után kényszerítettek a nyakába. Hol a török, hol a német sanyargatta az országot. Legjobb fiai hiába véreztek, hiába küzdöttek, nem bírták felemelni a nemzetet. Azért a magyarok szívében, mindig pislákol a kicsi remény, tán egyszer visszatér Mátyás, s újra nagy lesz a magyar nép.

Történt egyszer, hogy Kossuth Lajost rabságba vetették az osztrákok, mert felemelte a szavát a magyarok szabadságáért. A börtön nem volt messze Mátyás király valamikori palotájától. Ezt a palotát éjjel-nappal katonák őrizték.

Egy éjszaka arra lettek figyelmesek a strázsák, hogy Mátyás palotájának ablakában két gyertyaláng fellobbant.

- Ki jár itt? Feleljen! - kiáltott be a palotába egy strázsa, de válasz nem érkezett. Reggel mindjárt jelentette a felettesének, hogy mit tapasztalt az éjszaka.

A tiszt parancsot adott:

- Az éjszaka két lengyel ulánus álljon őrt a palotában. Élve vagy halva, de fogják el a betolakodót!

Este két ulánus szolgálatba állt Mátyás király szobájában. Enni-innivalót vittek, kártyáztak, úgy múltatták az időt.

Éjfél tájban látták ám a kívül állók, hogy az ablakban újra kigyulladtak a gyertyák. Mindjárt odafutottak, hogy segítségére siessenek a két ulánusnak, ha kell, de azok már nem éltek. Mindkettő jobblétre szenderült. Csak azon csodálkoztak a többiek, hogy semmi küzdelemnek nyomát nem látták a katonákon.

Estére két német dragonyost küldött őrségbe a parancsnok. Azok is jól felszerelkeztek éjszakára. Éjfélig vígan voltak. Éjfélkor látták ám, hogy két gyertya gyújtatlan meggyulladt. A két németnek abban a percben vége lett. Reggel őket is halva találták a társaik.

Harmadik estére két magyar huszárt állítottak őrségbe.

- Ej, pajtás! - kesergett az egyik. - Ma éjjel mi is meghalunk. Nemsokára éjfél.

A két huszár szomorúan várta, hogy bekövetkezzék, aminek be kell következnie. Éjfél ütött az óra a Boldogasszony templom tornyán. Fellobbant a két gyertyaláng, s két király lépett a terembe. Az egyik Mátyás király volt. A nagy orráról mindjárt felismerték a katonák. Így szólt a huszárokhoz:

- Ne féljete, magyarok! Nem haltok meg. Tegyétek meg, amire kérlek benneteket! Vigyetek el egy levelet a magyar diákokhoz!

Mátyás király leült egy asztalhoz, s hosszú levelet írt. Amikor kész volt az írással, szépen összehajtogatta a levelet, s az egyik katona kezébe nyomta.

- Adjátok a magyar diákoknak! Tegyétek, amint írtam!

Ezzel a két király szép lassan eltűnt, a két gyertyaláng ellobbant.

A katonák másnap elvitték a levelet a diákoknak. Az állt benne:

- Fogjatek össze! Szabadítsátok ki Kossuthot a börtönéből!

A diákok elolvasták Mátyás király levelét, s úgy tettek, ahogy meghagyta nekik. Összesereglettek a börtön előtt, s kiszabadították a megtört Kossuthot. Valaki, aki ott volt, elbeszélte, hogy a szegény rab, amikor feljöhett a börtönéből, szinte megvakult a nagy világosságtól. A diákok kocsiba ültették. Lovak helyett maguk vonták nagy diadalmenetben a Kossuth szekerét. Hatalmas éljenzéssel hordozták végig a városon. A nép mellé állt mindenütt, s ő lett a magyar szabadságharc vezérlő csillaga.

Utószó az első kiadáshoz

Mátyás király a magyar és a szomszédos népek folklórájának kiemelkedő hőse. A népi képzelet felruházta minden, az emberiség számára örök eszményt jelentő tulajdonsággal. Mátyás király uralkodói hivatását, küldetését Istentől kapta. Igazságos, szabadságszerető, életszerető, bölcs erős, jó humorú, gazdag stb.

A róla szóló mesék, mondák, anekdoták száma felmérhetetlenül sok. Kötetem 72 mesét, mondát, anekdotát tartalmaz. Forrásul saját gyűjtéseimet és más folklórgyűjtők eredeti gyűjtéseit használtam fel (lásd irodalomjegyzék).

Egy-egy történet megírásához a számos változat közül a legépebb, legteljesebb, olykor a kevésbé ismert változatot vettem alapul. A többi változat értékes elemeivel gazdagítottam, újrameséltem.

Nem törekedtem a Mátyás-mondakör valamennyi típusának felvonultatására. Elhagytam az obszcén, durva történeteket.

Könyvemet elsősorban 10-14 éves gyermekeknek szántam, de bízom abban, hogy a Mátyás király szeretett alakjáról szóló mesék, mondák a felnőtt olvasók körében is tetszést aratnak.

Kóka Rozália

„Mátyáskám”

Utószó a második kiadáshoz

Különös, titokzatos szeretet, vonzalom és érdeklődés ébredt bennem, már kora gyermekkoromban a Hunyadi-család iránt. Eleinte, természetesen, nem mint történelmi alakok, hanem mint mesebeli figurák ragadták meg képzeletemet.

Felnevelő kicsi falumban, a völgyeségi Felsőnánán, bukovinai székely atyafiságom, s mások is sok mesét, mondát, tréfát tudtak Mátyásról. Ezeket, úgy emlékszem, főként apám asztalosműhelyében, férfiaktól hallottam. Olykor, ha az eső beverte a mezőről az embereket, hatannyolcan is összegyűltek, a forgács- és politúrillatú, tágas helyiségben. Ki a gyalupad végén, ki a deszkarakásokon, ki a forgácsban telepedett le. Míg készültek a lócsök, a küllők, a bölcsők, s olykor a koporsók is, a férfiak mesékkal, tréfákkal mulattatták egymást. Fel-felharsanó kacagásuk engem is gyakran odavonzott. Bizonyára nem sok ügyet vetettek rám, mert néha igen vaskos mesék is elhangzottak a jelenlétemben.

Egyszer aztán valaki elbeszélte Hunyadi László lefejezésének történetét. Azt, hogy háromszor sújtott nyakára a bakó, és csak akkor halt meg, s hogy akkor a törvény szerint, meg kellett volna kegyelmezniük neki, mégis megölték. Halottakat már 4-5 éves koromban, közlőről is láttam a virrasztókban, nem is féltém tőlük, nem is sajnáltam őket. Az élethez hozzátartozott, hogy időnként valakik meghalnak. Ám Hunyadi László története megrendített. Akkor találkozhattam először azzal a fogalommal, hogy kivégzés. Nagyon megsirattam titokban Lászlót. Szilágyi Erzsébetet úgy képzeltem el, mint a falunkbéli, gyönyörű, evangélikus papnét, aki két ifjú gyermekét veszítette el egymás után, s talpig feketében, jajongva járta az utcákat.

Mátyás személye még sokáig közömbös volt számomra, pedig tanítottam, és a gyerekek is nagyon kedvelték a róla szóló meséket, az Igazmondó juhászt, a Kolozsvári bírót, meg az Egyszer volt Budán kutyavásárt. Arra, hogy egyszer mesekönyvet írjak, vagy szerkesszek a róla szóló mondákból, mesékből, tréfákból, soha nem gondoltam. Még akkor sem volt ilyen szándékom, amikor különböző minőségekben - mesemondó, néprajzi gyűjtő, gyermekújságíró, tévériporter - 1985 és 1989 között fel s alá járkáltam a Kárpát-medencében. Erdélyben, Moldvában, a Vajdaságban, Burgenlandban, a Felvidéken.

1988-ban jutottam el az al-dunai székelyekhez. Akkor láthattam először a ma is lenyűgöző nándorfehérvári várat, megrendülten lépegettem a tornyok, bástyák kövein, ahol hős Hunyadi János, a magyarok örök dicsőségére, legyőzte a törököket.

1987-ben Moldvában, a szállástörvény megszegése közben tetten értek, szállásadóimat, egy szegény sírásó családját, súlyos pénzbüntetéssel sújtották, így hát oda néhány évig nem mehettem. Ezután a szlovákiai magyarok falvait kerestem fel sorban, Dévénytől Ungig. Mátyusföldön, a Zobor-alján, Gömörben, egy tévéstáb külső munkatársaként öt riportfilm elkészítésében vettem részt. Különösen Gömörben, de másutt is sűrűn szóba került Mátyás király. Abban az időben, a Kisdobos című gyermeklap újságíró munkatársa voltam. Közeledett Hunyadi Mátyás halálának 500. évfordulója. Keresni akartam egy csodálatos Mátyás-mesét, egy nagyon-nagyon szépet, egy felemelőt! Olyat, ami méltó a nagy király emlékéhez, s a jeles évfordulóhoz.

Egyik volt falumbelit kerestem meg legelőször. Emlékeztem rá, hogy mennyi mesét, tréfát hallottam tőle gyermekkoromban. Most is nagyon sok minden eszébe jutott, de a tovatűnt évtizedek alatt a tréfái, meséi megkoptak, már csak a vázuk maradt. Másokat is kezdtem faggatni, amerre csak jártam. Majd a fellelhető összes mesegyűjteményt, régi Ethnográfákat,

magyarra fordított krónikákat néztem át. Valamennyi, Mátyásról szóló mesét, mondát, tréfát kigyűjtöttem. Volt olyan mese is, amiből harminc, negyven változat is összejött, de olyan is akadt, amiből csak másfelet találtam.

Egy 1903-as Ethnográfia-ban akadtam rá a Mátyás király lopni járt című, nagylélegzetű mesére. Elbeszélője, egy alföldi pásztorember bizonyára sokat katonáskodott, mert a meséjében az osztrák-magyar hadsereg valamennyi katonai szakszavát használta. Megtaláltam a keresett, eszményi, gyönyörű mesét is, a Mátyás király rózsát nyitó ostornyele címűt, több változatban is. Ezenkívül, akkor még csak egy, a választásról szóló mondát találtam.

Hamarosan, a több mint nyolcszáz szöveggel Visegrádra utaztam, bezárkóztam egy üdülő szobájába, s két hét alatt egybeszöttem a számos, különböző nyelvezetű, ép és töredékes változatot. Megszületett a Mátyás király rózsát nyitó ostornyele c. könyvem, amely hetvenkét mesét, mondát, tréfát tartalmaz.

Míg a meséket olvasgattam, formálgattam, szinte életre kelt számomra Mátyás király. Amikor esténként, pihenésül az egykori „csodapalota” romjai között sétálgattam, nem csodálkoztam volna, ha elém toppan öfelsége, eleven valóságában.

Gyulai Líviusz grafikusművész nagy kedvvel illusztrálta a meséket, s hamarosan jelentkeztem egy korábbi könyvem kiadójánál, hogy elkészült a mesekönyv.

A példányszám kérdésében vitába keveredtünk. Fejembe vettem, hogy „Mátyáskámat” tízezer példány alatt nem adom. Az igazgató maximum ötezerről akart tárgyalni. Én csak kötöttem az ebet a karóhoz. Az igazgató úr dühében felkiáltott:

- Hol él, ön, asszonyom? Mit képzél magáról?

Lassú mozdulatokkal felmarkoltam asztaláról a kéziratot s az illusztrációkat, hónom alá vettem a vaskos irattartót, s kilépegettem az ajtaján.

A Battyhány téren ballagtam szomorúan, hónom alatt a nagy iratköteggel. Egy volt munkatársam jött velem szembe, s kedvesen tudakolta, hogy mi bánt?

Elpanaszoltam, hogy hogy jártam a kiadómmal. Örömmel felkiáltott:

- Ó, de nagyszerű! A fehérváriak halálra keresnek egy jó kéziratot, ami Mátyás királlyal kapcsolatos!

Másnap a frissen alakult Út, Lap- és Könyvkiadó munkatársai elvitték a kéziratomat, és 1990 februárjában, a nagy székesfehérvári Mátyás-ünnepségekre negyvenötezer példányban megjelent a könyvem. Igaz, a nagy sietségben kimaradt belőle a felhasznált irodalom jegyzéke. Ezt ketten is szóvá tették.

Akkoriban lett vége Romániában a diktatúrának, lélegzett fel egy kicsit a kárpátaljai magyarság. Éheztek a magyar könyveket az ottani gyerekek. Könyvemet több ezer számra vitték ki különböző jótékonyági akciók keretében is, de kereskedelmi forgalomba is. Magam is elkísértem a Magyar Műveltség Szolgálat ajándékként Beregszászba, Técsőre, Aknaszlatinára, Viskre, Várba több száz példányt.

Azóta, ahol csak járok határon innen és túl, a meseműsorok után mindig akad egy-két gyerek, aki odajön hozzám és megkér, hogy dedikáljam a könyvét.

Egy ilyen alkalommal mellém sündörgött egy fiúcska, s kedvesen megkérdezte tőlem:

- A néni még él?

- Amint látod? - feleltem s egy szép virágocskát is kanyarintottam a könyvébe a nevem mellé.

Egy szentesi előadás után, egy nyolc éves forma kislány átölelt s azt mondta:

- Én úgy sajnálom Rozália nénit!

- Engem? Miért sajnálsz? - kérdeztem elképedve.

- Tessék mondani, miben halt meg Mátyás király?

- Úgy tudom, hogy megmérgezték - feleltem.

- Szegény, nagyon sajnálom! Nem is gondoltam volna, hogy Rozália néni volt a felesége.

2003. február 23-án lesz Mátyás király születésének 560. évfordulója. Ebből az alkalomból indítom útnak ezt az átdolgozott, és egy újabb, Mátyás királlyá választásáról szóló moldvai mondácskával bővült kötetet. Az „új” monda címe: *A táltosgalamb*, és Bosnyák Sándor néprajzi gyűjtő szívességéből jutottam hozzá.

A kötet címadó meséjét, s még néhány nagyon kedveset több százszor elmondtam az elmúlt esztendő alatt. Nemrégiben, amikor CD-felvételt készítettem legkedvesebb meséimből, mondáimból, s elővettem a könyvet is a felkészüléshez, elképedve láttam, hogy mennyire átalakultak a szövegek. Egyszerűbbekké, tisztábbakká, gördülékenyebbé, s több esetben rövidebbekké is váltak. Most ebben a formában adom közre őket.

A közelmúltban módomból volt többször is meglátogatni Erdélyben Vajdahunyad várát, elolvastam jó néhány regényt, történeti munkát, meghallgattam számos kiváló előadást is Hunyadi Mátyásról. Még egy, a Hunyadiakat mindenáron deheroizálni szándékozó fércművön is átrágtam magam. Az én fényből és sárból, mesékből és valóságból formálódott Mátyás királyomon nem változtatott semmi. Ő nekem, az örökké dicső és igazságos nagy király.

Kóka Rozália

Érd, 2003. február 4.

Idegen szavak, tájszavak, kifejezések jegyzéke

A

<i>agg eb</i>	öreg kutya, vén kutya
<i>ármádia</i>	hadsereg

B

<i>bacsó</i>	számadójuhász, juhászgazda
<i>beinvítál</i>	behív, becsalogat, meghív
<i>bőjtidő</i>	farsang és húsvét közötti időszak, amikor tilos volt húst enni, kivéve halat

C, CS

<i>címeres ökör</i>	nagy szarvú ökör
<i>csanak</i>	fából faragott, füles ivóedény
<i>cserzővarga</i>	a nyers bőrök kikészítésével foglalkozó mester
<i>csobán</i>	hegyi pásztor

D

<i>deres</i>	széles pad, amelyen a botbüntetésre ítélt személyt megbotozták
<i>dragonyos</i>	könnyű felszerelésű lovas katona

E

<i>esztena</i>	elkerített hely a juhok pihenésére, fejesére
----------------	--

F

<i>felfejt</i>	megold
<i>felmagasztal</i>	felakaszt (itt)
<i>fennszó</i>	hangos szó, hangos beszéd
<i>font</i>	kb. fél kilogramm súly
<i>fullajtár</i>	valamely fejedelem vagy nagyúr kocsija előtt ügető lovas

G, GY

<i>grasszál</i>	hivalkodva, hencegve jár-kel
<i>grácia</i>	kegyelem, megkegyelmezés
<i>gusás galamb</i>	nagy begyű galambfajta, (itt gőgös, öntelt)
<i>gut</i>	jó (német)
<i>gyürke</i>	kenyércsücske

H

<i>hólyagforgács</i>	gyaluforgács
<i>hajdú</i>	gyalogos katona, altiszt

I, J

<i>icce</i>	kb. 8 dl-nyi űrmérték
<i>ja</i>	igen (német)

K

<i>kendező kendő</i>	törölköző
<i>kódis fattyú</i>	becsmérlő, megvető kifejezés, a szegény emberek gyerekére
<i>kódisállás</i>	a ház része, ahol a koldusokat fogadták
<i>kompania</i>	század
<i>kurta kocsmá</i>	szegényes kiskocsmá, csapszék

L

<i>lakáj</i>	előkelő, gazdag, főúri családoknál alkalmazott libériás inas
<i>libéria</i>	inas, szolga, kocsis, lakáj (rendszerint zsinóros) egyenruhája

M

<i>matrikula</i>	anyakönyv
<i>megmustrál</i>	szemlél, szemügyre vesz, megnéz
<i>megvizitál</i>	látogat, vizsgál, ellenőriz
<i>melence</i>	teknő alakú, kisebb faedény
<i>meszely</i>	kb. 3 dl-nyi űrmérték
<i>mogyorófaháj</i>	mogyorófa bot
<i>móresre tanít</i>	tisztességre, illendőségre, becsületre tanít
<i>morfondíroz</i>	töpreng, tünődik

P

<i>perszóna</i>	személy
<i>parádé</i>	katonai díszszemle, felvonulás
<i>parádézik</i>	díszesen, cifrán kiöltözve jár-ke
<i>pardon</i>	bocsánat, kegyelem
<i>pártütő</i>	lázadó, felkelő
<i>portéka</i>	áru

R

rév vízi átkelőhely ott, ahol nincs híd
ribillió felkelés, zendülés, láрма, zűrzavar

S, SZ

sarjad új hajtása nő, kihajt
sáfárkodás a rábízott javakkal való gazdálkodás
strázsa őr, őrszem
sikárfű gyomnövény, amelynek mellégyökereiből sűrolókefét készítettek
silabizál betűzgetve, szótagolva, nehezen olvas valamit
szárnyék nádból, vesszőből, kukoricaszárból készült fal
szószátyár fegyelmezetlenül, fölöslegesen bőbeszédű, fecsegő ember

T

talány titok
társzekér négykerekű, csupán teherszállításra használt lapos rakfelületű kocsi, stráfkocsi

U

uniformis egyenruha
ulánus lovas katona

V

vakparádé ünnepélyes katonai őrsváltás
vekni hosszúkás, tojásdad alakú kenyér vagy cipó
vérét venni megölni

ZS

zsold a katonák járandósága, pénz, ruha vagy zsákmány

Felhasznált irodalom

1. Bereczki Ibolya: Mátyás királyról szóló történetek Tiszaföldvárról. Múzeumi levelek
2. Bosnyák Sándor: Kabai István mesél, Folklór Archívum, 1973.
3. Bosnyák Sándor: A moldvai magyarok hitvilága, Folklór Archívum, 1980.
4. Buday-Ortutay: Nyíri és rétközi mesék, 1935.
5. Csefkó Gyula: Négy kis monda Mátyás királyról, Ethnográfia 1927.
6. Dégh Linda: Kakasdi népmesék, Akadémia, 1955.
7. Dobos Ilona: Gyémántkígyó, Budapest, 1981.
8. Erdész Sándor: Ámi Lajos meséi, Akadémia, 1968.
9. Erneyi József: Mátyás király a cseh néphagyományban, Ethnográfia, 32./1924.
10. Ferenczi Imre: Adatok a Mátyás-mondakörhöz
11. Ferenczi Imre: Tiszaháti mondák, Néprajz és nyelvtudomány 12./1963. Szeged
12. Gécz Lajos: Ungi Népmesék és mondák, Új Magyar Népköltési Gyűjtemény, XXIII. 1989.
13. Gönczi Ferenc Göcseji mondák Mátyás királyról és Toldiról, Ethnográfia, 1903.
14. Kallós Zoltán: Új guzsalyam mellett, Kriterion, 1973.
15. Kálmány Lajos: Pingált szobák. Borbély Mihály meséi, Hagyományaink IV. Fórum, 1976.
16. Kálmány Lajos: Hagyományok, mesék és rokonneműek, Vác, 1914.
17. Lengyel Dénes: Régi magyar mondák, Móra, 1972.
18. Nagy Géza: Karcsai népmondák, Új Magyar Népköltési Gyűjtemény, XX. 1985. Akadémia
19. Ortutay Gyula-Katona Imre: Magyar parasztnesék I. Budapest, 1951.
20. Penavin Olga: Jugoszláviai magyar népmesék, Új Magyar Népköltési Gyűjtemény, XVI. Akadémia, 1971.
21. Salamon Anikó: Gyimesi csángó mondák, ráolvasások, imák, Helikon, 1987.
22. Sebestyén Ádám: Bukovinai székely népmesék I-IV. 1979. Tolna Megyei Könyvtár
23. Szabó Lajos: Taktaszadai mondák, Új Magyar Népköltési Gyűjtemény, XVII. 1975. Akadémia
24. Tóth Béla: A magyar anekdotakincs I-IV.
25. Villányi Péter: Tündérmesék a zabari néphagyományban, Gömör Néprajza, XX. Debrecen, 1989.
26. Solyomossy Sándor: Népdal, ballada, monda, Budapest, 1935.
27. Újváry Zoltán: Adomák Gömörből. Gömör Néprajza, XIII. Debrecen, 1988.